

Spolufinancováno
Evropskou unií

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

METODIKA odborné podpory

VERZE 1.0

TEXT NEPROŠEL JAZYKOVOU KOREKTUROU

Agentura
pro sociální začleňování

*Materiál vznikl v rámci realizace projektu „Rozvoj systémů pro sociální začleňování“
reg. č. projektu CZ.03.02.02/00/22_004/0000366.*

Obsah

1	Obecná část	1
1.1	Postavení poradenských programů v rámci projektu RSSZ.....	2
1.2	Postupy sjednání spolupráce v lokalitě.....	4
1.3	Obecné charakteristiky spolupráce	5
1.3.1	Podmínky a principy spolupráce	6
1.3.2	Flexibilita při poskytování podpory	7
1.3.3	Vstupní analýza stavu	7
1.3.4	Rozsah dílčí podpory.....	9
1.4	Postupy průběžného vyhodnocování a revize spolupráce	10
1.5	Vazba poradenského programu na Kritéria kvality sociálního začleňování	10
1.6	Průběh a realizace odborné spolupráce.....	12
1.7	Personální zajištění, odpovědnosti a nastavení spolupráce	13
1.7.1	Koordinační aktivity a síťová spolupráce.....	13
1.7.2	Organizační zajištění a role členů realizačního týmu projektu	15
1.8	Procesní nastavení.....	17
1.9	Vyjednání PP/ sjednání spolupráce	20
1.10	Hodnocení poradenského programu	23
1.11	Závěrečné vyhodnocení PP/ finalizace karty opatření	24
1.11.1	Svolání multidisciplinárního týmu prostřednictvím LP/ PS a zhodnocení PP	25
2	Aplikační a implementační část.....	26
2.1.1	Definice problému, na který poradenský program reaguje	26
2.1.2	Popis územního celku, jímž je program určen.....	26
2.1.3	Negativní vymezení služby, podmínky a předpoklady realizace poradenského programu	26
2.1.4	Popis obsahového zaměření programu a jeho dílčích částí.....	26
2.1.5	Metodologie, metodické přístupy a literatura	26
2.1.6	Popis podpůrných činností, dílčích kroků, fází či stádií realizace poradenského programu	26
2.1.7	Popis, vzory či příklady jednotlivých, dílčích i konečných výstupů	26
2.1.8	Časový rozvrh realizace poradenského programu	26
2.2	Program 1: Zjišťování potřeb a zdrojů vlastními silami ÚC a reakce na zjištění	27

2.3	Program 2: Místní síť a její financování	34
2.4	Program 3: Komunikace a zmírňování napětí v komunitě	48
2.5	Průřezový poradenský program bydlení	49
PP 4:	Základy politiky sociálního a dostupného bydlení	49
PP 5:	Vznik a reprodukce bytového fondu pro	49
	realizaci politiky dostupného bydlení	49
	Program 6: Rozvoj a adaptace politiky	50
	sociálního a dostupného bydlení	50
2.6	Program 7: Dluhová prevence, podpora informovanosti a podpora sítě služeb v oblasti dluhů	71
2.7	Program 8: Podpora zaměstnanosti, aktivizace dlouhodobě nezaměstnaných 82	
2.8	Program 9: Aktivita v oblasti prevence kriminality a bezpečí	96
2.9	Program 10: Podpora prevence a řešení zdravotních rizik sociálně vyloučených osob	110
2.10	Program 11: Podpora realizace prorodinných opatření	118
2.11	Program 12: Realizace komunitní práce, podpora lokálních aktérů, skupin a autorit 127	
2.12	Program 13: Systém pro komunikaci a zapojování veřejnosti, podpora participativních aktivit	128
2.13	Program 14: Podpora poskytovatelů sociálních, návazných a komunitních služeb zejména v oblasti koordinace činnosti, řízení a nastavení služeb	138
2.14	Program 15: Podpora inovací a procesů strategického plánování při řízení politiky sociálního začleňování	138
	Závěrečné shrnutí	139
	Seznam příloh	140
	Seznam zkratk	141

1 OBECNÁ ČÁST

Poradenské programy (PP) tvoří od roku 2023 nosnou součást činnosti Odboru pro sociální začleňování (OSZ). Každý územní celek (ÚC) zapojený do spolupráce v rámci Koordinovaného přístupu pro sociální vyloučení (KPSV 2021+) nebo prostřednictvím poradenství může za odborné podpory OSZ zvyšovat svou kvalitu v oblasti sociálního začleňování.

PP poskytují odborné poradenství a analytickou podporu při identifikaci a řešení příčin a problémů souvisejících s osobami ohroženými sociálním vyloučením nebo obyvateli sociálně vyloučených lokalit. PP se součinně zaměřují na zvyšování kompetencí nezbytných k řešení příčin problémů. Implementace PP vychází z praxe inovativních komplexních programů a vytváří podmínky přesahující jednotlivé oblasti podpory sociálního začleňování. Dochází k systematickému uchopení a zavádění nástrojů mezioborové a meziresortní spolupráce a propojování podpory v oblastech bydlení, zaměstnání, sociální práce, zdravotní péče, bezpečnosti, dluhů, podpory rodiny a vzdělávání.

Cílem spolupráce je zmírnit dopady sociálního vyloučení v lokalitách, odborně podporovat a dohlížet na naplňování rozvojových opatření, přenášet dobré praxe do nových územních celků a s pomocí odborného poradenství a výzkumů vytvořit prostor pro změnu a zamezení prohlubování problémů sociálního vyloučení. PP reagují na zmíněné příčiny a problémy a pilotně ověřují kroky ke zlepšení situace a postavení sociálně vyloučených osob a osob ohrožených sociálním vyloučením ve 40 územních celcích (obcích, svazcích obcí, MAS).

V rámci KPSV 2021+ zůstává zachován základní mechanismus přístupu ÚC ke koordinované podpoře prostřednictvím vybraných operačních programů (OP) fondů EU, a to na základě přijaté strategie ÚC a uzavřeného memoranda o spolupráci s OSZ. PP jsou v souladu s Metodikou KPSV 2021+, podporují uplatňování principů evidence based policy a využití zdrojů z Operačního programu Zaměstnanost plus (OPZ+) 2021-2027 k naplnění navržených opatření ve strategických plánech spolupracujících obcí a měst.

Odborná podpora je poskytována na základě zpracované Metodiky odborné podpory při realizaci programů sociálního začleňování.

Tato metodika popisuje postupy a přístupy k řešení dané problematiky a obsahuje vzorové dokumenty a návody, jak realizovat jednotlivé činnosti, k jejichž naplnění je podpora poskytována. Součástí metodiky jsou i reálné příklady z praxe¹.

¹ Příklady z praxe jsou barevně odlišeny žlutým rámečkem. Barevná škála dokumentu je jinak tvořena neutrálním škálováním vhodným pro barevný i černobílý text. Kapitoly metodiky jsou členěny primárně do tematických celků po listech, výtisk metodiky je z toho důvodu vhodné zasadit do kroužkové vazby a pracovat s příslušnými listy dle potřeby.

1.1 POSTAVENÍ PORADENSKÝCH PROGRAMŮ V RÁMCI PROJEKTU RSSZ

Projekt Rozvoj systémů sociálního začleňování (RSSZ) se zaměřuje na zamezení zhoršení situace v územních celcích se sociálně vyloučenými lokalitami a na dosažení pozitivních změn prostřednictvím poskytování odborného poradenství.

Toto poradenství se týká tematických oblastí souvisejících se sociálním vyloučením, jako jsou bydlení, bezpečí, dluhy, komunitní práce, participace, prevence, rodinná politika, sociální služby, zaměstnanost, zdraví a průřezová témata včetně podpory komunikace s veřejností. Poradenství je realizováno s předem stanovenými cíli a adekvátními výsledky.

Pilotáž poradenských programů a podpora ze strany Odboru pro sociální začleňování (OSZ) je realizována v průběhu 24 měsíců.

Rozsah podpory je pro každou lokalitu sjednán v aktualizovaném Popisu spolupráce (PS), který je součástí uzavřeného Memoranda o spolupráci (MoS) s územním celkem. PS zohledňuje dosavadní vývoj v lokalitě, evaluační zprávy z předchozího období, trend posunu a předjímá naplnění cílů poradenských programů s ohledem na časové omezení projektu RSSZ.

Poradenské programy poskytují odbornou podporu s cílem dosáhnout inovací při řízení, koordinaci a poskytování služeb a aktivit sítě pro sociální začleňování tak, aby byla posílena schopnost územních celků reagovat na změny sociální situace a zmírňovat rozsah a dopady sociálního vyloučení.

Odborná podpora prostřednictvím poradenských programů je poskytována v návaznosti na realizaci projektů podpořených v rámci výzev Operačního programu Zaměstnanost plus (OPZ+) a Integrovaného regionálního operačního programu (IROP) 2021-2027 pro územní celky spolupracující s OSZ v rámci Koordinovaného přístupu k sociálnímu vyloučení (KPSV) 2021+.

Metodické nastavení a vedení poradenství zajišťuje gestor projektu, experti odborných témat/ garanti jednotlivých programů ve spolupráci s mikrotýmem a makrotýmem poradenských programů.

Realizaci poradenství v územních celcích zajišťuje lokální konzultant za podpory multidisciplinárního týmu, zejména příslušného experta odborných témat, metodika, výzkumníka a případně dalších odborníků.²

² př. expert, lektor, supervizor z oblasti legislativy, architektury atd.) pro řešení složitých témat

Podpora územních celků při řízení a koordinaci sítě pro sociální začleňování (systém)³ je poskytována pracovníkům a dalším organizačním složkám územních celků, které mají na starosti řízení, koordinaci a související výkonné aktivity.

KONZULTOVANÉ OBLASTI OBNÁŠEJÍ:

- plánovací postupy (tvorba, implementace a vyhodnocení plánů)
- financování a správa sítě služeb a aktivit pro sociální začleňování (revize dotačních řízení, podpora vzniku a rozvoje fondu sociálního bydlení, vytvoření sítě pro sociální začleňování)
- nastavení, vytváření či reforma dílčích systémů (politika sociálního bydlení, preventivní aktivity, prevence předlužení, systémy prostupného zaměstnávání)
- pravidla a postupy realizace rozvojových opatření (pravidla přidělování bytů, vstupu a setrvání v síti pro sociální začleňování, nastavení systémů propojení a prostupnosti služeb)
- aplikace analytických dat o sociálním vyloučení (Index sociálního vyloučení, výzkumy) do strategických dokumentů
- systém pravidelného sběru a vyhodnocování potřeb obyvatel ohrožených sociálním vyloučením
- podpora komunikace s veřejností (krizová komunikace, mediální výstupy, komunikace témat sociálního vyloučení)

Současně je zabezpečena podpora územních celků v rámci zvyšování kvality spolupráce a dostupnosti služeb a aktivit sítě pro sociální začleňování (složky systému)⁴. Jde o podporu jednotlivých složek sítě, které zajišťují přímou podporu sociálně vyloučených a ohrožených obyvatel.

Cílem je nejen pomoc při zajištění chybějících kapacit, ale především zlepšování prostupnosti, dostupnosti a kvality služeb a aktivit tak, aby reagovaly na nepříznivé sociální situace a nedocházelo k setrvávání klientů v nevhodných službách z důvodu absence navazujících služeb.

DALŠÍ OKRUHY, KTERÝM SE VĚNUJÍ ODBORNÉ KONZULTACE, ZAHRNÚJÍ:

- cílenou spolupráci a nastavení služeb/aktivit na principu (case)managementu pro zajištění součinnosti a prostupnosti
- koordinaci přímé a participativní práce a investičních a dalších věcných opatření (např. v sociálním bydlení)
- síťovou spolupráci, zlepšení využívání zdrojů a kapacit a přenos zkušeností
- rozvoj služeb/aktivit (např. změna nastavení v reakci na vývoj sociálního vyloučení či změnu potřeb cílové skupiny, vymezení působnosti v daném území)

³ Prostřednictvím poradenských programů 1-2 a 11 a 13

⁴ Prostřednictvím poradenských programů 4-11.

1.2 POSTUPY SJEDNÁNÍ SPOLUPRÁCE V LOKALITĚ

Poradenský program (PP) je nejčastěji sjednán v průměrném rozsahu na období jednoho roku.

Minimální délka poradenství je šest měsíců a maximální rozsah PP je ohraničen 18 měsíci. Konkrétní délka poskytování každého poradenského programu se stanovuje v rámci vyjednávání PP v souladu s Metodikou poskytování odborné podpory a Metodikou ke kritériím sociálního začleňování.

Výběr poradenského programu vychází z potřeb územního celku, které jsou mimo jiné zachyceny v analýzách, výzkumných a evaluačních zprávách, plánech sociálního začleňování (PSZ, SPSZ), akčních plánech (AK) či tematických akčních plánech (TAP).

Stanovení nebo změna cílů spolupráce poradenského programu či dalších obdobných forem formálního nastavení spolupráce s partnerem není možná jednostranně. Takové změny lze provádět pouze se souhlasem obou stran a ze závažných, dobře prodiskutovaných důvodů⁵.

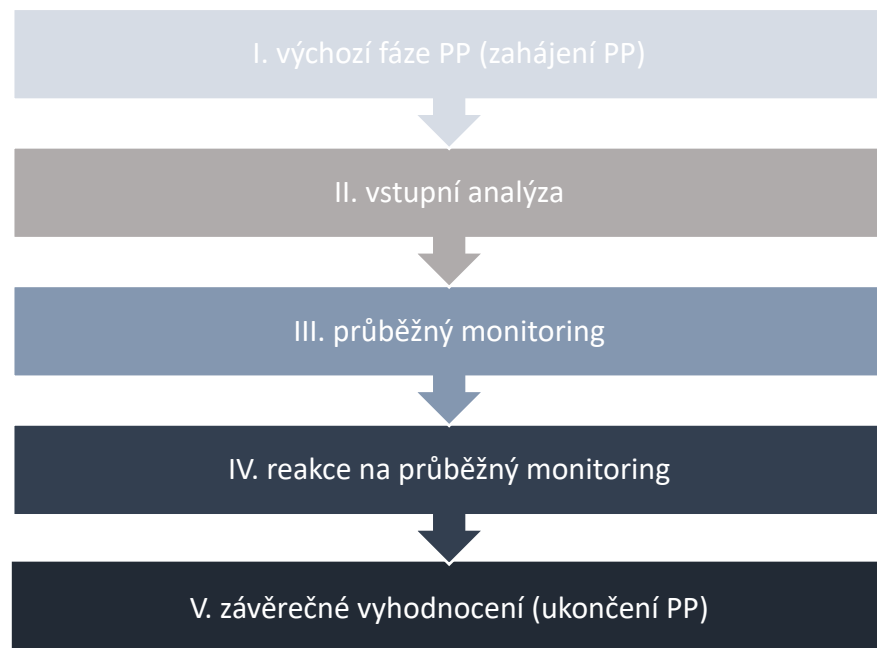
Volba PP by přitom měla reagovat na nejzávažnější a určující problémy územního celku spojené s problematikou sociálního vyloučení. Právě na tyto problémy se poradenství pro obec či město především zaměřuje.

⁵ např. náhlá změna sociální situace v důsledku uprchlické krize či pandemie covid-19

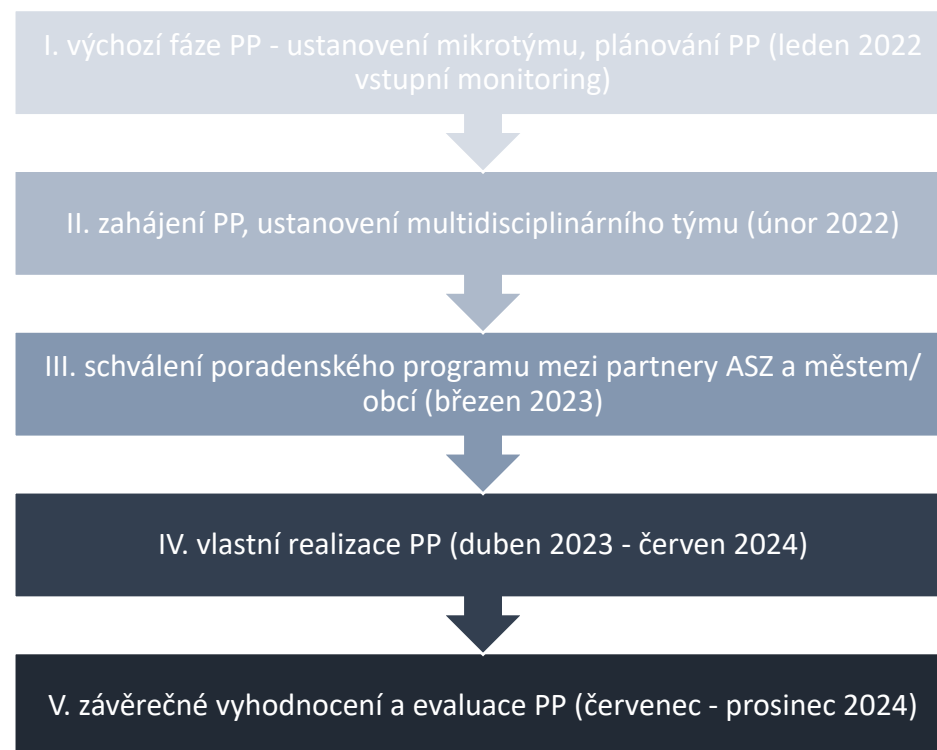
1.3 OBECNÉ CHARAKTERISTIKY SPOLUPRÁCE

Obecný model fází realizace PP:

ilustrativní schéma poradenského programu

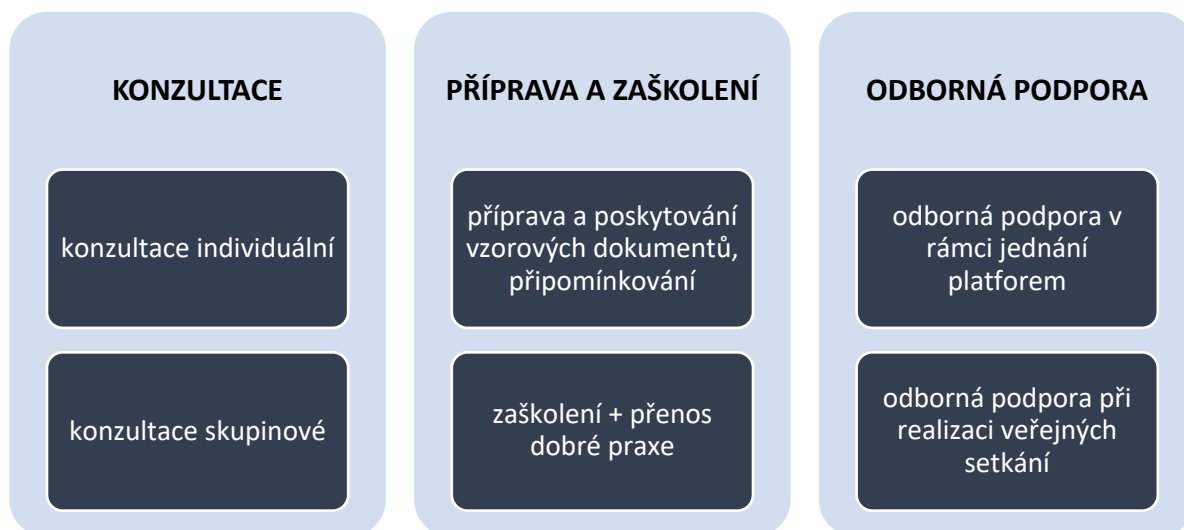

Ideální model fází realizace PP: prostřednictvím dvouletého cyklu s ohledem na průběžné sledování a vyhodnocení výstupů poradenského programu za využití nástroje KQSZ včetně zohlednění evaluace.

1.3.1 PODMÍNKY A PRINCIPY SPOLUPRÁCE

Odborná podpora je realizována podle individuálních potřeb územních celků (ÚC) v rámci každého programu, přičemž jsou využívány tyto formy podpory:

Konzultace je možno poskytovat v offline či online režimu, nejčastěji pro online schůzky je využívána platforma Teams, v rámci skupinových, především vzdělávacích akcí jsou voleny dle technických preferencí i platformy jiné (např. Zoom, Lifesize).

Dílčí poradenská činnost se věnuje i přípravě a poskytování vzorových dokumentů, připomínkování dokumentů spojených s problematikou sociálního vyloučení a zaškolení v tématech souvisejících s řešením problematiky SV, nebo přenosu dobré praxe mezi ÚC. V rámci zaškolení se jedná o zaškolení pro zainteresované pracovníky ÚC a jejich partnery, nikoli o standardizované či akreditované kurzy⁶.

Odborná podpora prostřednictvím jednání platform se především dotýká jednání komisí, pracovních skupin apod. Odborná podpora při realizaci veřejných akcí se orientuje na setkání s veřejností. Cílem odborné podpory je zajistit podklady a nastavit postupy pro systémové řešení v dané oblasti a uvést tyto postupy do praxe. Složkou odborného poradenství je také podpora ÚC či jiných partnerů při přípravě rozvojových záměrů. Podpora je směřována k věcnému nastavení záměru, odbornému posouzení realizovatelnosti záměru apod. Součástí podpory je vždy i tzv. základní poradenství.

Základní poradenství je realizováno dle aktuálních potřeb ÚC tak, aby bylo možno reagovat na náhlé změny sociální situace v ÚC a poskytovat informace, doporučení apod⁷.

⁶ Zaškolení je realizováno dle identifikovaných potřeb v daném ÚC a mívá zpravidla rozsah od 2 do 16h.

⁷ Poskytování základního poradenství je dokumentováno v rámci zvoleného poradenského programu, ovšem tvoří méně než 20 % v celkovém rozsahu podpory.

1.3.2 FLEXIBILITA PŘI POSKYTOVÁNÍ PODPORY

Poradenský program je možné přizpůsobit potřebám a fázi vývoje územního celku (ÚC) v dané oblasti. Program definuje dílčí činnosti a aktivity z hlediska míry náročnosti i z hlediska možností jejich zařazení.

Předem stanovené klíčové činnosti a aktivity jsou pro ÚC v rámci programu závazné. Ostatní činnosti jsou volitelné podle potřeb a situace ÚC. Některé činnosti a aktivity jsou podmíněny zvládnutím předchozích kroků nebo mají stanoveny vstupní podmínky tak, aby byl program ve zvoleném provedení realizovatelný v daném rozsahu a čase v rámci doby trvání projektu.

1.3.3 VSTUPNÍ ANALÝZA STAVU

Na městě/ v obci realizovaná opatření PSZ a související indikátory, ať již jsou, či nejsou naplňována, jsou zaznamenána prostřednictvím vstupních zpráv o lokalitě. Jedná se o interní dokument, který slouží k zachycení výchozího stavu, tedy "stavu 0" dané lokality.

Vstupní zprávu vyplňuje lokální konzultant (LK) působící v obci. Vychází přitom nejen ze znalosti materiálů a dokumentů města, místní sítě a spolupracujících aktérů, ale také z poměrů v lokalitě, zejména v oblastech, kde žijí osoby ohrožené sociálním vyloučením.

Na základě výchozího stavu popsaného ve vstupní zprávě expert (EX) pro zvolenou oblast tuto zprávu doplní. Expert provede vlastní souhrnnou analýzu výchozího stavu, která navazuje na informace a zdroje poskytnuté regionálním centrem (RC). Na základě této analýzy expert vypracuje návrh poradenského programu, který obsahuje konkrétní cíle. Ty mají vést k adekvátnímu posunu lokality v rámci dané oblasti, jak je uvozeno na další straně konkrétněji:

Formulace cílů poradenských programů s ohledem na vyhodnocení jejich splnění prostřednictvím mezioborové spolupráce napříč Odborem pro sociální začleňování (OSZ):

ODDĚLENÍ VÝZKUMU A EVALUACÍ

(OVE): Formulace cílů v poradenských programech (PP) by měla vzejít především ze spolupráce lokálního konzultanta (LK) a experta, jelikož mají znalosti o lokalitě a daném tématu. Evaluátor by měl pomoci s upřesněním formulace cílů z hlediska jejich měřitelnosti. OVE může v rámci své působnosti navrhnout přeformulování cílů, považuje-li to za nutné. S touto úpravou však musí souhlasit Oddělení podpory a spolupráce (OOPUSK), bez

souhlasu experta (EX) nese konečnou odpovědnost za znění cílů OVE.

ODDĚLENÍ PODPORY A SPOLUPRÁCE

(OOPUSK): Cíle ve vstupních zprávách jsou experty konkretizovány v maximální možné míře v závislosti na situaci obce, charakteru PP a stavu, v jakém se daná "zakázka" nachází. Není však vždy možné ve všech PP nastavit plně SMART cíle (stejně jako u jiných zakázek v rámci procesu a realizace individuálního plánování). Cíle nastavují

či stanovují experti ve spolupráci s LK a metodickými. Případné nejasnosti jsou vždy řešeny za součinnosti OOPUSK (expertů) a OVE (evaluátorů).

REGIONÁLNÍ CENTRA (RC): Všechna RC by měla být motivována k tomu, aby v rámci celého procesu pracovala na vzdělávání a školení LK v oblasti formulace cílů (obecných, specifických), rozdílu mezi cíli a nástroji (opatřeními) atd.

Během realizace poradenských programů provádí realizační tým Odboru pro sociální začleňování (OSZ) "anamnestické" zjišťování, které zahrnuje studium příslušných dokumentů a postupů, zjišťování situace v územním celku (ÚC) prostřednictvím dotazování pracovníků ÚC či nestátních neziskových organizací (NNO) a vyhodnocení úrovně Kritérií kvality sociálního začleňování (KQSZ) v dané oblasti.

V rámci mikrotýmu tuto činnost realizují a za její provedení odpovídají experti za podpory ostatních členů týmu, především výzkumníka a lokálního konzultanta (LK).

Pokud ÚC nedisponuje aktuálními daty, je u oddělení výzkumu a evaluace (OVE) požádáno zpracování vstupní analýzy u nově zapojených ÚC, či jiného vhodného výstupu⁸ u pokračujících ÚC. Příslušné regionální centrum (RC), zejména metodik realizačního týmu (RT), na základě stanoviska tematického experta potvrzuje potřebnost realizace.

Na základě získaných informací a dat dojde k úpravě cílů spolupráce definovaných v popisu spolupráce, který je až v této fázi předložen ke schválení orgánům samosprávy.

Výzkum může být realizován pouze v rozsahu a termínu, který umožňují kapacity oddělení výzkumu a evaluací (OVE).

⁸ např. sondy nebo mikroanalýzy

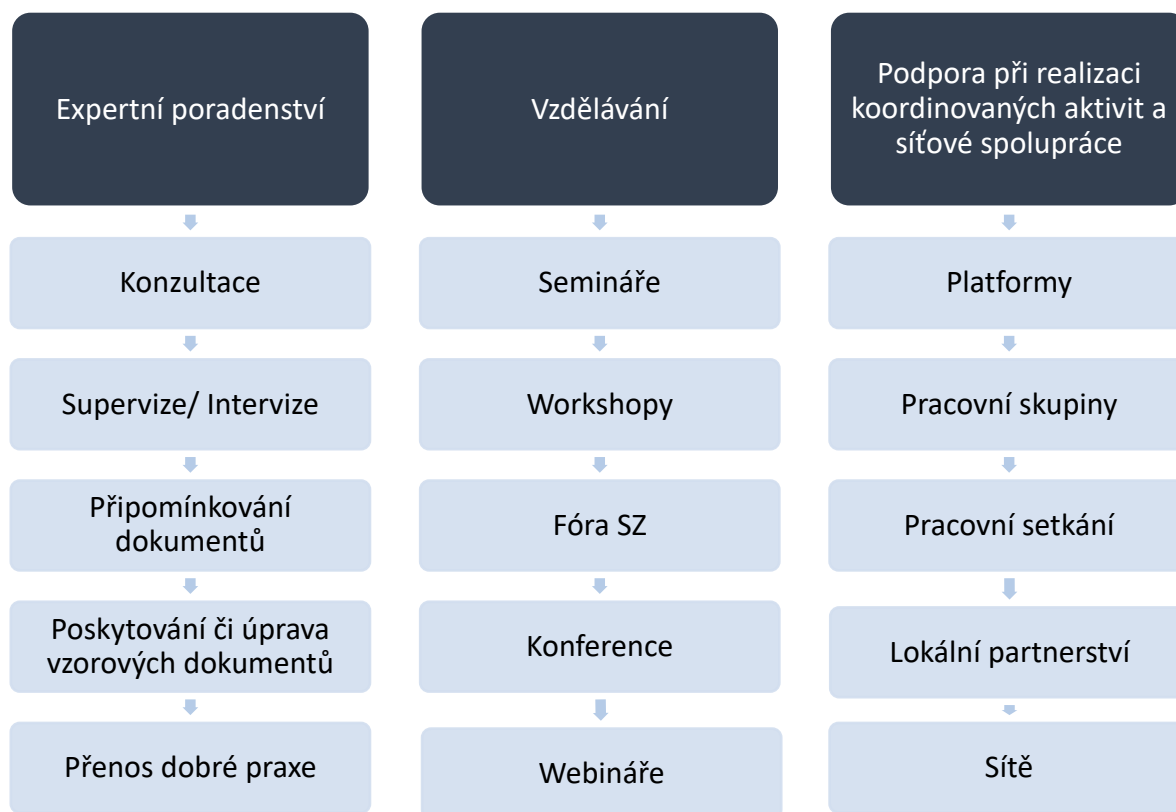
1.3.4 ROZSAH DÍLČÍ PODPORY

Spolupráce mezi Odborem pro sociální začleňování (OSZ) a územním celkem (ÚC) je založena na vzájemném souhlasu. OSZ musí považovat dopad realizovaného programu za dostatečně podstatný pro zvládnutí sociálního vyloučení v daném ÚC a ÚC musí akceptovat podmínky spolupráce, její průběh, výstupy a předpokládané výsledky.

OSZ vystupuje jako expertní podpora, nikoliv jako vykonavatel podpůrných kroků a zpracovatel výstupů dodávaných ÚC "na klíč". Podmínkou spolupráce je vlastní iniciativa a součinnost ÚC při realizaci podpůrných aktivit.

Realizace je plánována na základě předem stanovených metodických postupů a ÚC poskytuje veškeré podklady pro vhodnou implementaci ve svém území.

OSZ současně poskytuje:

Podporu koordinuje a zajišťuje lokální konzultant (LK) za podpory multidisciplinárního týmu, především expertů a metodika realizačního týmu (RT), jak je popsáno v kapitole 1.7 a jejích podkapitolách.

1.4 POSTUPY PRŮBĚŽNÉHO VYHODNOCOVÁNÍ A REVIZE SPOLUPRÁCE

Realizace poradenského programu a z něho plynoucích společných činností je průběžně vyhodnocována, a to minimálně jednou za 3 měsíce nebo dle potřeby. Průběžné hodnocení se uskutečňuje podle smluvené formy a může probíhat během věcných konzultací.

V případě problémů s naplňováním závazků jedné či druhé strany jsou bez odkladu navržena a sjednána opatření pro nápravu situace.

Pokud je nezbytné provést revizi nastavení spolupráce, musí být ustanoven a adekvátně popsán relevantní důvod.

Samotná revize spolupráce může proběhnout pouze tehdy, když s ní souhlasí obě strany, resp. Odbor pro sociální začleňování (OSZ) i příslušný partner zapojený do poradenského programu (PP).

1.5 VAZBA PORADENSKÉHO PROGRAMU NA KRITÉRIA KVALITY SOCIÁLNÍHO ZAČLEŇOVÁNÍ

Kritéria kvality sociálního začleňování (KQSZ) a jejich zásadní role v poradenském programu

ÚČELEM PROVAZBY KQSZ NA PP JE PROSTŘEDNICTVÍM KQSZ:

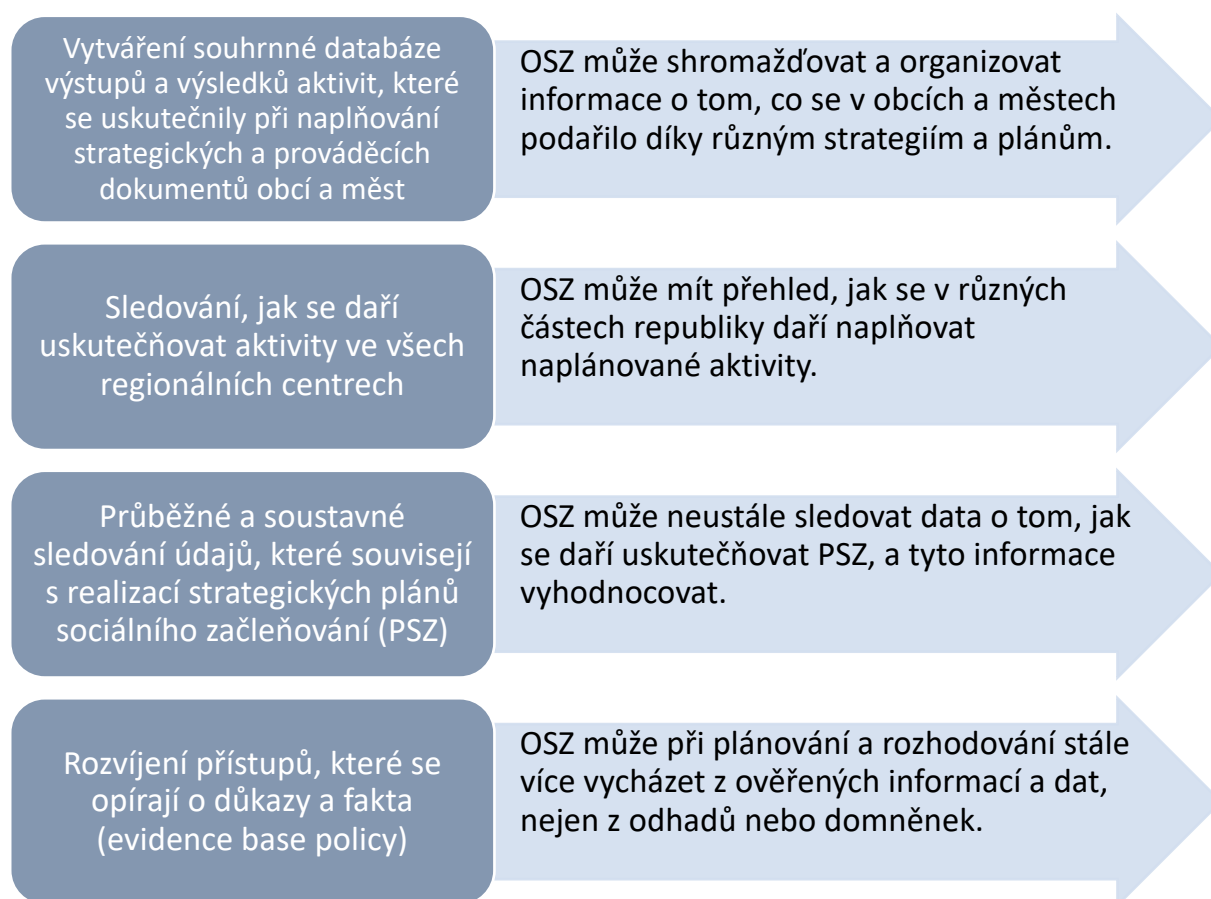
- zjistit úroveň předávaných kompetencí konkrétní lokality,
- zvolit vhodné nástroje/ opatření,
- zacílit nabídku PP,
- vyhodnotit pokrok ve spolupráci obce/ města a
- vyhodnocovat další možnosti odborné podpory v rámci zvoleného/jiného PP.

Kritéria kvality sociálního začleňování (KQSZ) zároveň slouží k plánování, činnosti a dokumentaci této skutečnosti. Sjednáním poradenského programu se ÚC zavazuje k posunu v některé z oblastí (KQ) sociálního začleňování.

Ideálním stavem je, když má ÚC nejen schválené institucionální zabezpečení (plán, postup, metodiku apod.), ale toto zabezpečení je v dané oblasti také komplexní a dochází k jeho koordinované a řízené implementaci.

V rámci KQSZ a pro jejich plnění byla reflektována potřeba zohlednění pravidel pro obce menší velikosti, konkrétně obce I. a II. řádu. Na tyto obce jsou již při vyjednávání kladeny mírnější nároky, protože je zřejmé, že nedisponují takovým zázemím úřadu, potřebnými kapacitami a často ani nezbytnými kompetencemi (např. pro vlastní realizaci sociální práce, depistáže či existenci dotačního titulu) jako větší obce III. řádu.

Kritéria kvality SZ mají pro Odbor sociální začleňování (OSZ) velký potenciál v následujících oblastech:

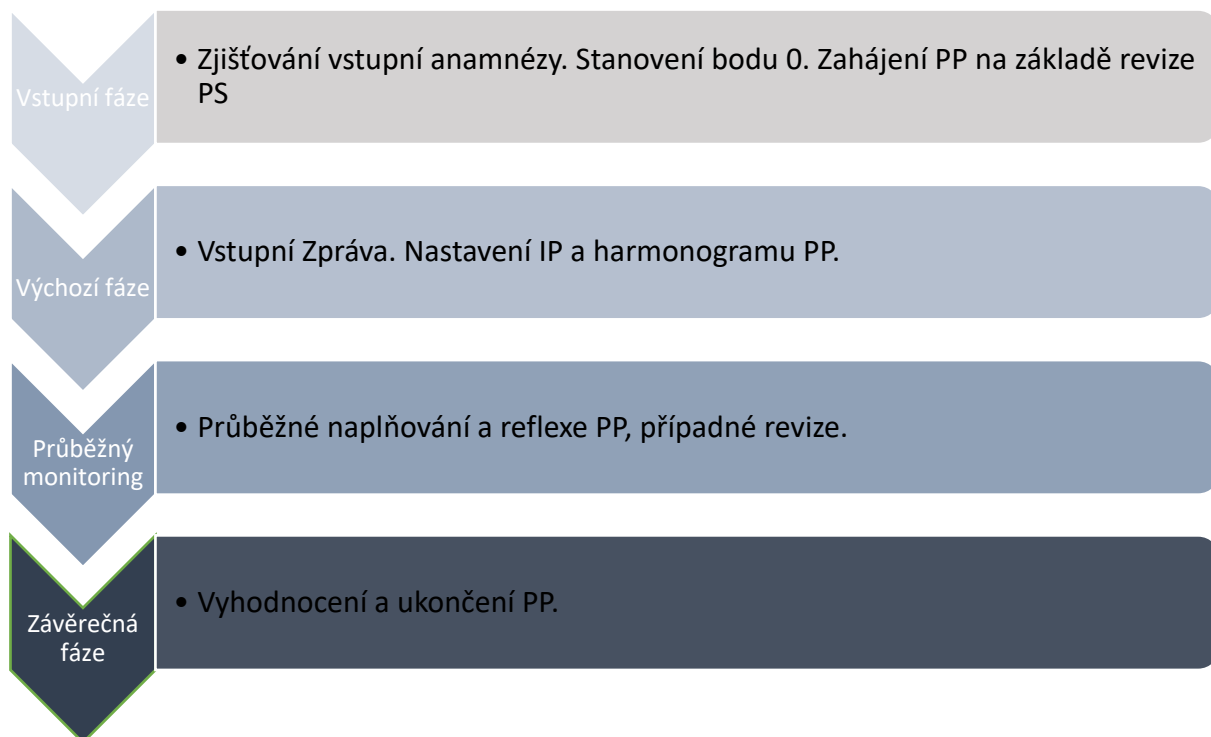

Podrobný přehled kritérií kvality sociálního začleňování včetně příkladů a jednotlivých podkladů je obsahem Metodiky ke kritériím sociálního začleňování.⁹

⁹ Viz zde: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/metodika-kriterii-kvality-socialniho-zaclenovani-v-1-1-aplikacni-cast-asz-2024/>

1.6 PRŮBĚH A REALIZACE ODBORNÉ SPOLUPRÁCE

Poskytování odborné podpory probíhá obecně v několika fázích.

Konkrétní rozsah a průběh těchto fází stanovuje každý poradenský program zvlášť a je možné, aby k zahájení vstupního zjišťování situace došlo již před samotným sjednáváním spolupráce. Rozsah a předmět zjišťování stanovuje expert odborných témat. Manažer sociálního začleňování (SZ) zajišťuje dodání podkladů ze strany ÚC, dostupné informace OSZ zajišťuje výzkumník, případně LK.

Při zahájení PP provádí tým OSZ "anamnestické" zjišťování. To spočívá ve studiu příslušných dokumentů a postupů, zjišťování situace v územním celku (ÚC) prostřednictvím dotazů na pracovníky ÚC či NNO, jejich posouzení a vyhodnocení úrovně KQSZ v dané oblasti. V rámci mikrotýmu a později multidisciplinárního týmu (MDT) tuto činnost realizují a za její provedení odpovídají experti za podpory ostatních spolupracovníků, především výzkumníka a LK.

Předmětem zjišťování situace je zejména zmapování stavu a postupů realizace předmětných agend územním celkem, případně jeho partnery (NNO, příspěvkové organizace). Vlastní odborné poradenství je realizováno podle individuálních potřeb územních celků (ÚC) v rámci každého poradenského programu. Přičemž rozsah podpory je stanoven podle zvoleného poradenského programu. Obecně bývá nastaven v rozsahu 100–150 hodin podpůrných činností na 1 program, 1 ÚC a 1 rok, přičemž výstupem definovaným v popisu spolupráce je naplnění individuálního plánu (IP) dotčeného ÚC prostřednictvím příslušného kritéria nebo kritérií.

1.7 PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ, ODPOVĚDNOSTI A NASTAVENÍ SPOLUPRÁCE

Pro každý poradenský program je ustanoven garant (expert), který určuje postupy a přístupy k řešené problematice. Tyto postupy jsou průběžně konzultovány s členy multidisciplinárního týmu s cílem zajistit efektivní realizaci poradenského programu.

EXPERT (expert odborných témat, expert na komunikaci) je zodpovědný za:

- garance odborné úrovně, metodických postupů a kvality poskytovaného poradenství
- vedení realizace poradenských aktivit v územních celcích
- přímé poskytování aktivit

LOKÁLNÍ KONZULTANT (LK) má na starosti:

- koordinaci, organizaci a realizaci podpůrných aktivit
- zajištění součinnosti zástupců územních celků a jejich partnerů
- vedení dokumentace realizovaných aktivit

METODIK realizačního týmu (RT) poskytuje podporu a metodické vedení lokálnímu konzultantovi při realizaci těchto činností.

V týmu lokálního konzultanta a metodika doplňuje nad rámec jejich činností **VÝZKUMNÍK**, který poskytuje konzultace k využití analytických činností.

1.7.1 KOORDINAČNÍ AKTIVITY A SÍŤOVÁ SPOLUPRÁCE

Nastavení aktivit a spolupráce probíhá v souladu a s ohledem na zabezpečení koordinace napříč jednotlivými odděleními Odboru pro sociální začleňování (OSZ) a dále v území prostřednictvím činnosti lokálního konzultanta (LK)¹⁰.

Principy práce jsou inspirovány metodou případové spolupráce¹¹. Každý poradenský program je vnímán jako konkrétní případ, který je řešen prostřednictvím interního mikrotýmu ve spolupráci s externím multidisciplinárním týmem. Pracovníci mikrotýmu jsou nominováni jako zástupci výše zmíněným oddělení.

Partneři z území jsou do týmu přiřazeni na základě sjednaných podmínek spolupráce, ty jsou formálně ukotveny v rámci popisu spolupráce a podrobněji rozpracovány prostřednictvím vstupní zprávy. Koordinační a síťové aktivity mohou být doplňovány na základě průběžného naplňování PP, tedy v jeho průběhu, je-li to vhodné či žádoucí. Vlastní koordinační činnost výše zmíněných oddělení je popsána na další straně.

¹⁰ Tato spolupráce se dle potřeb může v návaznosti na další možné řešené oblasti doplnit o činnost dalších oddělení – např. oddělení, které se věnuje oblasti vzdělávání.

¹¹ Ad Casemanagement (CM)

ODDĚLENÍ ODBORNÉ PODPORY A ÚZEMNÍ SPOLUPRÁCE A KOMUNIKACE/ GESTOR (OOPUSK/ G)

Oddělení odborné podpory a územní spolupráce a komunikace (OOPUSK) a gestor věcně zaštiťují finální kontrolu popisu spolupráce (PS) a vstupní zprávy (VZ) s ohledem na poradenský program (PP), jeho cíle, harmonogram a zvolené nástroje a opatření (Kritéria kvality sociálního začleňování – KQSZ). Při pořádání akcí upřesňují koordinaci a domluvu na jasném rozdělení úkolů před a po akci, a to i s ohledem na aktuální kapacity jednotlivých účastníků.

OOPUSK a gestor jsou informováni o zadání výzkumu, jeho průběhu a výstupu, stejně jako o evaluačním designu a vývoji interní i externí evaluace. Průběžně jsou seznamováni s monitoringem a stavem poradenského programu. Podílejí se na rozhodování o revizích stanovených cílů a opatření a tyto revize schvalují.

Po obsahové stránce kontrolují a schvalují závěrečnou zprávu (ZZ) a další doporučení, včetně návrhu a postupu následné práce v obci. Řídí metodický postup a spolupodílejí se na tvorbě metodických a koncepčních materiálů.

ODDĚLENÍ PODPORY DOSTUPNOSTI BYDLENÍ V REGIONECH (OPDBR)

Oddělení podpory dostupnosti bydlení v regionech je informováno o průběhu PP a stanovuje cíle PP, pokud se jedná o PP v oblasti bydlení. OPDBR přebírá realizaci odborné podpory nebo na ni navazuje, a to v případě, že se řeší oblast bydlení.

ODDĚLENÍ REGIONÁLNÍHO CENTRA (ORC)

Oddělení regionálního centra společně se svým metodikem a lokálním konzultantem (LK) navrhuje a konzultuje s obcí možnou realizaci poradenského programu (PP). Řídí PP a jeho průběh v územním celku a poskytuje souvislou podporu a spolupráci v rámci implementace PP a jeho nástrojů.

Oddělení regionálního centra je průběžně informováno o dění v území, konkrétně o průběhu (vzdělávacích) akcí a exkurzí, nových poptávkových listech, výzkumech, evaluačním designu a průběhu evaluace.

Zabezpečuje komunikaci v rámci revize nastavených cílů a opatření v území a bere na vědomí nastavení návazného plánu spolupráce, včetně předkontraktování cílů a opatření územního celku.

ODDĚLENÍ VÝZKUMU A EVALUACÍ (OVE)

Oddělení výzkumu a evaluací je průběžně informováno o nastavení a realizaci poradenských programů (PP). OVE potvrzuje realizaci případného šetření k realizaci PP a zajišťuje jeho realizaci.

OVE zabezpečuje finální kontrolu výzkumů, včetně poptávkových listů a vlastních výzkumů, a evaluací, které zahrnují evaluační design, zadávací dokumentaci, interní a externí evaluace a evaluační zprávy.

1.7.2 ORGANIZAČNÍ ZAJIŠTĚNÍ A ROLE ČLENŮ REALIZAČNÍHO TÝMU PROJEKTU

Při zajišťování koordinace a síťové spolupráce jsou do přímé práce v území primárně zapojeni zástupci jednotlivých oddělení¹². Tito zástupci se přímo účastní práce v obcích a městech. Vlastní koordinační činnost níže zmíněných zástupců je popsána zde:

LOKÁLNÍ KONZULTANT (LK)

Lokální konzultant (LK) navrhuje a konzultuje s obcí možnou realizaci poradenského programu (PP), představuje anotace a možný obsah PP na základě své zkušenosti a znalosti obce. Ve spolupráci s expertem (EX) stanovuje cíle a harmonogram PP, zajišťuje zpětnou vazbu od obce k navrženým cílům, harmonogramu a obsahu PP a připravuje popis spolupráce. Společně s EX navrhují průběh PP výběrem vhodných nástrojů a opatření pro obec. LK řídí a zajišťuje spolupráci s obcí na plnění PP v rámci územního celku (ÚC) a svolává mikrotým na základě průběhu spolupráce s obcí. Iniciuje nebo pomáhá při zajištění (vzdělávacích) akcí a exkurzí. Sjednává soulad mezi potřebou PP a analytickými potřebami obce, iniciuje zapojení Oddělení výzkumu a evaluací (OVE) skrze metodika OVE (MET OVE). Předává potřebné kontakty a je k dispozici pro konzultaci průběhu sběru dat a následné analýzy. Může poskytnout jednorázové konzultace pro evaluátory v rámci formulace evaluačního designu nebo pro evaluační zprávy a předává data pro evaluaci dle poptávky evaluátora. LK zaznamenává celý průběh PP do karty lokality a vyjednává případné revize nastavených cílů a opatření s obcí. Spolupracuje na vybrané části vstupní zprávy (VZ) a závěrečné zprávy (ZZ), sjednává jednání a představuje výsledek PP ve spolupráci s EX. Ve spolupráci s EX navrhuje další plán spolupráce a sjednává obsah další spolupráce s ohledem na oblasti, které jsou i mimo PP, řídí nastavení spolupráce na další období.

EXPERT/ GARANT PP (EX/GR PP)

Expert či garant poradenského programu (PP) reaguje na poptávku regionálního centra (RC) a obce. Ve spolupráci s lokálním konzultantem (LK) a metodikem (MET) tvoří cíle a harmonogram PP (SMART) a připravuje finální podobu vstupní zprávy (VZ). Společně s LK a MET nastavuje obsah PP a stanovuje jeho priority. Expert může svolávat mikrotým a přinášet do něj návrhy a témata, odborně zaštituje (vzdělávací) akce a exkurze¹³. Jasně definuje potřebu výzkumu pro PP, kterou vyjednává s LK a metodikem Oddělení výzkumu a evaluací (MET OVE), a to včetně časových možností analytiků. Odborně garantuje správně definovaný cíl výzkumu, využití metody a tvoří základní doporučení, spolupracuje s analytikem v různých fázích výzkumu dle potřeby. Předává data pro evaluaci dle poptávky evaluátora a zaznamenává průběh spolupráce

¹² Ad předchozí kapitola

¹³ Při organizaci vzdělávacích akcí nese odpovědnost za organizaci akce expert na oblast komunikace, pokud není vyjednáno jinak.

na PP do průběžné části závěrečné zprávy (ZZ). Navrhuje revize a podporuje vyjednávání s obcí, tvoří ZZ a vytváří podklady pro jednání s obcí. Ve spolupráci s LK představuje výsledek PP a navrhuje další možný postup spolupráce a další cíle. Společně s LK vyjednává další plán spolupráce, pokud se jedná o pokračování PP v jeho oblasti. Expert se také podílí na tvorbě metodických a koncepčních materiálů.

EXPERTNÍ TÝM A GESTOR (ET/ G)

Expertní tým a gestor sdílejí odborné poradenství a průběh poradenských programů (PP) v rámci pravidelných konzultací a ladí spolupráci s dalšími experty, pokud je v lokalitě více PP.

Experti mohou poskytovat jednorázové konzultace dle příslušné oblasti specializace a jsou přizváni, pokud se jedná o přesahové téma (např. dluhy + bydlení). Zapojují se při přechodu na jinou tematickou oblast, navrhuje další plán spolupráce a další cíle. Nastavují PP, pokud se jedná o jinou tematickou oblast, a podílejí se na tvorbě metodických a koncepčních materiálů.

ANALYTIK (A)

Analytik je odpovědný za sběr a analýzu dat a finalizaci výzkumu. Může také poskytovat jednorázové konzultace.

EVALUÁTOR (E)

Pro účely evaluace je evaluátor vždy informován o průběhu poradenských programů (PP), konkrétně se jej primárně týkají výstupy spojené s popisem spolupráce, vstupní zprávou, závěrečnou zprávou, poptávkovými listy a výzkumy. Má možnost nahlížet do záznamů PP, tj. karty lokality a zápisů z multidisciplinárních týmů (MDT). Je odpovědný za tvorbu evaluačního designu pro PP, sbírá data uvnitř Odboru pro sociální začleňování (OSZ) i v lokalitě a tato data zpracovává. Jeho finálním výstupem v rámci podpory realizace PP jsou evaluační zprávy.

METODIK REGIONÁLNÍHO CENTRA (MET RC)

Metodik navrhuje a konzultuje s obcí možnou realizaci poradenského programu (PP). Ve spolupráci s expertem stanovuje cíle a harmonogram PP. Zabezpečuje finální kontrolu popisu spolupráce (PS) a vstupní zprávy (VZ). Dohlíží na efektivitu spolupráce mezi expertem, lokálním konzultantem a obcí, účastní se ad hoc dle potřeby. Dohlíží na realizaci PP v území, případně koriguje spolupráci mezi expertem a lokálním konzultantem. Může poskytovat jednorázové konzultace v rámci (vzdělávacích) akcí a exkurzí, a také pro potřeby evaluačního designu a evaluačních zpráv. Poskytuje souvislou podporu a spolupráci v rámci průběžného monitoringu a při revizi nastavených cílů a opatření. Je zodpovědný za seznámení obce s výstupy hodnocení PP a nastavení návazného plánu v obci po uzavření PP včetně sjednání další spolupráce.

METODIK VÝZKUMŮ (MET V)

Metodik výzkumů je průběžně informován o realizaci poradenských programů (PP) v jednotlivých obcích, a to buď přímo, nebo nepřímo skrze sdílenou tabulku výzkumného týmu, do které mají přístup všichni výzkumníci. Metodik je zpravidla první osobou, kterou lokální konzultant kontaktuje s poptávkou po výzkumu. Následně dohlíží na průběh výzkumu a nese odpovědnost za jeho finální výstup.

1.8 PROCESNÍ NASTAVENÍ

dokumentace, reporting, příprava činností, vykazování apod.

Průběh spolupráce je dokumentován dle postupů stanovených realizačního týmem a v souladu s metodikou a příslušnými formuláři¹⁴. Za vedení dokumentace podpory, její úplnost a správnost je odpovědný příslušný lokální konzultant, za věcnou správnost v daném ÚC pak příslušný expert. **VIZ PŘEHLED DOKUMENTACE JE K DISPOZICI ZDE:**

FORMA ČINNOSTI	VYKAZOVANÁ ČINNOST	DOKUMENTACE
Konzultační činnosti	Individuální konzultace (IK) jsou poskytovány pro podpořené osoby (PO) v území. Jedná se o individualizovanou formu vzdělávání a dílčí podpory.	IK, případně karta lokality
Vzdělávání	Vzdělávání reaguje na potřeby partnerů v území, partnerům nabízí podporu prostřednictvím frontálním, nebo interaktivních workshopů a dalších typů vzdělávacích akcí. Vzdělávání probíhá on-line/ off-line formou.	PL, karta lokality
Koordinační aktivity a síťová spolupráce	Vlastní naplňování poradenského programu.	VZ, ZZ, průběžně karta lokality
Organizace zajištění a role členů RT	Jasně identifikovaný a definovaný způsob naplňování PP.	Zápisy, poznámky z porad a schůzek RT, MT, MDT
Ukončení poradenství	Reflexe a zpětná vazba celkového průběhu a výstupů PP včetně doporučení.	Zápis ze schůzky MDT v území (např. zápis LP)
Výstupy poradenství	Zpracování ZZ včetně komentářů všech participujících na tématu – viz týmy.	ZZ
Finalizace ZZ/ karty opatření	Průběžná a finální revize vyplnění karty lokality.	ZZ, záznamy z karty lokality

Všechny výše uvedené dokumenty a záznamy o činnosti jsou ukládány a sdíleny na online platformě Share Point (SH), ke které mají přístup členové realizačního týmu. Tato platforma slouží nejen k ukládání dokumentů, ale také poskytuje prostor pro společnou práci.

Závěrečná zpráva společně s checklistem a dalšími materiály PP (vstupní zprávou, podklady a analýzami o lokalitě, popisem spolupráce atd.) se ukládá v SharePointu ve složce OOPUSK a materiály jsou proklikem sdíleny s regionálním centrem (RC).

¹⁴ Podklady pro formální dokumentaci jsou uloženy na SH ve složce „Administrativa“ – viz zde: [ADMINISTRATIVA](#) a ještě konkrétněji tady: [VZORY SABLONY RSSZ](#)

Veškeré podklady z lokalit jsou strukturovány prostřednictvím složek pod názvem „Lokalita“ dle gescí jednotlivých RC. Ústředním informačním zdrojem i materiálem je karta lokality, ta se zpracovává a průběžně vyplňuje min. 1x měsíčně.

Závěrečná zpráva poradenského programu představuje veřejný dokument, který slouží jako komplexní shrnutí pro partnera. ZZ poskytuje ucelený pohled na celý průběh PP, včetně jeho detailního zhodnocení. Zpráva zachycuje nejen počáteční stav, ale i veškeré změny a posuny, které nastaly ve sledované oblasti během realizace programu, čímž poskytuje jasný přehled o dosažených výsledcích. Součástí zprávy jsou i doporučení, která mají potenciál přispět k dalšímu rozvoji dotčené oblasti. Významným aspektem ZZ je také její role při plánování budoucí spolupráce. Na základě prezentovaných výsledků a doporučení může být nastíněn plán pro případnou další kooperaci v dané tematické oblasti. To umožňuje kontinuitu v řešení problematiky a zajišťuje, že dosažené výsledky nezůstanou izolované, ale stanou se základem pro další rozvoj. Veřejná povaha tohoto dokumentu navíc zajišťuje transparentnost celého procesu a umožňuje sdílení získaných poznatků s širší odbornou veřejností. Tím se zvyšuje potenciál pro šíření dobré praxe a inspiraci dalších subjektů, které se mohou potýkat s podobnými výzvami.

Při ukládání finálních dokumentů je žádoucí původní formát převést do formátu PDF. Původní verzi finálního dokumentu, z níž se vytváří PDF, je vhodné si uchovat a vložit do archivu ve složce k příslušnému dokumentu. Složka finálního dokumentu tak obsahuje finální dokument v PDF a složku "archiv", která zahrnuje různé verze finálního dokumentu s datem vytvoření/ aktualizace v názvu. Na základě tohoto postupu je vždy zcela zřejmé, který dokument byl vytvořen jako poslední a je tudíž finální¹⁵.

SH je strukturován jako společná plocha všech oddělení OSZ s jasně vytyčeným systémem dokladování dokumentace a vykazování jednotlivých výstupů. Všichni pracovníci OSZ zde ukládají důležité dokumenty a informace o své práci podle předem smluvených pravidel. Každý člen týmu má tak přístup k potřebným materiálům a zároveň ví, kde je případně najít.

Gestor projektu součinně poskytuje týmu přehled o celkovém naplňování poradenských programů a dalších aktivit na PP návazných nebo doplňkových. Daný přehled je poskytován v týdenní frekvenci a zabezpečuje reflexi plnění individuálních plánů jednotlivých PP včetně nezbytného dokladování pracovní činnosti, resp. tzv. výkaznictví.

¹⁵ Příklad vložení časové známky k identifikaci různých verzí dokumentů – 130218_název dokumentu.doc – dokument WORD pod názvem „.....“ byl vytvořen dne 18.2. 2013.

Přehled je aktualizován vždy ke konkrétnímu datu a zohledňuje vlastní práci členěnou v klíčové aktivity a zároveň poskytuje odkazovou mapu.

KA 03	Výzkumy	finalizováno 28 z 32 výzkumů ve 27 z 32 ÚC	88 (počet výzkumů) a 84 (ÚC)	05 VÝZKUMY	
		Analytický podklad pro plánování bytové sociální politiky města Roudnice nad Labem	100	https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Roudnice-nad-Labem-PP-Bydleni-analyticky-podklad-DVS-2023.pdf	duben 23
		Životní podmínky obyvatel SVL: tematicko-průřezový výzkum	100	https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/zivotni-podminky-obyvatel-svl-romove-a-neromove-v-svl-osz-2023/	květen 23
		Mimořádná okamžitá pomoc na úhradu jistoty (kauce): trendy a úspěšnost	100	https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/tpv-mimoradna-okamzita-pomoc-na-uhradu-jistoty-kauce-trendy-a-uspesnost-osz-2023/	květen 23
		Analýza absorpčních kapacit obecního nájemního bydlení obcí spolupracujících s Agenturou pro sociální začleňování	100	https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/analiza-absorpcnich-kapacit-obecniho-najemniho-bydleni-spolupracujicich-obci-asz-2023/	červen 23
		Mapování potřeb a bariér ve zdraví u osob v sociálním bydlení v Ostravě	100	https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/mapovani-potreba-a-barier-ve-zdravi-u-osob-v-socialnim-bydleni-ostava-2023/	červen 23
		Předluženost v Ralsku: bariéry a příležitosti pro řešení předlužení a prevenci dalšího zadlužování	100	https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/predluzenost-v-ralsku-bariery-a-prilezitosti-pro-reseni-predluzeni-a-prevenci-dalsiho-zadluzovani-ralsko-2023/	červen 23
		znevýhodněným obyvatelům Velkých Hamrů ve vstupu na trh práce	100	https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/vicinasobne-bariery-priliny-branici-socialne-znevychodnenym-obyvatelum-velkych-hamru-ve-vstupu-na-trh-prace-velke-hamry-2023/	červen 23
		Vzájemné soužití, vnímání bezpečnosti a informovanosti o prevenci kriminality na sídlištích v Kadani	100	https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/vzajemne-souziti-vnimani-bezpecnosti-a-informovanosti-o-prevenci-kriminality-na-sidlistich-kadan-2023/	červenec 23
		Výzkum bydlení a sociální situace obyvatel ulice Krajin v Liberci	100	https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/vyzkum-bydleni-a-socialni-situace-obyvatel-ulice-krajni-v-liberci-liberec-2023/	srpen 23

Obdobný systém je ve spolupráci s metodiky a LK nastaven i u karet lokalit.¹⁶

¹⁶ Viz Příloha 1 Karta lokality

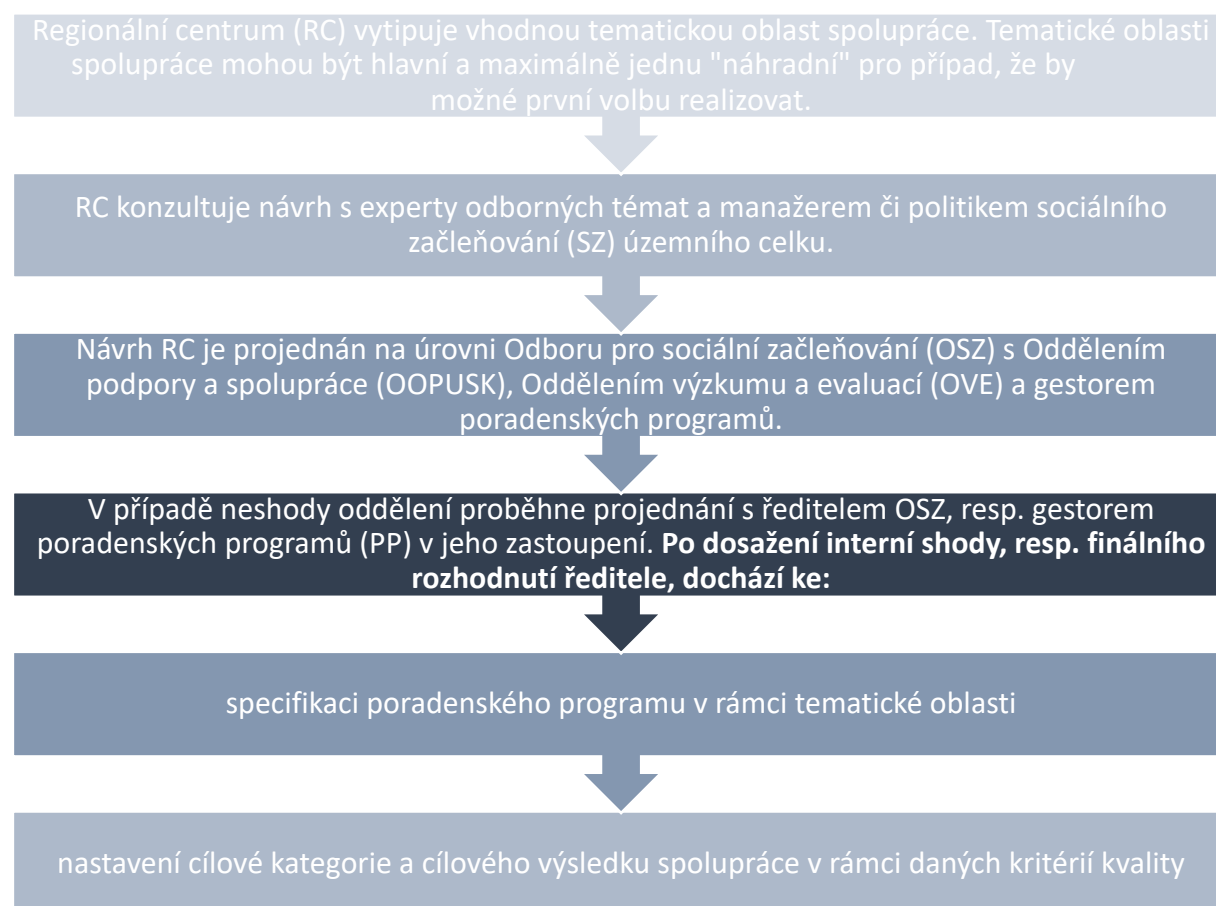
1.9 VYJEDNÁNÍ PP/ SJEDNÁNÍ SPOLUPRÁCE

Při zahájení poradenského programu je s každým ÚC sjednána realizace odborné podpory prostřednictvím vybraného poradenského programu. Sjednaný poradenský program a jeho specifika je zanesen do Popisu spolupráce, který je následně předložen představitelům samosprávy na základě projednání v LP. Sjednání a nastavení realizace odborné podpory je provedeno s/ v územním celku.

Výběr poradenského programu by měl odpovídat výsledkům dosavadní spolupráce, což dokládá dokumentace z období uplynulé spolupráce (evaluační zpráva, PSZ, analýza apod.). V případě nově přijatých ÚC odpovídá PP informacím a dalším údajům plynoucím z přihlášky ke spolupráci.

Konkrétní podpora může být poskytována od okamžiku schválení dokumentu (Popisu spolupráce)¹⁷. Popis spolupráce může být finalizován až po provedení zjišťování, a to zvláště u ÚC, které byly nově přijaty do spolupráce.

Průběh sjednávání spolupráce se skládá z těchto fází:

¹⁷ Prostřednictvím lokálního partnerství, Rady města, Zastupitelstva města, starostou města a dalšími kompetentními orgány obce.

V tomto okamžiku vzniká z původního mikrotýmu multidisciplinární tým, tj. interní tým je rozšířen o externí spolupracující partnery z územní celků.

MIKROTÝM	MULTIDISCIPLINÁRNÍ TÝM
Užší tým poradenského programu (PP) tvoří spolupracující kolegové v rámci Odboru pro sociální začleňování (OSZ). Jedná se o zástupce jednotlivých oddělení, konkrétně o experta či garanta PP, lokálního konzultanta (LK), výzkumníka a gestora PP.	Širší tým poradenského programu (PP) tvoří mikrotým Odboru pro sociální začleňování (OSZ) a partneři z dotčených lokalit. Konkrétně se jedná o experta/ garanta PP, lokálního konzultanta (LK), metodika (MET), případně vedoucího oddělení regionálního centra (VO RC), výzkumníka, evaluátora a zpravidla manažera sociálního začleňování (SZ), politika SZ nebo jiného určeného zástupce lokality. Celý tým i nadále zaštituje gestor PP.

Další jednání probíhají v rámci multidisciplinárního týmu a ve spolupráci s územním celkem (ÚC), zejména s manažerem a politikem sociálního začleňování (SZ). Za Odbor pro sociální začleňování (OSZ) je zodpovědnou osobou expert odborných témat pro danou oblast, u průřezových témat pak gestor poradenského programu (PP).

Expert¹⁸ odborných témat připraví individuální plán (IP) spolupráce včetně harmonogramu. Vychází přitom ze sjednaného konkrétního PP, případných průběžných výstupů vstupního zjišťování, dohodnutého cíle a výsledku spolupráce (podle Kritérií kvality sociálního začleňování – KQSZ).

Daný materiál vzniká jako návrh individuálního plánu pro PP v reakci na „anamnestické“ šetření.

IP včetně harmonogramu je projednán s ÚC a jednotlivé dílčí aktivity jsou doplněny do vstupní zprávy. Obsah vstupní zprávy je konzultován v LP, kde se ujasní role, zodpovědnosti, termíny a další podstatné faktory důležité pro úspěšné naplňování PP.

¹⁸ pokud není garantem daného poradenského programu, pak s garantem PP konzultuje

Podpora v rámci PP může být poskytována od okamžiku projednání multidisciplinárního týmu s ÚC. Individuální plán (IP) harmonogram PP jsou přitom jasně specifikovány, a to:

IP SPECIFIKUJE:

- období realizace
- východisko výběru PP
- popis problémů, jevů a příčin, na které má PP reagovat
- popis stavu v lokalitě
- výčet opatření ve vazbě na PP (podle platného strategického plánu sociálního začleňování – PSZ, jeho revize nebo tvorby PSZ u nově spolupracujících obcí)
- zaměření PP včetně anotace
- konkrétní plán spolupráce
- konkrétní cíle spolupráce (krátkodobé, střednědobé, dlouhodobé nebo specifické)
- obsahové zaměření a očekávané výstupy jednání, setkání a aktivit
- případné vzdělávací akce (volitelné)

- *pozn. pracovní deník pro průběžné zaznamenávání průběhu PP¹⁹*

HARMONOGRAM SPECIFIKUJE:

- zarámování jednotlivých fází poskytování odborné podpory
- frekvenci pravidelných schůzek
- měsíční plán jednání, setkání a aktivit
- formu jednání, setkání a aktivit
- termíny očekávaných výstupů
- termíny jednání, setkání a aktivit
- přehled subjektů zapojených do jednání, setkání a aktivit
- specifikaci výstupů a výsledků spolupráce a termíny jejich vzniku či projednání

Při přípravě návrhu spolupráce na PP se vybírá z činností popsanych v tématech a oblastech PP. Pro splnění podmínek kritérií není nutné kumulativně splnit všechna kritéria v dané tematické oblasti, i ta nezvolená. Rozsah podpory se stanovuje individuálně podle výchozího stavu a v souladu s výstupy jednání s partnerem.

¹⁹ Deník slouží expertovi jako podklad pro vyhodnocení PP a zpracování ZZ.

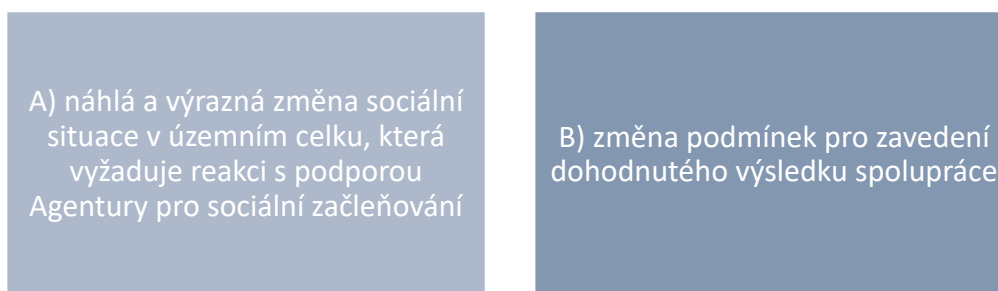
1.10 HODNOCENÍ PORADENSKÉHO PROGRAMU

Průběh poradenského programu je pravidelně hodnocen. Pokud je to nutné a obě strany (OSZ a ÚC) souhlasí, může dojít k úpravě nastavení a harmonogramu poskytování poradenského programu. Hodnocení probíhá nejméně jednou za 3 měsíce na setkání multidisciplinárního týmu se zástupci územního celku, setkání se zpravidla účastní manažer a/nebo politik sociálního začleňování.

V případě problémů s naplňováním závazků jedné či druhé strany jsou navržena a sjednána opatření pro nápravu situace. Z jednání je pořízen záznam, ve kterém je vyhodnoceno:

Úprava nastavení a harmonogramu programu je možná, ale musí být řádně odůvodněná. Důvodem pro úpravu může být:

Naopak úpravu nelze provést jen kvůli náhlému úbytku kapacit územního celku nebo změně preferencí představitelů či pracovníků územního celku. Případná úprava musí vést k dosažení výsledků spolupráce s územním celkem – tj. ke splnění cílové hodnoty kritéria a cílového výsledku (i když upraveného) podle Kritérií kvality sociálního začleňování a k úspěšné realizaci (i když upraveného) poradenského programu. Návrh na úpravu programu předkládá vedoucí příslušného regionálního centra se stanoviskem garanta daného poradenského programu, či v případě změny poradenského programu – garantů daných programů, ke schválení gestorovi projektu.

1.11 ZÁVĚREČNÉ VYHODNOCENÍ PP/ FINALIZACE KARTY OPATŘENÍ

Odborná podpora pomáhá obcím a městům dosáhnout dohodnutých změn na základě mezi nimi sjednané spolupráce. Tyto změny by měly být viditelné v praxi a také prostřednictvím hmatatelných důkazů, které ukazují, že ke změně opravdu došlo.²⁰

Závěrečnou zprávu o realizaci poradenského programu připravuje OSZ a předkládá ji k připomínkám ÚC.

Závěrečná zpráva je shrnující dokument, který zaznamenává průběžný vývoj a data za všechna opatření realizovaná v průběhu celého poradenského programu (PP). Struktura závěrečné zprávy tak obsahuje kompletní vývoj realizace PP, a proto zahrnuje:

ČÁST 1: Popis výchozího stavu	Zdroj textů a dat	Plnění struktury ZZ dle projektu
Základní popis lokality v kontextu sociálního vyloučení (možné doplnit v případě potřeby o vývoj lokality v rámci předchozí spolupráce atp.)	PSZ a další dokumenty	<ul style="list-style-type: none">• klíčové analytické údaje,• sjednané cíle spolupráce a kroky k jejich naplnění,• věcný popis realizované změny (předmětu poradenství),• stav řešené agendy v ÚC (kde se ÚC a jeho partneři v implementaci dané agendy nachází, co už dokáže realizovat, co naopak ne, zhodnotí disponibilní kapacity a kompetence)
Východiska poradenského programu a popis problému, jevů a příčin, na které mělo být poradenským programem reagováno	Vstupní zpráva	
Anotace programu		
Popis realizace programu (plán)		
Cíle programu		
ČÁST 2: Průběh spolupráce	Zdroj textů a dat	Plnění struktury ZZ dle projektu
Popis průběhu realizace programu	Zápisy z jednání, zprávy expertů o činnosti a další vnitřní dokumentace	<ul style="list-style-type: none">• shrnutí jednotlivých konzultací, pracovních jednání, skupin apod.,• průběžná vyhodnocení realizace, případné změny a jejich zdůvodnění;
Popis problémů v realizaci a způsob řešení		
ČÁST 3: Vyhodnocení programu	Zdroj textů a dat	Plnění struktury ZZ dle projektu
Shrnutí výsledků a výstupů programu	Zápisy z jednání a další dokumentace, evaluace, výzkumy, vyhodnocení PSZ a další	<ul style="list-style-type: none">• popis výsledku spolupráce a popis a doložení výstupu spolupráce• vyhodnocení naplnění nastaveného kritéria kvality sociálního začleňování.• popis dopadu na schopnost ÚC zvládat problémy spojené se sociálním vyloučením,
Vyhodnocení plnění cílů programu		
Celkové zhodnocení dopadu programu v kontextu sociálního vyloučení		
Zhodnocení spolupráce a výhled další spolupráce či podpory		

²⁰ Důkazy mohou mít například podobu nově vytvořených koncepčních a systémových dokumentů, které popisují a zakotvují dohodnuté změny v oficiálních materiálech obce či města.

Závěrečná zpráva neslouží pouze jako výstupní dokument, ale je určena k zaznamenání celého procesu s prvky monitoringu a flexibilního plánování případných změn a revizí jednotlivých kroků, včetně návazných doporučení a rozhodnutí o postupu plánování a realizace vlastní práce na poradenských programech. Závěrečná zpráva je v závěru PP kompletně zpracována a uzavřena expertem/ garantem konkrétního PP. Součástí uzavření závěrečné zprávy je i dílčí složka procesu – viz **podkapitola 1.11.1. Svolání multidisciplinárního týmu prostřednictvím LP/ PS a zhodnocení PP.**

Checklist, také karta opatření, vycházející z Kritérií kvality sociálního začleňování (KQSZ) je doplňkovým materiálem a je přiložen jako příloha závěrečné zprávy. Checklist KQSZ zaznamenává výchozí a závěrečný stav konkrétní obce pro konkrétní oblast PP. Výchozí stav se vyplňuje na základě vstupní zprávy o lokalitě, závěrečný stav odráží změnu v režimu adekvátního posunu, a to opět se zohledněním řešené oblasti ve spolupráci s partnerem, tj. městem či obcí. Checklist stejně jako KQSZ PP je kompletně navrhnut, vytvořen, doplněn, zpracován a uzavřen expertem/ garantem konkrétního PP.

1.11.1 SVOLÁNÍ MULTIDISCIPLINÁRNÍHO TÝMU PROSTŘEDNICTVÍM LP/ PS A ZHODNOCENÍ PP

Závěrečná zpráva je v rámci finalizace konzultována se členy mikrotýmu. Interní konzultace mikrotýmu jsou navrhovány a řešeny expertem/ garantem poradenského programu (PP) podle konkrétních potřeb daného PP.

Součinně je lokálním konzultantem (LK) koordinována domluvu, svolání a organizace multidisciplinárního týmu v lokalitě. To obvykle probíhá formou lokálního partnerství nebo pracovní skupiny, formu lze ovšem zvolit i odlišnou.

Cílem setkání je zohlednit celý průběh realizace PP, naplnění jeho jednotlivých cílů, zhodnocení posunu, kterého bylo v lokalitě za uplynulé období dosaženo, nastínit doporučení a vyjasnit další možné kroky v lokalitě.

Během setkání jsou partneři z území motivováni k přímé interakci a vyjasňování jednotlivých částí poradenského programu. Aktivně reagují nejen na celkové obecné zhodnocení průběhu a naplnění PP a jeho cílů, ale konkrétně se vyjadřují také k jednotlivým fázím, možným odchylkám, řešeným či nedorešeným záležitostem a hodnotí úspěšnost poradenského programu a jeho cílů.

Na základě diskuse jsou následně formulována doporučení nebo jsou přímo vyjednány další kroky směřující k plánování budoucího postupu. Další postup může rozvést dodatečná doporučení pro PP, nebo PP zcela ukončit, pokud byly cíle plně naplněny.

V daném případě má partner možnost zjednat si nový poradenský program, v němž bude ve spolupráci s OSZ pokračovat v zabezpečení systematické podpory pro sociálně vyloučené lokality na svém území.

2 APLIKAČNÍ A IMPLEMENTAČNÍ ČÁST

Aplikační a implementační část zahrnuje anotace poradenských programů. Jejich detailní obsah a metody realizace jsou podrobně rozpracovány jako součást specifické části Metodiky odborné podpory pro programy sociálního začleňování. Každý poradenský program má svou vlastní kapitolu, která je dále rozdělena do podkapitol. Tyto podkapitoly mají jednotnou strukturu, která je popsána ve specifické části zmíněné metodiky.

2.1.1 DEFINICE PROBLÉMU, NA KTERÝ PORADENSKÝ PROGRAM REAGUJE

2.1.2 POPIS ÚZEMNÍHO CELKU, JIMŽ JE PROGRAM URČEN

2.1.3 NEGATIVNÍ VYMEZENÍ SLUŽBY, PODMÍNKY A PŘEDPOKLADY REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

2.1.4 POPIS OBSAHOVÉHO ZAMĚŘENÍ PROGRAMU A JEHO DÍLČÍCH ČÁSTÍ

2.1.5 METODOLOGIE, METODICKÉ PŘÍSTUPY A LITERATURA

2.1.6 POPIS PODPŮRNÝCH ČINNOSTÍ, DÍLČÍCH KROKŮ, FÁZÍ ČI STÁDIÍ REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

2.1.7 POPIS, VZORY ČI PŘÍKLADY JEDNOTLIVÝCH, DÍLČÍCH I KONEČNÝCH VÝSTUPŮ

2.1.8 ČASOVÝ ROZVRH REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Tímto způsobem je zajištěna konzistentnost a přehlednost informací pro všechny poradenské programy v rámci metodiky.

Detailní popis poradenských programů je zahrnut u těch, které prošly pilotním testováním. Konkrétně poradenské programy s čísly 3, 12, 14 a 15 zatím nejsou plně ověřeny. Tyto programy jsou určeny k případnému doplnění prostřednictvím revize Metodiky odborné podpory.

Metodika odborné podpory zůstává v rámci výše zmíněných poradenských programů otevřená pro další rozvoj a vylepšení na základě nových poznatků a zkušeností z praxe.

2.2 PROGRAM 1: ZJIŠŤOVÁNÍ POTŘEB A ZDROJŮ VLASTNÍMI SILAMI ÚC A REAKCE NA ZJIŠTĚNÍ

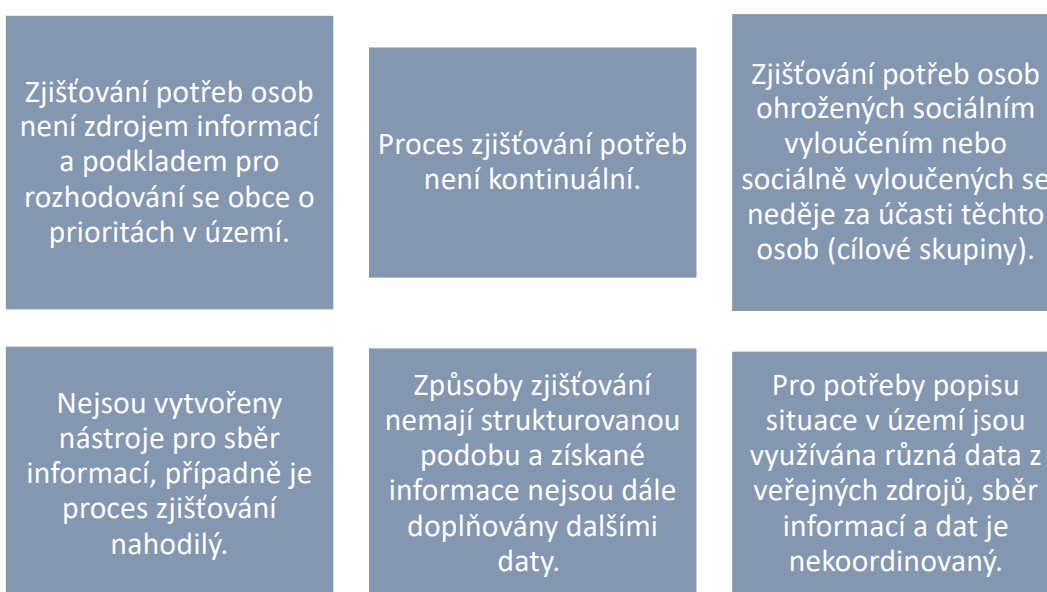
Anotace: Jde o přípravu návrhu, zavedení a řádné fungování systému (a struktur) pro zajištění průběžného a pravidelného mapování potřeb sociálně vyloučených a ohrožených osob v územním celku. Průběžný sběr potřeb a dat o nich je realizován v rámci součinnosti všech složek místní sítě, a to primárně za využití výstupů sociální práce. Poznatky z terénu, které získají pracovníci zapojených subjektů, jsou pracovníky obce (soc. odbor apod.) systematicky reportovány ke strukturám kompetentním pro rozhodování, které mohou reagovat na měnící se situaci v oblasti SV.

Ve spolupráci s ÚC je OSZ poskytována odborná podpora především:

- podporovat metody sběru dat o potřebách osob včetně identifikace stávajících dostupných zdrojů informací v území a jejich zaměření,
- navrhovat strukturu zjišťování a reportingu,
- navrhovat vzorové struktury reportu,
- podporovat ÚC při zavádění průběžného zjišťování.

DEFINICE PROBLÉMU, NA KTERÝ PORADENSKÝ PROGRAM REAGUJE

Samosprávy se musí každodenně potýkat s celou řadou problémů a jsou zodpovědné za to, jaké budou priority v jejich řešení, jaké podpůrné služby a aktivity budou rozvíjeny. Poradenský program reaguje na potřebu obcí rozhodovat se o rozvoji území s ohledem na reálně zjištěné potřeby osob, zejména s přihlédnutím k situaci osob ohrožených sociálním vyloučením. **Problémy, na které je reagováno, řeší níže identifikované kontraindikace:**

POPIS ÚC, JIMŽ JE PROGRAM URČEN

Program je určen pro obce, které chtějí plánovat rozvoj podpůrných služeb a aktivit podporujících sociální začleňování a snižující rizika sociálního vyloučení s ohledem na reálně zjištěné potřeby osob.

Předpokladem pro realizaci poradenského programu jsou personální kapacity na straně obce, kterým se následně přizpůsobují používané metody a nástroje.

Poradenský program je vhodný pro obce, které s nástroji a metodami sběru informací nemají zkušenosti a také pro obce, které některé metody sběru informací již využívají, mají nastaveny a mají zájem o jejich rozšíření, prohloubení (např. o participativní metody), revizi či reflexi.

Program je zároveň určen pro obce, u kterých je identifikována nedostatečnost v nastavených způsobech zjišťování potřeb²¹.

Negativní vymezení služby, podmínky a předpoklady realizace poradenského programu

Smyslem poradenského programu není poskytnutí „servisu“ a jednorázové zmapování potřeb osob v území, ale zabezpečení udržitelného systému podpory pro vytvoření nástrojů a zavedení metod práce, které bude moci obec samostatně využívat.

Poradenský program nelze realizovat v obci, v níž nelze naplnit tento účel programu.

V praxi to znamená, že obec/ město:

nepovažuje za potřebné průběžně zjišťovat potřeby osob na svém území

nemá v úmyslu být koordinátorem oblastí sociálního začleňování

nemá záměr pravidelně realizovat sběr strukturovaných dat vlastními silami

nemá zájem brát v potaz, přenášet výstupy z mapování do dalších procesů v rámci plánování a rozvoje obce

nedisponuje personální kapacitou k zajištění spolupráce jež je předmětem poradenského programu

nemá zájem o vytvoření kontinuálního systému sběru informací

preferuje řešení následků před hledáním příčin

nemá vůli zapojovat do mapování osoby, jejichž potřeby jsou mapovány

nemá zcela žádný záměr (viz argumenty typu „víme co je potřeba“, „je to pořád dokola“ apod.)

²¹ tj. bez zapojení osob, na něž se mapování zaměřuje, klíčových aktérů, za absence výstupů z mapování, absence systematického sběru dat, bez interpretace zjištění apod.

POPIS OBSAHOVÉHO ZAMĚŘENÍ PROGRAMU A JEHO DÍLČÍCH ČÁSTÍ

Obsah poradenského programu se zabývá komplexním přístupem k mapování potřeb osob ohrožených sociálním vyloučením včetně sběru kvalitativních dat o potřebách a zdrojích. Jednotlivé části programu jsou strukturovány tak, aby zahrnuly navržené přístupy k mapování potřeb osob, sběr informací a relevantních dat.

Vlastní program mapování potřeb lze koncipovat v generalizované podobě, tj. jako mapování celého spektra potřeb osob ohrožených sociálním vyloučením, a to dle oblastí běžného života, kdy je lze:

- s ohledem na potřeby obce a odborné kapacity modifikovat,
- prohlubovat dle jednotlivých segmentů sociálního vyloučení (zaměstnání, bydlení, vztahy apod.),
- případně fokusovat na konkrétní nepříznivé situace, ve kterých se osoby či specifických cílových skupin.

V dílčích částech je program obsahově zaměřen na posílení kompetence obce v následujících komponentách:

KOMPONENTA	KOMPETENCE
1. Zjišťování potřeb osob ohrožených sociálním vyloučením a sociálně vyloučených	Oblast získávání kvalitativních informací v rámci k tomu vytvořených platform, setkání apod., zapojování relevantních aktérů a lidí žijících v obci, jejich dynamiku, formální/ neformální ukotvení a aktivní podporu vzniku a fungování ze strany obce. Zaměření sběru informací o potřebách osob dle účelu sběru informací, tj. pro jaký účel jsou potřeby mapovány.
2. Nástroje pro sběr informací o potřebách osob na svém území	Tato část bezprostředně navazuje na první komponentu, tj. pokud je jednoznačně stanoven účel a kvalitativní informace o potřebách osob v území, je obec podporována při nastavení strukturovaných výstupu a rozsahu dat o zjištěných potřebách a jevech. Společně s obcí jsou vytvářeny nejen požadavky na datové soubory a jejich struktury pro zpracovatele dat, ale i struktury reportů pro aktéry z území, které mají relevanci popsat velikost potřeby a cílové skupiny.
3. Implementační fáze	Je zaměřena na podporu obce při interpretaci dat a využití nabytých informací v procesech rozhodování o rozvoji v jednotlivých oblastech na základě vyhodnocení potřeb osob, stanovování priority a implementace prvků "evidence base policy".

Vytvoření nástrojů pro mapování potřeb osob se zaměřuje na vytvoření platformy pro kvalitativní sběr informací o potřebách osob. Zahrnuje identifikaci relevantních aktérů v dané oblasti a podporu při nastavení platformy, do kterých jsou zapojeni aktéři i obyvatelé obce.

Proces stanovuje principy, zásady a metody práce, jako jsou fokusní skupiny a workshopy, a také definuje pravidla včetně statutů a jednacích řádů.

Důležitou součástí je příprava jednání platformy, v níž jsou obsaženy:

Platforma je facilitována tak, aby podporovala diskusi a aktivně zapojovala osoby, kterých se řešení týká. Nakonec jsou výstupy z platformy analyzovány a syntetizovány.

Sběr kvantitativních dat o potřebách osob a zdrojích doplňuje kvalitativní přístup o kvantitativní sběr dat. Zaměřuje se na získávání měřitelných informací o potřebách osob a dostupných zdrojích v komunitě.

Tyto dva přístupy společně vytvářejí komplexní obraz situace, který kombinuje hloubkové porozumění získané prostřednictvím kvalitativních metod s širším přehledem poskytnutým kvantitativními daty²².

²² Blíže je o sběru dat pojednáno prostřednictvím kapitoly Metodologie, metodické přístupy a literatura, str. 31

Existuje řada metod a nástrojů využívaných pro získávání informací o potřebách osob, PP1 využívá platformy pro kvalitativní sběr informací o potřebách osob, sběr kvantitativních dat, výzkumy a analýzy dat. Popsané metody zdaleka nepokrývají celou škálu, kterou lze při zjišťování potřeb osob aplikovat. Soustředí se pouze na ty, které zahrnuje podpora v rámci PP. Sběr kvalitativní dat lze získat prostřednictvím skupinových diskusí a fokusních (ohniskových) skupin. Při sběru kvantitativních dat je kladen důraz, obdobně jako u sběru kvalitativních dat, na otázku vymezení účelu sběru.

U **SKUPINOVÉ DISKUSE** se v praxi jedná o nejčastěji využívaný způsob zjišťování kvalitativních informací. V lokalitách ve spolupráci s ASZ jsou platformou, ve které skupinová diskuse probíhá Lokální partnerství, nicméně v lokalitách, v nichž probíhá např. komunitní plánování zpravidla existuje více platforem, jež se sběrem informací o potřebách osob zabývají.

Skupinová diskuse je moderovanou diskusí, s předem připraveným scénářem. Je žádoucí, aby moderátor měl zkušenosti s vedením diskuse a diskutovaným tématem.

Účastníci diskuse jsou vybíráni tak, aby splňovali určité charakteristiky, tj. měli zkušenosti se službou pracující s CS, jejíž potřeby jsou předmětem zjišťování a/nebo reprezentovali určitou CS. Je žádoucí, aby skupinové diskuse, s ohledem na možnost vyčerpání

tématu, či cyklení, neprobíhaly příliš často.

FOKUSNÍ (OHNISKOVÁ) SKUPINA je určená pro menší skupiny, v ideálním případě pro 6 až 12 osob. Prostřednictvím ohniskové skupiny získáváme data za využití skupinové interakce, která probíhá v debatě na určené téma (ohnisko).

Ideální možností je využití moderované fokusní skupiny, kdy je moderátor zodpovědný za průběh a řízení skupiny a využití pozorovatele, který zachycuje dění ve skupině a případně využije možnosti skupinu spolumoderovat upozorněním na důležitý aspekt diskuse nebo podnícením účastníků k rozvedení tématu. Fokusní skupiny mohou být strukturované, polostrukturované a nestrukturované, může být postupováno od obecných témat ke konkrétním.

Obdobně jako v případě kvalitativních metod, je i pro **SBĚR KVANTITATIVNÍCH DAT** klíčové si nejprve vymežit, za jakým účelem, tj. co chceme popsat, zjistit, sledovat, data budeme sbírat, co s nimi následně budeme dělat, k čemu je budeme používat. Pokud mají být např. identifikovány potřeby nějaké cílové skupiny a pro určení velikosti této cílové skupiny chceme shromažďovat data, je žádoucí nejprve vymežit její charakteristiky, jevy, problémy apod. a na základě těchto charakteristik vybrat odpovídající ukazatele a definovat zdroje dat s nimiž chceme pracovat. Např. pokud je cílem zaměřit se na skupinu osob dlouhodobě nezaměstnaných, dojde k vymezení dalších charakteristik, které těmto osobám ztěžují přístup k zaměstnání.

POPIS PODPŮRNÝCH ČINNOSTÍ, DÍLČÍCH KROKŮ, FÁZÍ ČI STÁDIÍ REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Poradenský program pro mapování potřeb osob ohrožených sociálním vyloučením se skládá ze čtyř hlavních fází, které na sebe logicky navazují a tvoří komplexní přístup k řešení této problematiky.

I.

Proces začíná **vstupní anamnézou**, úvodní fází celého programu, které je žádoucí věnovat dostatečnou pozornost, kapacitu a čas. Tato fáze se zaměřuje na detailní zjištění, jakým způsobem jsou zjišťovány potřeby osob ohrožených v sociálních vyloučení, za jakým účelem, v jakém rozsahu, kdo s tématem pracuje, zda a jaké platformy k tomuto tématu existují, jsou vytvářeny, jakým způsobem fungují, z jakých aktérů jsou složeny, jaké jsou jejich výstupy.

II.

Na vstupní anamnézu navazuje **audit systému sběru dat**. Fáze porovnává informace získané v předchozí části s dostupnými kvantitativními daty. Cílem je vytvořit ucelený obraz o tom, jaká data se sbírají, k jakému účelu, od koho, jak často a v jaké formě. Audit také hodnotí efektivitu využití těchto dat a identifikuje případné nedostatky nebo duplicity v jejich sběru. Výstupem této fáze může být zjištění absence strukturovaného sběru dat, nízké úrovně koordinace nebo přesycenosti daty, která nejsou efektivně využívána. Zároveň se identifikují "bílá místa" - chybějící informace nebo data, která by mohla být přínosná pro komplexní pochopení potřeb cílové skupiny.

III.

Třetí fáze se zaměřuje na **revokaci stávajících nástrojů nebo návrh nového systému sběru dat**. Tato část se dělí na dvě hlavní větve.

První se věnuje **kvalitativním informacím o potřebách**, kde je důraz kladen na vytváření a zlepšování platform pro sběr informací s aktivní participací cílové skupiny. Cílem je vytvoření relevantních platform, zapojení klíčových aktérů do stávajících platform, zvýšení dynamiky a efektivit stávajících platform.

Druhá větev se zabývá **relevantními kvantitativními daty**, kde se definuje účel sběru dat, tj. proč je sbírat, k čemu

je využít, jak často je sbírat, jak data interpretovat. Navrhuje se struktura sbíraných informací a hledají se způsoby, jak a jaká data efektivně sbírat a jak data interpretovat. Cílem je určit kvalitativní x kvantitativní metody sběru dat, eliminovat duplicity a zaplnit identifikovaná "bílá místa". Dle zjištění z fází I a II je výstupem buď revokace stávajících nástrojů, struktur dat, nebo návrh (design) systému a struktury sbíraných dat s vazbou na identifikovaný účel sběru dat.

IV.

Závěrečnou fází je **pilotní ověření revokovaných nástrojů/ designu sběru dat při zapojení klíčových aktérů**. Fáze zahrnuje vyjednávání s aktéry, dohodu nad strukturou, frekvencí a obsahem požadovaných dat. Poskytuje se metodická podpora při nastavování struktur sběru dat, zj. pokud jde o informace, které dosud nebyly systematicky shromažďovány. Délka a náročnost fáze se odvíjí od reálné situace na straně poskytovatelů dat. Pokud poskytovatel již daty disponuje, upravuje se pouze jejich struktura a realizuje se prvotní sběr. V případě, že je třeba zavést zcela nový systematický sběr dat, je poskytovateli nabízena metodická podpora. Pilotní ověření zahrnuje 0. fázi – kdy jsou data sbírána na straně poskytovatele 3 měsíce a následně probíhá jejich reflexe a dopracování metodiky/ návodu pro poskytovatele dat. Je-li systém sběru dat nově designován, či zásadně revokován jsou uskutečňována setkání poskytovatelů dat a zástupců obce pro výměnu informací, hodnocení pokroků a plánování dalších kroků.

POPIS, VZORY ČI PŘÍKLADY JEDNOTLIVÝCH, DÍLČÍCH I KONEČNÝCH VÝSTUPŮ

Výstupem PP je vytvoření systému pro průběžné mapování potřeb, kdy se vytváří, či revidují metodické postupy pro práci s platformami, včetně jejich pravidel, statutů a jednacích řádů. Vznikají konkrétní výstupy v podobě zápisů z fokusních skupin a skupinových diskusí a ty jsou syntetizovány do strukturovaných reportů. Součástí je také návrh struktury pro systematický sběr kvalitativních a kvantitativních dat. Finálním výstupem je tedy komplexní, funkční a udržitelný systém včetně metodických návodů pro poskytovatele dat a strukturovaných reportů, které slouží jako podklad pro rozhodování obce o dalším rozvoji území s ohledem na zjištěné potřeby obyvatel.

ČASOVÝ ROZVRH REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Realizace PP probíhá i s přípravnou fází v rozsahu 1 – 2ročního období, vždy s vazbou na rozsah činností a výchozí situaci v lokalitě.

POŘADÍ KROKŮ	POPIS	ČASOVÝ RÁMEC (DLE ROZSAHU)	TÝM/ ODPOVĚDNOST
1	Nastavení spolupráce, vyjednání cíle a rozsahu	1 měsíc	ÚC/ ASZ
2	Vstupní anamnéza	1-2 měsíce	ÚC/ aktéři/ ASZ
3	Revokace stávajících nástrojů/ design systému sběru dat	4-6 měsíců	ÚC/ ASZ
4	Pilotní ověření revokovaných nástrojů/ designu sběru dat při zapojení klíčových aktérů	6-12 měsíců	ÚC/ ASZ/ aktéři
5	Zhodnocení podpory a potřeb v ÚC	1-2 měsíce	ÚC/ ASZ

2.3 PROGRAM 2: MÍSTNÍ SÍŤ A JEJÍ FINANCOVÁNÍ

Anotace: Místní síť je souhrn služeb a aktivit (zdaleka nejen sociálních služeb), které pro ohrožené a vyloučené obyvatele územního celku zajišťují naplňování zjištěných potřeb. K jejímu financování jsou využívány veřejné zdroje, a proto je zásadní nastavení transparentního systému. Takovou síť je nezbytné ustavit, nastavit jednoznačná pravidla vstupu a setrvání v místní síti pro poskytovatele služeb a realizátory aktivit a postupy její revize v závislosti na měnících se potřebách ohrožených a vyloučených obyvatel. Dále jde o podporu při vytváření udržitelného systému financování a spolufinancování služeb a aktivit zařazených do místní sítě. Podpora není určena zdaleka jen pro tvorbu a financování sítě sociálních služeb, ale také služeb návazných či komunitních, a také dalších aktivit, např. v oblasti bydlení, podpory volnočasových aktivit mládeže aj.

Ve spolupráci s ÚC bude OSZ zejména:

- připravovat návrhy k způsobu tvorby sítě,
- připravovat a zavádět návrhy pravidel vstupu a setrvání v síti,
- připravovat postupy pro sledování základních informací o složkách sítě,
- podporovat ÚC při zajištění systémové podpory z vlastních zdrojů a také podporovat úsilí o zajištění financování z krajských, národních a evropských zdrojů (např. jde o přípravu argumentace, relevantních podkladů, zkušeností, rozvahu realizace a financování připravovaných rozvojových záměrů)

DEFINICE PROBLÉMU, NA KTERÝ PORADENSKÝ PROGRAM REAGUJE

Poradenský program reaguje na potřebu obcí nastavit či revidovat systém financování služeb a aktivit, podporují osoby při zajišťování identifikovaných potřeb, a to zejména v obcích, ve kterých chybí kapacity a nástroje k nastavení transparentního systému financování, a vydefinování okruhu subjektů, které budou podporovány z veřejných zdrojů obce.

Problémem obcí, které nemají personální kapacity, je absence nástrojů pro průběžné sledování spektra, struktury a zaměření služeb, které pro podporu osobám ohroženým zajišťují. Chybí tak přehled o aktérech, kteří v území působí, kdy zejména politické reprezentaci se následně nedostávají informace o činnostech, zaměření a účelu služeb, které se na zajišťování potřeb osob v území podílejí.

Tato situace má pak negativní dopad nejen na schopnost koordinovat podporu v území, ale také na rozhodování se obcí o potřebnosti služeb v území a jejich návazném financování.

V takové situaci je pak podpora služeb v území často odvislá od historické praxe, která však nereflektuje měnící se situaci v území, a potřebu přehodnocování nástrojů (služeb), ty je žádoucí s ohledem na změny podporovat a rozvíjet.

POPIS ÚZEMNÍHO CELKU, JIMŽ JE PROGRAM URČEN

Poradenský program je určen pro obce, které souběžně realizují komunitní plánování a mají ambice koordinovat poskytování služeb na svém území, případně na rozšířeném území svého správního obvodu (tzv. obce s pověřeným obecním úřadem, obce s rozšířenou působností).

Poradenský program je vhodný zejména pro ty obce, které mají ambice vytvářet a kodifikovat sítě služeb, kontinuálně sledovat parametry sítě služeb, mít informace o struktuře a potřebách osob, jimž jsou služby poskytovány a doplnit informace o potřebách osob v území o data k nastavení transparentního systému financování i sledování efektivity a kultivace zadavatelské role obce při financování služeb na svém území.

Program podpoří obec v tom, jak nastavit strukturovaný sběr dat od poskytovatelů služeb, jak data vyhodnocovat a jak informace následně promítnout do kvalifikovaného rozhodování obce při koncipování sítě služeb a jejího následného financování.

NEGATIVNÍ VYMEZENÍ SLUŽBY, PODMÍNKY A PŘEDPOKLADY REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Cílem poradenského programu není provedení jednorázového sběru dat, ale vytvoření systému strukturovaného, metodicky ošetřeného pravidelného sběru informací od poskytovatelů služeb pro účely plánování a vytváření sítě služeb reagující na zjištěné potřeby v území a reagující na měnící se potřeby.

Kontinuita sběru informací a následné vytváření transparentního přístupu k financování služeb nevyžaduje pouze garanci udržitelnosti poskytnutí „servisu“ a jednorázové zmapování potřeb osob v území, ale zpravidla dlouhodobější systematickou podporu zvýšení dovedností, vytvoření nástrojů a zavedení metod práce, které bude moci obec samostatně využívat (udržitelnost).

Poradenský program nelze realizovat v obci, v níž nelze naplnit jeho účel programu. Tzn. obec:

- nedisponuje personální kapacitou k zajištění spolupráce jež je předmětem poradenského programu
- na svém území nemá žádné, případně velmi omezené, spektrum služeb (méně než 5) a vytváření sofistikovaného sběru dat se nejeví dostatečně efektivním
- nemá zájem koordinovat služby na svém území
- je zapojena do plánovacích struktur a koordinační roli přebírá územní celek, který není ve spolupráci s ASZ
- nemá zájem o vytvoření kontinuálního systému sběru informací či jeho revizi

- nemá v úmyslu plnit zadavatelskou roli v oblasti zajišťování potřeb osob v území
- není ochotna nastavit transparentní systém financování služeb na svém území.

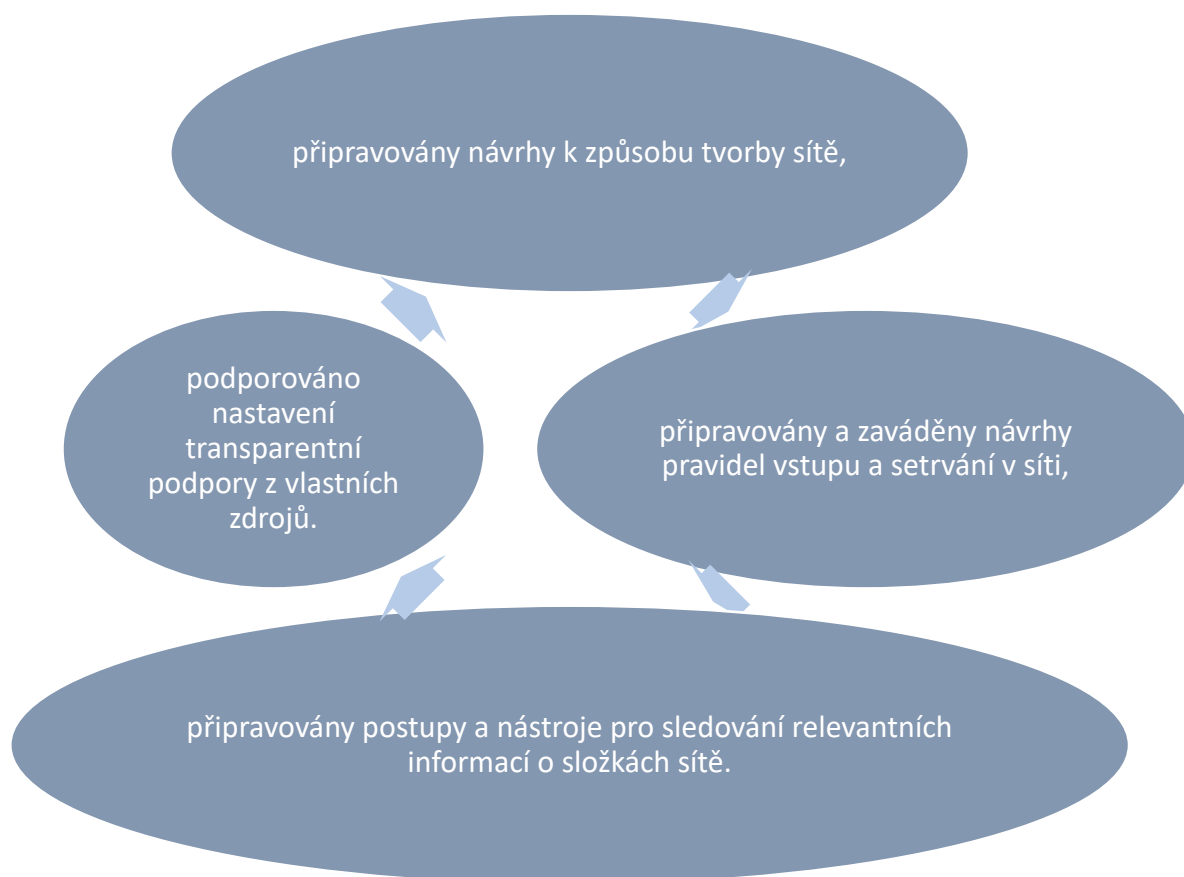
POPIS OBSAHOVÉHO ZAMĚŘENÍ PROGRAMU A JEHO DÍLČÍCH ČÁSTÍ

Poradenský program Místní síť je souhrn služeb a aktivit navazuje na poradenský program 1, který se zaměřuje na zvýšení kompetencí obcí v oblasti mapování potřeb osob ohrožených sociálním vyloučením. Pro případ, kdy poradenský program 1 nebyl v obci implementován, jsou i do tohoto programu zařazeny komponenty spojené s mapováním potřeb.

Program se zaměřuje na schopnost obce identifikovat relevantní aktéry a od nich získávat strukturované informace o jejich činnosti, zaměření, kapacitě, místní působnosti apod., ty následně obec využívá v procesech plánování, kodifikování sítě služeb včetně návazných pravidel a podmínek jejich financování zejména z úrovně územních samospráv.

Zvýšení informovanosti obcí o aktérech v území podporuje obec v informovaných rozhodnutích, jak v rámci vlastních rozhodovacích procesů, tak při vyjednání podpory pro služby v území s dalšími relevantními aktéry.

Program rovněž podporuje obce při vytváření transparentních systémů financování sítě služeb z územních rozpočtů. V rámci podpory jsou zejména:

Program je zaměřen na posílení kompetence obce v následujících komponentách, přičemž komponenta 1 a 2 je obdobná jako v případě PP 1:

KOMPONENTA	TÉMA
Zjišťování potřeb osob ohrožených sociálním vyloučením a sociálně vyloučených	Komponenta zahrnuje oblast získávání kvalitativních informací v rámci k tomu vytvořených platform, zapojování aktérů a obyvatel obce, jejich dynamika, formální/ neformální ukotvení a aktivní podpora vzniku a fungování ze strany obce. Týká se zaměření sběru informací o potřebách osob dle účelu, tj. pro jaký účel jsou potřeby mapovány.
Nástroje pro sběr informací o potřebách osob na svém území	Tato část bezprostředně navazuje na první komponentu, tj. pokud je jednoznačně stanoven účel a kvalitativní informace o potřebách osob v území, je obec podporována při nastavení strukturovaných výstupu a rozsahu dat o zjištěných potřebách a jevech. Podpora se zaměřuje na to, aby obec měla přehled o všech relevantních aktérech, kteří na území obce působí a znalost o rozsahu a zaměření podpory včetně okruhu potřeb, které dané služby pokrývají.
Vytváření a aktivní podpora sítě služeb na svém území a informovanost o zdrojích pro řešení potřeb osob	Mimo to, že obec získává informace pro svou potřebu, je podporován vznik nástrojů pro předávání aktuálních informací osobám, které v obci žijí, a to distanční formou a skrze přímé odborné poradenství ²³ . Společně s obcí jsou vytvářeny kvantitativní požadavky na datové soubory a jejich struktury pro zpracovatele dat a struktury reportů pro aktéry z území, ty mají relevanci popsat velikost potřeby a cílové skupiny. Na základě informací obec řídí síť sociálních služeb a koordinuje zajištění dostupnosti, jsou vytvářeny nástroje, které obec aplikuje při tvorbě sítě služeb a nástroje pro průběžný monitoring poskytovaných služeb, který zahrnuje kvantitativní parametry doplněné o kvalitativní informace.
Zadavatelská role obce	Prostřednictvím podpory PP obec definuje pravidla a rámec, vytváří se síť služeb, tj. služby, které reagují na zjištěné potřeby, jako předpoklad pro financování sítě z územních rozpočtů. Díky posílené informovanosti obce vzniká zadání pro realizátory služeb, tj. jaké zjištěné potřeby, v jakém rozsahu a jakým způsobem je třeba zajistit, a vytváří se podmínky pro naplnění zadání. Podpora se zaměřuje na vytvoření transparentního systému financování služeb, tj. obec vyhláší dotační programy, ty mají přednost před individuálními dotacemi. Obcí jsou stanovena jasná a transparentní pravidla.

²³ např. vznik katalogů služeb s vazbou na potřeby osob, v písemné nebo on-line podobě.

METODOLOGIE, METODICKÉ PŘÍSTUPY A LITERATURA

Existuje řada metod a nástrojů využívaných pro získávání informací o potřebách osob, poradenský program 2 využívá primárně následující:

I. PLATFORMY PRO KVALITATIVNÍ SBĚR INFORMACÍ O POTŘEBÁCH OSOB (OBSAHOVÉHO ZAMĚŘENÍ PROGRAMU BOD 1)

Prostřednictvím programu je cíleno na vytvoření relevantní platformy, pokud vytvořeny na úrovni obce nejsou, případně modifikaci platformy stávajících tak, aby bylo dosaženo stanoveného účelu.

Podpora je realizována formou přípravy, vedení/ facilitace, reflexe průběhu, sběru a syntézy výstupů z platformy. Na platformách bývá nejčastěji využíváno metod skupinové diskuse a fokusních (ohniskových) skupin.

SKUPINOVÁ DISKUSE

Skupinová diskuse je moderovanou diskusí s předem připraveným scénářem. Je žádoucí, aby moderátor měl zkušenosti s vedením diskuse a diskutovaným tématem.

Výběr účastníků musí splňovat určité charakteristiky. Je nezbytné, aby účastníci měli zkušenosti se službou pracující s CS, jejíž potřeby jsou předmětem zjišťování a reprezentovali určitou CS. Zároveň je žádoucí, aby skupinové diskuse neprobíhaly příliš často a nedocházelo tak k vyčerpání tématu, nebo jeho cyklení.

V praxi lokalit se jedná o nejčastěji využívaný způsob zjišťování kvalitativních informací. V lokalitách ve spolupráci s ASZ jsou platformou, ve které skupinová diskuse probíhá LP, nicméně v lokalitách, v nichž probíhá např. komunitní plánování zpravidla existuje více platformy, jež se sběrem informací o potřebách osob zabývají.

FOKUSNÍ (OHNISKOVÁ) SKUPINA

Je určena pro menší skupiny, v ideálním případě pro 6 až 12 osob. Prostřednictvím ohniskové skupiny jsou získána data za využití skupinové interakce, která probíhá v debatě na určené téma (ohnisko).

Ideálním příkladem využití moderované fokusní skupiny je situace, kdy je moderátor zodpovídal za průběh a řízení skupiny a pozorovatel zachycuje dění ve skupině a (případně) využívá možnosti skupinu spolumoderovat upozorněním na důležitý aspekt diskuse nebo podnícením účastníků k rozvedení tématu.

Fokusní skupiny mohou být strukturované, polostrukturované a nestrukturované. V rámci jejich realizace může být postupováno od obecných témat ke konkrétním.

II. SBĚR KVANTITATIVNÍCH DAT

Pro sběr kvantitativních dat od aktérů je vymezen účel a rozsah sběru dat, identifikování aktérů, kterých se bude sběr dat týkat, určena struktura, frekvence sběru dat a metod (prostředků), kterými budou data sbírána. Při sběru dat jsou zohledněny disponibilní kapacity pracovníků obce. Cílem je zabezpečit udržitelnost nástrojů a jejich budoucího využívání.

III. VÝZKUMY

Poradenský program nabízí možnost zorientovat se a využívat data z výzkumů zaměřených na problematiku sociálního vyloučení realizovaných přímo oddělením výzkumu a evaluace (OVE) ASZ. OVE takto generuje zdroje kvalitativních informací o situaci a potřebách v území. **Vytváření pravidel tvorby sítí, reportů a dat od poskytovatelů a pravidel financování se opírá o²⁴:**

Zákon
108/2006 Sb. §
94

Zákon
128/2000 Sb. o
obcích § 35

Zákon
250/2000 Sb. o
rozpočtových
pravidlech ÚSC

Metodiky krajů
v oblasti
plánování
sociálních
služeb

Principy
komunitního
plánování

Metodiky pro
plánování
sociálních
služeb

²⁴ V rámci zákona 108/2006 Sb. §94 se konkrétně jedná o písmena: písm. b) „obec zajišťuje dostupnost informací o možnostech a způsobech poskytování sociálních služeb na svém území, e) sděluje kraji informace o potřebách poskytování sociálních služeb osobám nebo skupinám osob na území obce, o možnostech uspokojování těchto potřeb prostřednictvím sociálních služeb a o jejich dostupných zdrojích a f) sděluje kraji informace o kapacitě sociálních služeb, které jsou potřebné pro zajištění potřeb osob na území obce a spoluvytváří podmínky pro zajištění potřeb těchto osob. Konkrétní zdroje uvedené v přehledu lze hledat např. zde: Principy komunitního plánování [Komunitní plánování – věc veřejná \(průvodce\) \(mpsv.cz\)](#) nebo Metodiky příslušných krajů v oblasti plánování sociálních služeb tady: [Metodiky pro plánování sociálních služeb \(mpsv.cz\)](#), Úřad pro ochranu hospodářské soutěže sdílí své dokumenty na tomto odkazu: [Úřad pro ochranu hospodářské soutěže | Manuály, metodiky a další dokumenty \(gov.cz\)](#)

POPIS PODPŮRNÝCH ČINNOSTÍ, DÍLČÍCH KROKŮ, FÁZÍ ČI STÁDIÍ REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Proces vytváření a správy sítě sociálních služeb v obci lze rozdělit do šesti klíčových fází, a to – viz níže:

I. VSTUPNÍ ANAMNÉZA

Úvodní fázi, tj. vstupní anamnéze je žádoucí věnovat dostatečnou pozornost, kapacitu a čas. Tato fáze se zaměřuje na detailní zjištění, jakým způsobem jsou zjišťovány potřeby osob ohrožených v sociálních vyloučení, za jakým účelem, v jakém rozsahu. Konkrétně si pokládá tyto otázky:

- Jaká data a informace má obec o dostupných aktérech/ službách v území,
- jakým způsobem se rozhoduje v oblasti financování aktérů v území,
- jaké kapitoly rozpočtu obce se na financování podílejí (tj. zda je financování zaměřené na určitých okruh (segment) koncentrováno nebo roztrženo do více kapitol,
- jakým způsobem – s vazbou na zákon 250/2000 Sb. jsou prostředky poskytovány).

II. NÁVRH STRUKTURY DAT A INFORMACÍ PRO TVORBU SÍTĚ A PRAVIDEL

Na základě vstupní anamnézy se v této fázi vytvářejí dva hlavní výstupy:

- Platformy pro sběr kvalitativních informací o potřebách osob.
- Definovaná struktura dat pro reporty od služeb v území.

Součástí této fáze je vyjednání a vyjasnění účelu a struktury dat s relevantními aktéry, aby se předešlo chybám a nesprávným interpretacím.

III. PILOTNÍ OVĚŘENÍ REPORTŮ PŘI ZAPOJENÍ KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ A ZPRACOVÁNÍ DAT

Tato fáze se dělí na dvě části:

- Sběr kvalitativních informací o potřebách, s důrazem na participaci cílové skupiny. V této větvi je pozornost zaměřena na sběr informací primárně prostřednictvím za tímto účelem vytvářeným platformám, akcent je kladen na participaci cílové skupiny s vazbou na vymezený účel. Metody jsou popsány výše. Cílem je buď vytvoření relevantních platform, zapojení klíčových aktérů do stávajících platform, zvýšení dynamiky a efektivity stávajících platform.
- b) Implementace a testování kvantitativních reportů, včetně čištění, vyhodnocování a vizualizace získaných dat. Zahrnuje nasazení vytvořeného a od komunikovaného nástroje (reportu) pro sběr dat, následné „čištění“ a vyhodnocování získaných dat. Jedná se o vytváření výstupů (vizualizací), včetně podpory při interpretaci dat.

IV. REFLEXE NASTAVENÉHO SYSTÉMU REPORTU

V této fázi jsou komparována data kvalitativního sběru dat a kvantitativních reportů. Na základě této analýzy je dále upravován systém sběru a práce s informacemi. Výstupem mohou být i implementace informací do strategií a strategických dokumentů obcí. Následně je reflexe promítnuta do výstupu popisu sítě služeb v území.

V. PRAVIDLA A PARAMETRY SÍTĚ SLUŽEB

Pravidla a parametry sítě služeb jsou koncipována jako závazný dokument obce, který transparentně popisuje kritéria, podle nichž vytváří a následně bude podporovat síť služeb na svém území, jakými parametry, je síť služeb definována.

Tento dokument může být buď samostatný, nebo součástí širšího plánu sociálních služeb. Je-li samostatný, je na něj zpravidla odkazováno v následujících procesech poskytování finanční podpory. V případě, kdy se síť služeb týká segmentu sociálních služeb v území, může být součástí (přílohou) plánu sociálních služeb schváleného příslušnými orgány obce.

VI. REVOKACE/ NASTAVENÍ SYSTÉMU FINANCOVÁNÍ

Jedná se o nejnáročnější (z hlediska argumentace a vyjednávání) oblast poradenského programu, protože vstupuje do citlivé oblasti financování služeb v území, které je v řadě případů historicky ve strukturách obce ukotveno a předpokládá zapojení věcných, finančních resortů a vůli ke změně ze strany představitelů samospráv.

Na základě úvodní anamnézy jsou z hlediska transparentnosti stávajících procesů identifikovány problémové oblasti a navrhovány/ doporučovány změny. Obec je podporována zejména k nastavení programového financování a definování parametrů, dle kterých se financování v daném segmentu spadajícího do samostatné kompetence obce bude nadále řídit.

Vyjmenované podpůrné činnosti lze realizovat jednotlivě, samostatně, v návaznosti na výchozí stav a dohodnutý rozsah (zaměření podpory).

POPIS, VZORY ČI PŘÍKLADY JEDNOTLIVÝCH, DÍLČÍCH I KONEČNÝCH VÝSTUPŮ

V Odrách byl vytvořen strukturovaný report pro poskytovatele sociálních služeb na území města Odry, který se koncentroval na potřeby osob ohrožených sociálním vyloučením a sociálně vyloučených.

Sběr dat je realizován v on-line prostředí aplikace SURVIO. S podporou Agentury dotazník vytvářela manažerka sociálního začleňování města

DOTAZNÍK JE STRUKTUROVÁN DO NÁSLEDUJÍCÍ CELKŮ:

om/survey/d/E3C3L3F4I112B2D0X

F4I112B2D0X

Dotazník pro poskytovatele sociálních služeb na území města Odry a jeho místních částí (poskytovali službu)

Milí poskytovatelé sociálních služeb,

dovolujeme si Vás za město Odry oslovit s dotazníkem, díky kterému bychom chtěli získat souhrnné informace, které nám pomohou vydefinovat místní síť poskytovatelů sociálních služeb v našem městě, zmapovat Vaším prostřednictvím potřeby uživatelů a získat velmi cenné informace k přípravě relevantního komunitního plánu.

Dotazník rozesíláme každé organizaci, která vymezila územní působnost na město Odry či Moravskoslezský kraj a tedy mohla službu poskytovat i občanům našeho města. Je sledováno období roku 2022 a 2023. Pokud jste v žádném z těchto let službu občanům Odr (a jeho místních částí) neposkytovali, slouží Vám samostatný dotazník pouze s minimem otázek. I přesto prosíme o jeho vyplnění pro naši zpětnou vazbu. Jsme si vědomi faktu, že určité spektrum služeb pracuje s anonymními uživateli, a údaje budou vycházet z kvalifikovaného odhadu.

Prosíme o vyplnění sociálním pracovníkem za každou službu zvlášť (v ekonomické části dotazníku s podporou ekonomického pracovníka) do pondělí 2.10.2023.

V případě jakýchkoliv nejasností se můžete obracet na Terezu Wiltsochovou (tereza.wiltsochova@odry.cz, 603 277 368).

Ochrana osobních údajů | Vytvořit dotazník zdarma | © Survio 2024 | Nahlašit zneužití

specifikujte na dalším
řádku)
(sem vyplňte jiné
situace)

9. Jaký specifický charakter mají problémy osob, které se na Vaši službu obracejí? Které specifické problémy Vaše služba při podpoře klientů zohledňuje/na které se zaměřuje?

Za obě sledovaná období uveďte podíl (procentuální zastoupení) specifických problémů, které jste s klienty z Odr řešili (neuvádějte údaje za celou službu, pokud je poskytována i v jiných územích). Můžete vybrat více možností. Součet podílů nemusí tvořit 100 %. Pokud jste s osobami řešili více problémů, zohledněte toto v procentuálním vyjádření. Například pro službu "chráněné bydlení pro osoby s mentálním postižením" může být relevantní vyjádření: 100 % mentální postižení, 80 % nekompetence hospodařit.

	1. 1. - 31. 12. 2022	1. 1. - 30. 6. 2023
Tělesné postižení
Duševní onemocnění
Mentální postižení
Smyslové postižení
Jiné onemocnění
Zvládání péče o vlastní osobu a domácnost
Osamělost
Trauma (důsledek traumatizující události)
Ztráta zaměstnání
Dlouhodobá nezaměstnanost
Nevyhovující bydlení

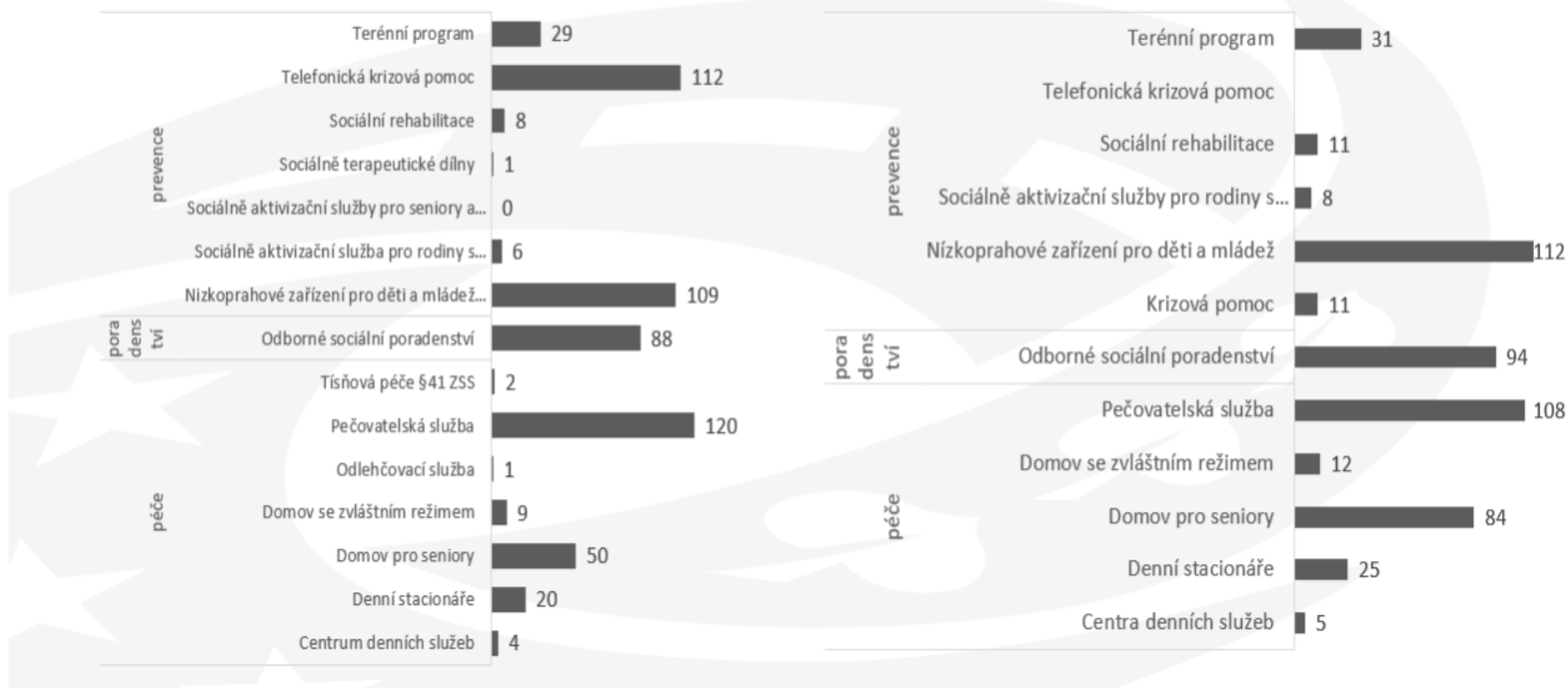
- Identifikační údaje o poskytovateli
- Druh, forma sociální služby
- Cílové skupiny, kterým jsou služby poskytovány
- Charakter nepříznivé sociální situace, ve které se osoby nacházejí
- Charakter problémů řešených službou s klienty
- Specifikace problémů
- Počet klientů z území podporovaných službou
- Počet odmítnutých zájemců z území vč. důvodů odmítnutí
- Situace osob, které služba neřeší (nemůže, neumí řešit)
- Dostupnost služby (místní, časová, finanční)
- Personální zajištění
- Náklady a zdroje financování
- Spektrum podpor ze strany služeb

SBĚR DAT V TÉTO STRUKTUŘE JE REALIZOVÁN OPAKOVANĚ (ROČNĚ) A UMOŽŇUJE POROVNÁNÍ, VYHODNOCOVÁNÍ A SLEDOVÁNÍ TRENDŮ V ÚZEMÍ. VÝSTUPEM JSOU STRUKTUROVANÁ DATA PRO POPIS SÍTĚ, JEŽ JE MOŽNÉ NÁSLEDNĚ VIZUALIZOVAT.
VIZ NÁSLEDUJÍCÍ PŘÍKLADY:

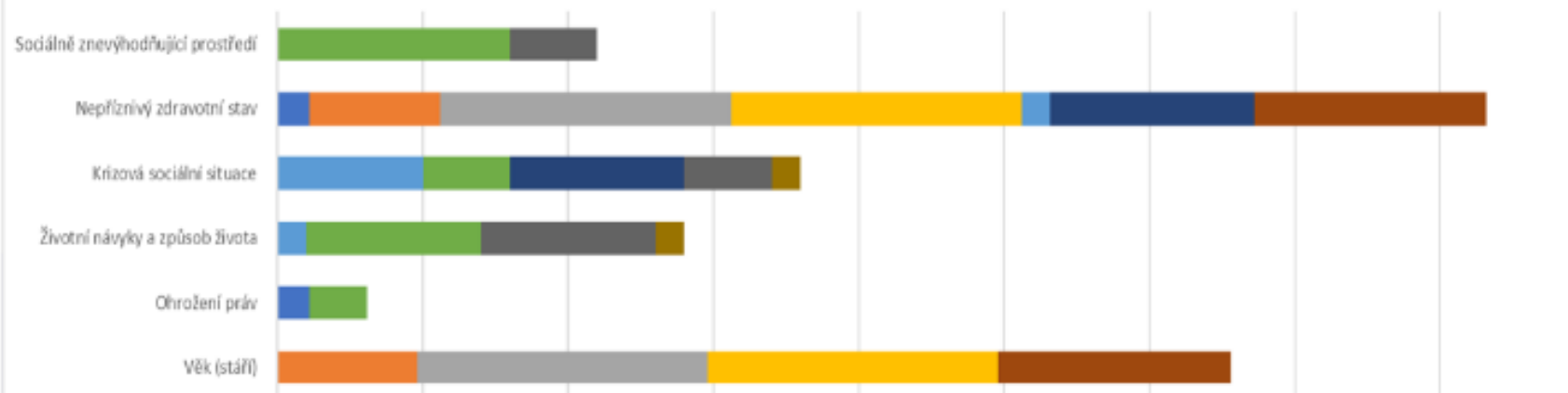
Sociální služby v Odrách – počet klientů z Oder

Data o klientech za rok
2022

2023

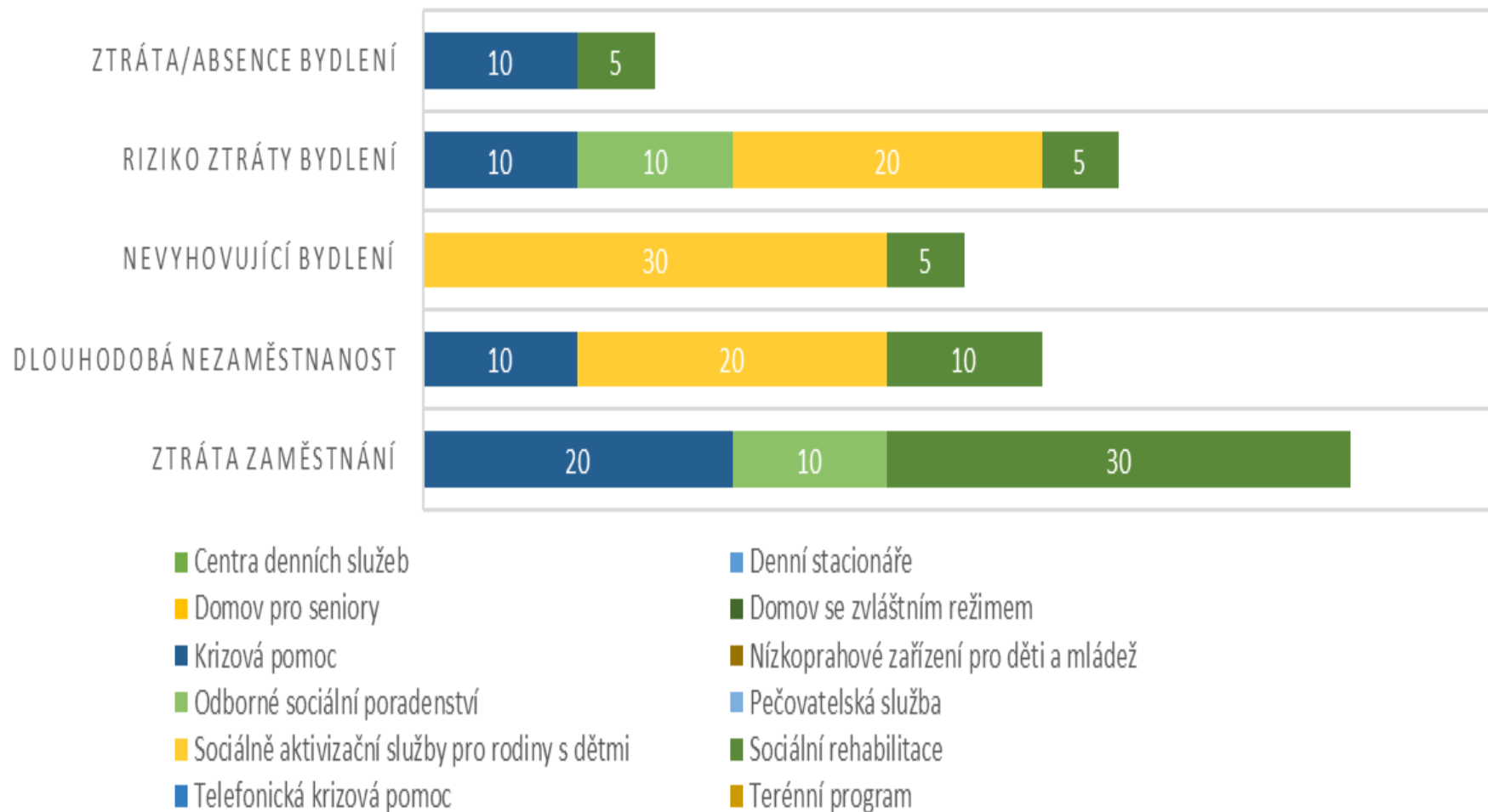

Příčiny nepříznivé sociální situace 2023

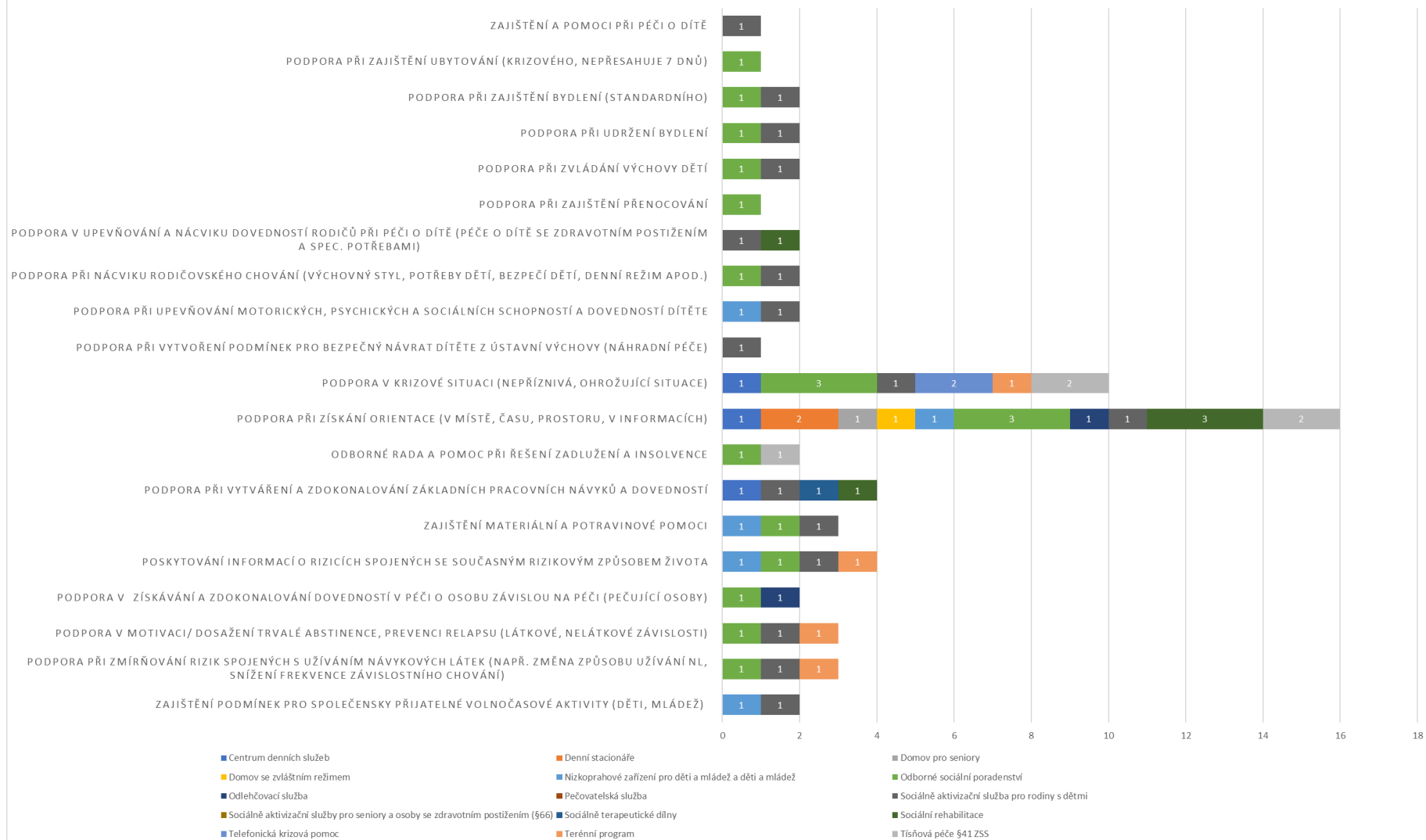

	Věk (stáří)	Ohrožení práv	Životní návyky a způsob života	Krizová sociální situace	Nepříznivý zdravotní stav	Sociálně znevýhodňující prostředí
■ Centra denních služeb		11			11	
■ Denní stacionáře	48				45	
■ Domov pro seniory	100				100	
■ Domov se zvláštním režimem	100				100	
■ Krizová pomoc			10	50	10	
■ Nizkoprahové zařízení pro děti a mládež		20	60	30		80
■ Odborné sociální poradenství				60	70	
■ Pečovatelská služba	80				80	
■ Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi			60	30		30
■ Sociální rehabilitace			10	10		
■ Telefonická krizová pomoc						
■ Terénní program						

2023

ROZSAH SLUŽEB DLE TYPU PODPOR OSOB

ČASOVÝ ROZVRH REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Realizace programu probíhá i s přípravnou fází v rozsahu 1 – 2ročního období, vždy s vazbou na rozsah činností a výchozí situaci v lokalitě.

POŘADÍ KROKŮ	POPIS	ČASOVÝ RÁMEC
1	Vstupní anamnéza	1-2 měsíce
2	Návrh struktury dat a informací pro tvorbu sítě a pravidel	2 měsíce
3	Pilotní ověření reportů při zapojení klíčových aktérů a zpracování dat	6 měsíců
4	Reflexe nastaveného systému reportu	1-2 měsíce
5	Pravidla a parametry sítě služeb	2-3 měsíce
6	Revokace/nastavení systému financování	4 měsíce

2.4 PROGRAM 3: KOMUNIKACE A ZMÍRŇOVÁNÍ NAPĚTÍ V KOMUNITĚ

Anotace: Jde o podporu územního celku při řešení sporů, konfliktních situací, projednávání a řešení konfliktních témat a situací, snižování napětí a potýkání se s projevy nenávisti. V praxi může jít o rozpory mezi územním celkem a (částí) občany, případně o vzájemné spory mezi různými skupinami občanů.

Ve spolupráci s ÚC bude OSZ především:

- řešit aktuální (hořící) problémy v oblasti občanského soužití a sporů,
- nastavíme systém a postupy pro komunikaci ÚC v sociálních tématech při zmírňování konfliktů vč. krizové,
- zaškolíme pracovníky územního celku a budeme je podporovat při uplatňování systematických i krizových komunikačních nástrojů.²⁵

²⁵ Poradenský program 3: Komunikace a zmírňování napětí v komunitě nebyl v období 2023 až 2024 prostřednictvím projektu RSSZ pilotován. K doplnění PP12 dojde na základě pilotáže prostřednictvím revize dotčené metodiky.

2.5 PRŮŘEZOVÝ PORADENSKÝ PROGRAM BYDLENÍ

Anotace: PP byly tvořeny logikou širokého množství témat s ohledem na různorodost obcí ve spolupráci s ASZ a jejich zkušenostmi s řešením sociálního vyloučení v oblasti bydlení. Záměrem bylo anotacemi oslovit co nejvíce obcí a motivovat je k řešení tématu bydlení. Předpokládalo se, že k PP v bydlení se přihlásí obce, které nemají žádný systém bydlení na obci a budou chtít podporu právě při jeho designování (PP 4), dále se předpokládalo, že ve spolupráci budou obce, které budou tížit zdroje pro rozvoj bytového fondu (PP 5) a v neposlední řadě obce, které mají systém bydlení zaveden a chtějí pomoci s konkrétní zakázkou, jako je například obchod s chudobou, energetická chudoba, systém prevence ztráty bydlení (PP 6).

PP 4: ZÁKLADY POLITIKY SOCIÁLNÍHO A DOSTUPNÉHO BYDLENÍ

Anotace: Program reaguje na problém nedostupnosti bydlení, přičemž osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené, jsou tímto problémem výrazně ovlivněny. Zásadním problémem jsou nerovnosti v přístupu ke standardnímu stabilnímu bydlení pro osoby se ztíženým přístupem na trh s bydlením. V rámci mapování potřeb OSZ ve spolupráci s ÚC program identifikuje místní bariéry na trhu s bydlením, analyzuje a popisuje bytovou nouzi tak, aby podpora byla směřována efektivně a bránila vzniku sociálního vyloučení a prohlubování krize v bydlení, a dále popisuje cílové skupiny, které jsou vyčleňovány z trhu s bydlením. OSZ ve spolupráci s ÚC vytvoří základní systém podpory v oblasti bydlení ohroženým skupinám obyvatel, který bude obsahovat opatření směřující k vytvoření systému, ale také nastavení preventivních opatření ztráty bydlení.

Dále OSZ přinese inspiraci z různých způsobů designu programů v bydlení, které budou určeny pro CS. Mezi základní systémová opatření patří:

- revize systému přidělování bytů,
- nastavení komunikace mezi aktéry,
- hledání cest k posílení personálních i bytových kapacit obce,
- včasný reporting dluhů,
- kontrola stavu budov,
- tvorba garančních a krizových fondů atd.

PP 5: VZNIK A REPRODUKCE BYTOVÉHO FONDU PRO REALIZACI POLITIKY DOSTUPNÉHO BYDLENÍ

Anotace: Jde o podporu územního celku při zajištění materiálního zázemí pro realizaci politiky bydlení. Ve spolupráci s ÚC bude OSZ především:

- připravovat koncepční a strategickou rozvahu,
- zavádět systémové postupy a zásady ad hoc rozhodnutí,
- zaškolovat pracovníky územního celku při implementaci bytové politiky a podporovat je při uplatňování systematických nástrojů a implementaci dílčích opatření,
- poskytovat odborné poradenství obcím v možnostech konzultací věcných záměrů a opatření, které by vedly k získání zajištění financování rozvoje bytového fondu z evropských i národních zdrojů. Tematicky se bude OSZ zaměřovat zejména na:
- podporu při nastavování odpovídající výše nájemného pro různé cílové skupiny nájemníků, tj. např. při: zjišťování skutečné výše nákladového nájemného, rozvaze o potřebné míře finanční podpory u různých CS, rozvaze o celkové skladbě CS v rámci bytového fondu;

- podporu při využívání běžných nástrojů financování bytového fondu, tj. při rozvaze o financování pomocí úvěrů; rozvaze o optimálním nastavení fondu oprav; rozvaze o optimální právní formě správy bytového fondu;
- podporu při plánování rekonstrukcí a výstavby, tj. při plánování akcí v horizontu životního cyklu staveb; plánování přístaveb a nové výstavby v rámci nemovitého majetku obce; stanovování požadavků na podobu a vlastnosti staveb;
- podporu při spolupráci se soukromým sektorem, zejména při facilitaci pronajímání soukromých bytů, vyjednávání o kontribucích soukromých stavebníků; vyjednávání podmínek projektů s účastí obce, facilitaci projektů participativního bydlení.

PROGRAM 6: ROZVOJ A ADAPTACE POLITIKY SOCIÁLNÍHO A DOSTUPNÉHO BYDLENÍ

Anotace: Jde o podporu územního celku při komplexní adaptaci komunální politiky bydlení (a případně dalších relevantních politik, procesů či ad hoc záměrů) na globální trendy ohrožující dostupnost bydlení a rozvoj nástrojů politiky bydlení ve spolupráci s dalšími místními aktéry. Ve spolupráci s ÚC bude OSZ především:

- zavádět monitoring projevů aktuálních trendů v lokalitě,
- připravovat koncepční a strategickou rozvalu směřující k udržitelnosti sociální bytové politiky do budoucna,
- zavádět systémové postupy a zásady ad hoc rozhodnutí,
- zaškolovat pracovníky územního celku při implementaci inovací bytové politiky a podporovat je při uplatňování systematických nástrojů a implementaci dílčích opatření,
- podporovat územní celek při adaptaci na případné změny v legislativě směřující k dostupnému bydlení.

Spolupráce s ÚC bude tematicky zaměřena na řešení vybraných výzev současnosti:

- podpora při plánování řízení směřování obce,
- podpora při ochraně trhu s bydlením proti spekulaci a financializaci,
- podpora při zavádění aktuálních nástrojů směřujících k ukončování bytové nouze
- zavádění a rozvoj nástrojů prevence ztráty bydlení,
- podpora při plánování spravedlivé adaptace na změnu klimatu,
- podpora při řešení energetické chudoby.

Obecným cílem programu 4 je vytvořit ve spolupráci s ÚC základní systém podpory v oblasti bydlení ohroženým skupinám obyvatel, který zajistí zvýšení možností sociálně vyloučených získat standardní bydlení v obci, a to buď na soukromém trhu s byty nebo v obecním bytovém fondu. Stanoví si také základní vizi sociální bytové politiky města, kterou promítnou do připravovaného koncepčního materiálu. Podstatou programu bylo tak nastartovat dialog mezi aktéry na obci, informačně je vybavit a přenést inspiraci z designů systémů podpory v bydlení z jiných obcí (například Ostrava, Brno, Liberec, Plzeň).

Obecným cílem programu 5 je posílit kapacity pro hledání řešení územních celků v plánování a implementaci politiky dostupného bydlení prostřednictvím strategické podpory, systémového poradenství a spolupráce, s důrazem na efektivní správu, financování a rozvoj bytového fondu, který odpovídá potřebám různých cílových skupin.

Obecným cílem programu 6 je posílit schopnost územních celků přizpůsobit své komunální politiky bydlení aktuálním globálním trendům, které ohrožují dostupnost bydlení. Zahrnout do těchto politik systémové nástroje a opatření na podporu sociálního a dostupného bydlení a zajistit komplexní spolupráci s místními aktéry v procesu rozvoje a adaptace těchto politik.

DEFINICE PROBLÉMU, NA KTERÝ PORADENSKÝ PROGRAM REAGUJE POPIS ÚZEMNÍHO CELKU, JIMŽ JE PROGRAM URČEN

PROGRAM 4 je určen pro lokality, které se sociálně bytovou problematikou doposud aktivně nezabývaly. Z velké části mají tyto obce oblast bydlení částečně analyzovanou v Plánech sociálního začleňování a stává se v čase realizace programu prioritou. Tyto obce tak nemají vůbec nebo mají zastaralý systém podpory v oblasti bydlení, často mají také dokumenty, které však nejsou efektivně naplňovány a chtějí designovat nové cíle, opatření ve spolupráci s poradcem. Zpravidla se jedná se o obce, které chtějí tvořit a revidovat koncepční materiály týkající se oblasti bydlení, tzn. koncepce bydlení nebo pravidla přidělování bytů.

PP 4 je primárně určen pro zástupce obcí, sekundárně pro zástupce neziskových organizací působících na území města.

PROGRAM 5 reaguje na problém nedostatečnosti materiálního zázemí pro realizaci politiky bydlení. V kontextu obcí se tak jedná o deficitní hospodaření s bytovým fondem, nedostatek městských bytů, špatný stav bytového fondu a nedostatek financí na jeho správu. Program je určen obcím, které disponují s obecním bytovým fondem a chtějí s ním koncepčně a strategicky nakládat, a to pro potřeby zajištění bydlení všech obyvatel ve městě, včetně sociálně vyloučených. Jedná se tak o ÚC, kteří se chtějí tematicky zaměřit na podporu při nastavování odpovídající výše nájemného pro různé cílové skupiny nájemníků, podporu při využívání běžných nástrojů financování bytového fondu, podporu při spolupráci se soukromým sektorem, zejména při facilitaci pronajímání soukromých bytů a vyjednávání o kontribucích soukromých stavebníků.

PP 5 je primárně určen pro zástupce obcí, sekundárně pro zástupce neziskových organizací působících na území města.

PROGRAM 6 reaguje na formulované aktuální problémy ÚC spojených s bytovou politikou. Mezi tyto problémy obcí patří například boj proti spekulantům, smršťování obcí, proměna skladby obyvatel spojená se stárnutím populace, energetická chudoba. Záměrem programu je také reakce na globální trendy ohrožující dostupnost bydlení. PP 6 je primárně určen pro zástupce obcí, sekundárně pro další zástupce obcí dle řešeného tématu.

PP bydlení je věnován obcím, které se potýkají s výše uvedenými problémy a chtějí na ně aktivně řešit řešení, například formou monitoringu projevů aktuálních trendů v lokalitě, přípravou koncepčních a strategický rozvah směřující k udržitelnosti sociální bytové politiky do budoucna a adaptaci na případné změny v legislativě směřující k dostupnému bydlení.

NEGATIVNÍ VYMEZENÍ SLUŽBY, PODMÍNKY A PŘEDPOKLADY REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Pro realizaci jakéhokoliv typu PP bydlení je nezbytné, aby obec brala na vědomí potenciální předpoklady realizace. Tyto předpoklady byly formulovány během pilotního testování programů.

▪ **Přijetí hodnot sociálního začleňování v oblasti bydlení**

Obec bere na vědomí, že cílem řešení sociálního vyloučení v oblasti bydlení je zvýšit možnosti standardního bydlení na svém území pro ohrožené obyvatele pomocí různých nástrojů, které ASZ přináší. Uvědomuje si svou roli a odpovědnost za řešení sociální bytové politiky na svém území.

▪ **Konkrétní „smartovaný“ závazek formou cílů PP**

Předpokladem pro realizaci PP v bydlení, je stěžejní si **velmi dobře ohraničit nabídku (cíle)** toho, co je možné obci nabídnout a následně také v daném časovém horizontu realizovat.

▪ **Politická záštita a aktivní přístup**

PP není možné realizovat **bez politické záštity**, političtí zástupci nejen že celkově rámuji obsah spolupráce pro další zainteresované zástupce města, ale jsou také aktivní členové pracovních týmů.

Bez politické záštity dochází ke zpomalování plánovacích procesů a snížení zájmu aktérů na PP pracovat.

Realizace PP v obci byla iniciována ze strany města a jeho obsah formulován poradkyní na základě setkání vedoucího sociálního odboru, strategií a pana místostarosty.

Následně byla vytvořena pracovní skupina pro koncepci bydlení. Proběhlo několik setkání, na kterých převládala mezi aktéry skepse ke tvorbě dokumentu a zároveň se jí neúčastnili z různých důvodů.

Pracovní skupina byla zakonzervována ve zkušenostech z minulosti. Práce se skupinovou dynamikou byla velmi obtížná. Následně se podařilo na pracovní skupinu přizvat starostu obce, jehož přítomnost zajistila významnou legitimitu setkání.

Celý proces tvorby koncepce převzal pod svou záštitu, pravidelně inicioval setkávání, během několika týdnů byla známá také gestorka koncepce bydlení a časově zarámoval tvorbu materiálů.

Díky jeho zapojení se spustila řada intenzivních jednání – osobně i online, na kterých aktivně pracovali primárně zástupci města. Díky významné iniciativě ze strany vedení obce, se tak podařilo rozvíjet realizaci PP a nastartovat další projektové aktivity.

- **Aktivní přístup a angažovanost k řešení tématu ze strany aktérů**

Pracovní týmy musí zahrnovat zástupce města, kterých se téma týká a chtějí na formulaci sociálně bytové politiky participovat.

Bez aktivního přístupu a angažovanosti aktérů není možné město kompetenčně a strategicky posunout a naplnit cíl PP. V případě, že aktéři nejsou angažovaní, práce poradce je bezpředmětná.

- **Alokace personálních/ časových kapacit pro tvůrčí práci MDT**

V případě, že jedním z cílů PP je tvorba koncepčního dokumentu, je nezbytné ze strany obce alokovat personální nebo časové kapacity některého ze zaměstnanců úřadu či si najmutí externisty.

Poradci ASZ nabízí obce pohledy, inspiraci, způsoby zpracování, facilitace atd, ale nemohou aktivně tvořit koncepční materiál. Jsou tak průvodci procesem, nikoliv jeho pisatelé.

Častou zakázkou zástupců měst byla tvorba koncepčního materiálu. Poradci ASZ již na počátku informovali o způsobech vlastního zapojení do procesů tvorby. Leckdy se v praxi stalo, že ačkoliv byli zástupci města o této skutečnosti informováni, přehlíželi ji do té chvíle, kdy měla začít reálná práce na textaci dokumentu. Poradce se tak bohužel dostával do situací, kdy byl významně zatížen realizací jednoho programu na úkor jiného a zároveň se celá realizace programu významně zdržela neaktivním přístupem.

- **Dialog a aktivní naslouchání**

Spolupráce mezi poradci a zástupci obcí je postavena na **dialogu a porozumění**, což umožňuje nabídnout řešení, která jsou realistická a proveditelná v konkrétním prostředí dané obce.

Poradce tak používá metody aktivního naslouchání a snaží se reflektovat formulované potřeby zástupců města s citlivostí k lokálním specifikům. Například v malé obci není možné prosazovat řešení realizované ve velkém městě.

Poradce během realizace PP sleduje témata, která jsou pro vedení obcí klíčová, příkladem mohou být investiční příležitosti, kategorizace bytového fondu, mapování bytové nouze.

Díky této citlivosti, tak poradce dokáže zaujmout a informačně nasytit aktéry, kteří se o téma zajímají. Zároveň tak vzbuzuje **důvěru aktérů**, kteří si s ním tvoří silné vazby.

POPIS OBSAHOVÉHO ZAMĚŘENÍ PROGRAMU A JEHO DÍLČÍCH ČÁSTÍ

Obsahové zaměření PP v oblasti bydlení navazuje na tematické rozdělení kritérií sociálního začleňování, jsou to:

I. POTENCIÁL OBECNÍHO BYTOVÉHO FONDU PRO ŘEŠENÍ SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ, ALOKACE BYTŮ PRO POTŘEBY ZABYDLOVÁNÍ SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH A MOŽNOST SOCIÁLNĚ REALITNÍHO ZPROSTŘEDKOVÁNÍ

Obecní bytový fond má významný potenciál pro řešení sociálního vyloučení prostřednictvím poskytování dostupného a sociálního bydlení pro sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené. Bytový fond by měl plnit funkci stabilního bydlení pro ty obyvatele měst, kteří čelí finančním a sociálním překážkám při získávání bydlení na komerčním trhu.

Často však obce právě sociálně vyloučené z bydlení také vylučují vysoko prahovými podmínkami nebo nemají vhodně nastavený systém podpory v bydlení a domácnosti tak v bytech selhávají.

Tématem bývá také kategorizace BF, nastavení podmínek pro vstup SV, bodová kritéria při rozhodování o žádostech, složení BK, výše nájemného v sociálních a dostupných bytech, procesy správy bytu atd.

Obce také mohou využít sociální realitní zprostředkování jako prostředek k propojení sociálně vyloučených osob s dostupnými byty, které zahrnuje identifikaci vhodných bytů, jednání s pronajímateli a poskytování podpory nájemníkům při přechodu do nového bydlení.

II. PREVENCE ZTRÁTY BYDLENÍ A CASE MANAGEMENT

Prevence ztráty bydlení a case management jsou klíčové strategie pro podporu jednotlivců a rodin v nejistých situacích ohledně bydlení.

Prevence ztráty bydlení zahrnuje včasnou identifikaci rizik, kterým čelí lidé v ohrožení, a implementaci podpůrných opatření, jež zamezí tomu, aby se ocitli bez střechy nad hlavou. To zahrnuje zpravidla situace před zabydlením, v případě vzniku dluhu, v případě sousedských stížností a asistenci při zajištění dostupného náhradního bydlení.

Case management je proces, kdy jsou jednotlivci nebo rodiny provázeni odborníkem, který koordinuje veškerou podporu a služby potřebné k udržení bydlení. Case manažer spolupracuje s klienty na vytvoření individuálního plánu, který zahrnuje identifikaci problémů, stanovení cílů a plánování kroků k jejich dosažení.

Tento přístup zajišťuje, že klienti dostanou personalizovanou a komplexní podporu, která zohledňuje jejich specifické potřeby a životní situace.

Kombinací prevence ztráty bydlení a case managementu lze účinně předcházet bezdomovectví, stabilizovat životní podmínky ohrožených osob a posilovat jejich schopnost udržet si bydlení v dlouhodobém horizontu.

III. KOORDINAČNÍ ROLE OBCE V OBLASTI BYDLENÍ

Obec koordinuje spolupráci mezi různými aktéry uvnitř úřadu nebo zvenku, jako jsou sociální služby, policie, zdravotnické zařízení a další instituce, které mohou ovlivnit nebo být ovlivněny bytovou politikou.

Tato role zahrnuje zajištění, že všechny tyto složky pracují společně na dosažení společných cílů a že se sdílejí relevantní informace a zdroje. Na základě zkušeností z jiných obcí jsou tak vytvářena různá koordinační schémata a systematicky propojování klíčoví aktéři.

IV. KONCEPČNÍ PŘÍSTUP

Obecní úřady zodpovídají za vytváření a implementaci místních strategií a politik v oblasti bydlení, které reflektují potřeby obyvatel a reagují na aktuální výzvy.

To zahrnuje plánování a realizaci projektů bytové výstavby, rekonstrukce a údržby, a také regulaci a dohled nad nájemními vztahy a standardy bydlení.

Dále obec často funguje jako zprostředkovatel mezi občany a širšími regionálními nebo národními politikami, čímž přispívá k efektivnímu využívání dostupných finančních prostředků a programů na podporu bydlení.

Tímto způsobem se vytváří efektivní a udržitelný systém bydlení, který odpovídá potřebám obyvatel.

V. MAPOVÁNÍ BYTOVÉ NOUZE

Mapování bytové nouze je klíčový proces, který se zaměřuje na systematické sledování a analýzu situace osob a rodin, které čelí hrozbě ztráty bydlení nebo jsou již bezdomoví.

Tento proces zahrnuje shromažďování a vyhodnocování dat o osobách v bytové nouzi, což umožňuje identifikaci rozsahu problému, jeho příčin a důsledků v konkrétní lokalitě. Mapování začíná sběrem dat prostřednictvím různých metod, jako jsou terénní průzkumy, analýza administrativních záznamů a osobní rozhovory s jednotlivci, rodinami nebo se sociálními pracovníky působící v lokalitě.

Dále, mapování bytové nouze zahrnuje analýzu těchto dat, aby se vytvořil detailní přehled o aktuálním stavu bytové nouze v dané oblasti.

To zahrnuje identifikaci klíčových faktorů, které přispívají k bytové nouzi, jako jsou nízké příjmy, nedostatečné dostupné bydlení nebo absence podpory ze strany veřejných institucí.

Výsledky mapování poskytují cenné informace pro plánování a implementaci strategií a politik zaměřených na řešení bytové nouze.

Tyto informace umožňují obcím a relevantním institucím lépe pochopit specifické potřeby a problémy v oblasti bydlení, což vede k efektivnějším opatřením a lepší koordinaci zdrojů.

VI. HLEDÁNÍ ZDROJŮ PRO REALIZACI POLITIKY BYDLENÍ A SOCIÁLNÍ PRÁCE V BYDLENÍ

Zdroje pro realizaci politiky bydlení a sociální práce v bydlení zahrnují široké spektrum zpravidla finančních zdrojů, které jsou nezbytné pro efektivní implementaci a udržování politik a programů zaměřených na zajištění dostupného a kvalitního bydlení, jakož i na podporu osob v bytové nouzi a jejich začlenění do společnosti.

Tyto zdroje mohou pocházet z veřejných rozpočtů na místní, regionální nebo národní úrovni, evropských fondů, a dalších mezinárodních a soukromých grantů a dotací. Financování zahrnuje jak investice do výstavby a rekonstrukce a výkupu bytů, tak i podporu sociálních služeb.

Implementace všech výše zmíněných oblastí podpory v obcích byla provedena v souladu s konceptem řízení politik prevence bezdomovectví podle O'Sullivanova (2023). Tento přístup zdůrazňuje důležitost prevence a včasných zásahů jako klíčových prvků v boji proti bezdomovectví.

Současně byly tyto oblasti podpory realizovány v kontextu principu sociálního bydlení založeného na přístupu Housing Led. Princip klade důraz na rychlé zajištění stabilního bydlení jako první krok, s následnou podporou, která umožňuje jednotlivcům a rodinám zvládat další životní výzvy a potřeby.

Pro realizaci poradenského programu je důležité se opírat i o relevantní legislativu a národní strategie. Klíčovými zákony a národními strategiemi, které je nutné dodržovat a aplikovat, jsou:

- Strategie sociálního začleňování 2021-2030;
- Koncepce sociálního bydlení 2015-2025;
- Strategie romské integrace 2021-2030;
- Občanský zákoník;
- Zákon o obcích.

Metodologie pro realizaci PP v bydlení je založena na evidence-based přístupu, jehož klíčovým aspektem jsou vědecké důkazy a praktické odborné zkušenosti, preference a hodnoty zúčastněných stran a průběžné monitorování výsledků a přizpůsobování postupů na základě nových důkazů a zpětné vazby.

Většina poradců, která realizovala PP v bydlení byla praktiky v tématu, tudíž měla konkrétní zkušenosti se zaváděním některých nástrojů a psaním koncepčních materiálů.

Nezbytností pro realizaci PP je kontinuální vzdělávání poradců v oblastech, ve kterých je PP realizováno.

Užívanými metodickými přístupy při realizaci PP bylo strategické plánování, doprovázení obce při implementaci změn, přenos inspirace z jiných měst a konkrétních dobrých či špatných praxí, šíření znalostí a dovedností pomocí webinářů.

S těmito metodickými přístupy se vždy pracuje v kombinaci.

PŘÍKLAD Z PRAXE: Přípravná fáze ještě před samotným započatím strategického plánování

Ještě před samotným procesem strategického plánování bylo důležité se věnovat přípravě na budoucí práci.

V obcích, ve kterých byla formulována zakázka pomoci s tvorbou strategického dokumentu v oblasti bydlení nebo pomoci s jeho revizí bylo nezbytné nejprve legitimizovat zadání vedení města pro další zástupce města.

Toto zadání přichází zpravidla ze strany Rady města nebo Zastupitelstva a je směřováno, buď na konkrétní osobu v roli gestora koncepce nebo na více odborů, jejichž úsilí směřuje k tvorbě dokumentu.

V praxi PP se ukázalo, že gestor v podobě zaměstnance úřadu, kterému je svěřen tento úkol je nejefektivnějším řešením. Externí pracovníci nebo odbory úřadu mají ztížené možnosti naplnění své gestorské role, a to buď na základě nedostatku znalostí území nebo kumulace úkolů.

Zadání od RM nebo Zastupitelstva by také mělo obsahovat časový údaj zpracování dokumentu, tak aby se dal nastavit harmonogram zpracování.

Následně byly vytvořeny dva pracovní týmy. Prvním z nich byl rozhodovací akční tým a druhý širší pracovní skupina.

Někteří aktéři (manažer sociálního začleňování, politický zástupce, vedoucí sociálního odboru, vedoucí bytového odboru) byli členové obou pracovních týmů.

V případě, že na obci funguje také odbor rozvoje či strategií, jeho zástupce byl také přizván do rozhodovacího akčního týmu.

STRATEGICKÉHO PLÁNOVÁNÍ V OBLASTI BYDLENÍ

V kontextu realizace PP bylo strategické plánování používáno jako metodický přístup pro přípravu a tvorbu koncepčních materiálů. Poradci navazovali v době realizace PP na již definované problémy, které byly pojmenovány v Plánech sociálního začleňování obcí. I tak bylo nezbytné řešit znovu desk research a seznámit se s již dostupnými zdroji, aby koncepční materiály navázaly tam, kde PSZ či jiné dokumenty města končí. Vlastní strategické plánování v bydlení jako metoda zahrnuje:

FÁZE ²⁶	STRATEGICKÉ PLÁNOVÁNÍ V BYDLENÍ
Stanovení vize a poslání	<ul style="list-style-type: none"> ▪ definování dlouhodobých cílů a hlavního účelu dokumentu. ▪ od vize koncepce a dlouhodobých cílů je možné pomoci obci definovat také prioritní oblasti. ▪ formulovaná vize zástupci města také velmi často odhalí, jakou strategii zvolí samotní poradci k práci na dokumentu. ▪ během realizace PP se koncipovaly dva přístupy k tvorbě dokumentu: a) učící; b) realizační.²⁷
Analýza prostředí	<ul style="list-style-type: none"> ▪ posouzení vnějších a vnitřních zdrojů a potenciálu, které ovlivňují dosažení stanovených cílů (např. SWOT analýza), tzn. mapování zdrojů v oblastech bytového fondu obcí, kapacit podpory a soukromého trhu s bydlením v obcích. ▪ mezi fázemi 2 a 3 přichází významný milník v podobě interpretací zjištění. Poradce má již poměrně bohaté znalosti o lokálních kontextech a musí velmi dobře tyto kontexty interpretovat pomocí zjištěných dat. ▪ tato fáze je klíčová pro formulaci a prioritizaci cílů a opatření v návrhové části.
Formulace strategií v návrhové části	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpracování konkrétních strategií a cest k dosažení cílů.
Implementace plánů	<ul style="list-style-type: none"> ▪ realizace strategií prostřednictvím konkrétních akcí a projektů.
Monitoring a evaluace	<ul style="list-style-type: none"> ▪ průběžné sledování pokroku a vyhodnocování úspěšnosti strategií a jejich dopadu.

²⁶ Fáze 4 Implementace plánů a 5 Monitoring a evaluace bylo dosaženo v malém počtu obcí s ohledem na omezený čas realizace PP.

²⁷ Tyto přístupy budou popsány v souborném dokumentu dobrých praxí, včetně jejich silných a slabých stránek.

DOPROVÁZENÍ PŘI ZAVÁDĚNÍ ZMĚN (NOVÉ PROCESY, REVIZE POSTUPŮ)

Doprovázení při zavádění změn zajišťuje systematický přístup k implementaci novinek, kterým minimalizují rizika a zvyšuje pravděpodobnost úspěchu změn v území. Pro poradce při uplatňování tohoto přístupu klíčová znalost území, již zavedených procesů, jejich historie a důvod implementace, zdroje v území a celkový kontext lokality. Celkově je tak kladen důraz na hlubokou znalost území, před realizací změn. Klíčovým prvkem doprovázení je otevřená komunikace o plánovaných změnách a podpora klíčových aktérů při komunikaci s dalšími „méně motivovanými“ stranami. Co nejširší aktivní zapojení zaměstnanců a dalších zúčastněných stran do procesu změny podporuje jejich porozumění a přijetí nových postupů za své. Je nezbytné také poskytnout zainteresovaným aktérům potřebná školení a vzdělávací programy k získání potřebných dovedností a znalostí pro úspěšnou implementaci nových procesů. Stejně jako u strategického plánování i při doprovázení je vhodné stanovit cíle a plánování změn v realistickém horizontu.

PŘENOS INSPIRACE Z JINÝCH MĚST A KONKRÉTNÍCH DOBRÝCH ČI ŠPATNÝCH PRAXÍ

Přenos praxe je systematický proces, který zahrnuje identifikaci, dokumentaci a sdílení osvědčených postupů, které byly úspěšně implementovány v jedné organizaci nebo lokalitě, s cílem jejich aplikace v jiné organizaci nebo lokalitě za účelem dosažení podobných pozitivních výsledků. **Klíčové prvky přenosu dobré praxe** jako metodického přístupu zahrnují:

- **IDENTIFIKACE OSVĚDČENÝCH POSTUPŮ:** Identifikace konkrétních postupů, které byly úspěšně implementovány a prokázaly svou efektivitu a přínos. Zvláště v oblasti bydlení je vždy kladen důraz na velikostní srovnatelnost obcí.
- **DOKUMENTACE:** Podrobné zaznamenání těchto postupů, včetně kontextu, ve kterém byly aplikovány, a faktorů přispívajících k jejich úspěchu.
- **ANALÝZA A HODNOCENÍ:** Hodnocení, zda jsou tyto postupy vhodné a aplikovatelné v jiném kontextu nebo organizaci.
- **PŘIZPŮSOBNOST:** Úprava osvědčených postupů podle specifických potřeb a podmínek nové organizace nebo lokality, například formou workshopů na téma Kontaktní místo a jeho potenciál pro řešení sociálního vyloučení
- **IMPLEMENTACE:** Aplikace přizpůsobených postupů v nové organizaci nebo lokalitě.
- **MONITOROVÁNÍ A HODNOCENÍ:** Průběžné sledování a vyhodnocování úspěšnosti implementace a případné úpravy na základě získané zpětné vazby.

Přenos dobré praxe tedy představuje strukturovaný přístup, který umožňuje efektivní sdílení znalostí a zkušeností mezi organizacemi a lokalitami. Tento metodický přístup zajišťuje, že osvědčené postupy jsou aplikovány systematicky a s ohledem na specifické potřeby a podmínky nového kontextu, což přispívá k efektivitě a úspěšnosti implementovaných opatření. Efektivním prvkem přenosu dobré praxe je návštěva jiného realizátora či lokality a vzájemné síťování mezi aktéry.

Přístup využívá online seminářů k předávání praktických informací, postupů a osvědčených postupů účastníkům. Webináře jsou efektivním způsobem, jak na dálku vzdělávat a informovat velké množství lidí. Klíčové prvky tohoto metodického přístupu zahrnují složky:

- 1) **Identifikace témat:** Výběr relevantních a aktuálních témat, která jsou potřebná pro cílovou skupinu účastníků.
- 2) **Výběr lektorů:** Zapojení odborníků s praktickými zkušenostmi a schopností efektivně komunikovat a vysvětlovat dané téma.
- 3) **Interaktivita:** Zajištění možnosti interakce mezi lektorem a účastníky, například prostřednictvím otázek a odpovědí, diskusí nebo praktických cvičení.
- 4) **Technologická podpora:** Použití spolehlivé a uživatelsky přívětivé platformy pro realizaci webinářů, která umožňuje snadný přístup pro účastníky a podporu multimediálního obsahu.
- 5) **Zpětná vazba a hodnocení:** Sběr zpětné vazby od účastníků a hodnocení efektivity webináře, což umožňuje další zlepšování obsahu a formátu.
- 6) **Dostupnost záznamů:** Poskytnutí záznamů z webinářů pro pozdější shlédnutí, což zvyšuje dostupnost a užitečnost sdílených informací.

Ad1) Vzdělávání prostřednictvím webinářů

Během realizace PP v letech 2023 a 2024 byly organizovány WS na téma investic do bydlení, strategického plánování, energetické chudoby, tvorby základní solidarity v obcích, prevence sousedských stížností a řešení sousedských konfliktů v sociálním bydlení a zákona o podpoře v bydlení.

Ad2) Síťové vzdělávání expertů z přímé praxe

Do organizace webinářů byly zapojeni realizátoři z přímé praxe a experti z dalších organizací (NNO, obcí a ministerstvem).

Ad 6) Vzdělávání jako průvodce procesem přípravy

Pro realizátory PP programů v bydlení byla organizována online série workshopů Jak efektivně na strategické dokumenty v oblasti v bydlení, která reprezentovala fáze a kroky tvorby těchto dokumentů. Série je využitelná pro obce zařazené v PP a také pro další spolupracující obce, jelikož představuje komplexně celý proces přípravy. Série obsahovala 4 díly cca v rozsahu 12 h. Výstupem z WS jsou pro zástupce obcí záznamy těchto webinářů, tipy z praxe a kontakty napříč ČR.

Tento metodický přístup je efektivní zejména v situacích, kdy je potřeba rychle proškolit nebo informovat velké množství lidí bez nutnosti fyzické přítomnosti. Webináře umožňují flexibilní přístup k vzdělávání a jsou zvláště užitečné v kontextu neustále se měnících požadavků a potřeb praxe.

TECHNIKY VYUŽÍVANÉ V RÁMCI PP

Pro realizaci PP v území je klíčové umět disponovat následujícími technikami:

Facilitace pracovních týmů	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Role facilitátora: Facilitátor působí jako neutrální osoba, která podporuje pracovní týmy v diskusi, rozhodování a dosažení konsenzu. Jeho úkolem je vést diskusi tak, aby byla efektivní a inkluzivní, čímž se zajistí, že všechny hlasy jsou slyšeny a zohledněny. ▪ Techniky facilitace: Facilitátor využívá různé techniky, jako jsou brainstorming, řízená diskuse, rozhodování pomocí hlasování a další nástroje pro podporu tvůrčího myšlení a řešení problémů. Facilitace zahrnuje také řízení času a zajištění strukturovaného průběhu schůzek a setkání. ▪ Cíl facilitace: Zlepšit spolupráci mezi členy týmu, podpořit kreativitu a inovaci a zajistit, že rozhodnutí jsou přijímána kolektivně a reflektují potřeby a cíle organizace.
Příprava praktických workshopů	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stanovení cílů workshopu: Určení jasných a dosažitelných cílů workshopu je základem jeho úspěchu. Cíle by měly být konkrétní, měřitelné a relevantní pro politiku bydlení a její implementaci v daném území. ▪ Plánování obsahu a aktivit: Vytvoření strukturovaného plánu workshopu, který zahrnuje interaktivní aktivity, diskuse a praktická cvičení. Obsah by měl být zaměřen na praktické aspekty implementace politiky a rozvoj potřebných dovedností účastníků. ▪ Zajištění účasti: Identifikace a pozvání relevantních účastníků, zajištění potřebných mluvčích a podílení se na organizaci logistických aspektů workshopu (místo konání, časový harmonogram, technické zajištění).
Praktická příprava podkladů a připomínkování	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vytvoření podkladů: Příprava dokumentů, prezentací a dalších materiálů, které budou sloužit jako základ pro diskusi a rozhodování. Podklady by měly být jasné, srozumitelné a relevantní pro cílovou skupinu. ▪ Připomínkování a revize: Aktivní zapojení do připomínkování a revizí vytvořených podkladů v potřebném časovém horizontu. Následné nabídnutí konzultací v případě potřeby.

I. Analytická

Během analytické fáze dochází zpravidla:

- K fyzické návštěvě lokality poradcem a seznámení se se zástupci města;
- upřesňování cílů PP a očekávání obou stran, dialogu se zástupci obcí;
- k poznávání kontextu lokality, na který je třeba navázat poradcem (pro vstup poradce do lokality se ukazuje jako stěžejní znát lokální kontext, v praxi se osvědčuje, že čím více místních specifik lokální konzultant či metodik zná a ví, tím plynulejší je práce na PP);²⁸
- k představování realizace PP různým zástupcům z města či neziskových organizací;
- tvorbě harmonogramu a pracovních týmů (případně organizace prvních pracovních jednání);
- k vyhodnocování aktuálních analytických zdrojů pro cíle PP, následné designování analytických šetření ve spolupráci s městem.

Důležitým kontextem analytické části je také **ustanovení interního mikrotýmu**, jehož součástí je zpravidla lokální konzultant, metodik a poradce.

Úvodní setkání slouží k představení lokality a rozsahem podpory pro oblast bydlení z pohledu lokálního konzultanta a metodika směrem k poradci. Na úvodních setkáních by mělo dojít také k nastavení spolupráce na realizaci PP, kapacitách poradce a LK.

Po odsouhlasení obsahu a cílů PP městem je možné začít připravovat obsah PP v mikrotýmu, analytická část končí a přechází se na část realizační.

²⁸ Během analytické části PP také proběhlo mapování investičních záměrů a připravenosti obcí pro výzvu Dostupné bydlení. Toto mapování mělo jednotný design, který formou polostrukturovaného online či osobního rozhovoru realizovali výzkumníci, LK a poradci s klíčovými zástupci obcí. Díky tomuto mapování se poradci dozvěděli, které obce je vhodné

intenzivně doprovázet při přípravě investičních záměrů, které chtějí spolupracovat s developery nebo mají zájem realizovat menší záměry z vlastních rozpočtů. Poradci tak získali jednoznačné perspektivy od klíčových zástupců měst, s jakými problémy a výzvami se v oblasti investic potýkají.

II. Realizační

Obsah realizační části vychází z cílů PP. Poradce volí z metodických přístupů a technik práce se skupinou a užívá strategie, které co nejlépe nasedají na potřeby zástupců města. Vše se odehrává v úzké kooperaci s LK. Povaha realizační fáze se také liší od délky spolupráce mezi obcí a ASZ, délce zapojení konkrétního LK a také formě spolupráce, kterou udává LK s metodikem. V této fázi PP probíhaly nejčastěji pracovní skupiny, konzultace, online setkávání, exkurze, praktické workshopy. V této fázi také probíhaly kontinuálně vzdělávací semináře. Součástí realizační fáze je také zadávání interních výzkumů pro potřeby realizace PP. Design výzkumné studie se tvoří ve spolupráci poradce, výzkumník a LK. Následně je design výzkumného šetření představen obci, která jej doplňuje. Pro potřeby PP vznikaly v letech 2023-2024 tato výzkumná šetření:²⁹

- Podkladové analýzy pro koncepce bydlení (Roudnice nad Labem, Vítkov)
- Méně rozsáhlé analytické podklady k tomuto účelu (Moravský Beroun, Žďár nad Sázavou)
- Analýzy procesů prevence ztráty bydlení (Krnov, Vejprty, Moravská Třebová, Písek, Děčín).

Výzkumná šetření tvořila základ pro práci PS a prioritizaci postupu. Poradci se podíleli na designu šetření, formulaci doporučení a námětů do finálních zpráv v šetření.

Nejčastěji byla podpora v realizační fázi programu naplňována:

Tvorbou či revizí pravidel přidělování bytů,
Nastavováním systému prevence ztráty bydlení,
Tvorbou či revizí koncepcí bydlení,
Designem fungování kontaktních míst pro bydlení,
Designem fungování garancí v bydlení,
Nastavováním spolupráce mezi aktéry v oblasti bydlení.

V rámci realizační fáze byly zpracovávány tzv. mikroanalýzy území, které navrhovaly směr, jak využít potenciál v území/ lokalitě s ohledem na dotační příležitosti. Městu byly představeny klady a zápory výstavby, rekonstrukcí či výkupů v lokálním kontextu. Mikroanalýzy území sloužily jako nástroj otevření diskuse o posilování role obce jako vlastníka obecního bytového fondu a využití dotačních příležitostí ze zdrojů IROP a NPO. Mikroanalýzy byly oceňovány zj. obcemi, které tvoří koncepce bydlení nebo obcemi (PP4) nebo obcemi, které hledají zdroje pro reprodukci bytového fondu (PP5).

²⁹ Vznikl také design výzkumu na mapování spokojenosti obyvatel města v oblasti bydlení, který zahrnoval až 150 respondentů a lze jej replikovat v dalších obcích.

III. Závěrečná

Závěrečná fáze PP zahrnuje implementační a monitorovací část zavedených opatření. Zároveň je její součástí také plánování budoucích kroků. Délka závěrečné fáze programu se odvíjí od rozsahu intervencí domluvených v PP a jejich náročnosti. Závěrečná fáze tak zahrnuje prioritizaci nejbližších kroků města a doporučení poradce pro budoucí období ideálně

v písemné podobě (Závěrečná zpráva PP). Dle dialogu s městem a diskuse v mikrotýmu je následně nastaven rozsah poradenské podpory. V praxi se může jednat o dokončování předem nastavených cílů nebo tvorba nových cílů. V případě, že obec neformuluje potřebnost intenzivního tematického poradenství, poradce uzavírá PP a lokalitu opouští. V praxi PP se ukazuje, že většina PP zůstává na pomezí realizační a závěrečné fáze a o dílčí poradenskou podporu stále stojí.

Konkrétním příkladem nástroje sociálního začleňování, který posiluje informovanost o řešení bytové situace ohrožených domácností a nabízí a zprostředkovává vhodné formy podpory, je modelování kontaktních míst pro bydlení. Modelování kontaktních míst pro bydlení reaguje na zájem obcí a měst zvýšit jejich informovanost s ohledem na plánované schválení zákona o podpoře v bydlení.

Během expertní podpory se tématu kontaktních míst věnovala zvýšená pozornost. Pro designování a plánování možného zavedení tohoto nástroje vznikl níže uvedený pracovní list, který vedl dialog mezi poradci a zástupci obcí. Pracovní list shrnuje základní předpoklady, které je nezbytné důkladně zvážit před plánovanou realizací. Slouží k ujasnění fungování KMB v kontextu dané lokality.

Tento pracovní list mohou poradci využít na workshopech, při individuálních konzultacích, v práci ve skupině nebo je možné jej předat obci k samostatné práci. Pokud se poradce účastní takových setkání, sdílí s partnery řešení a praxe odjinud s cílem předcházení praktických úskalí.

V případě, že je obec připravena KMB realizovat, poradce ji provází zaváděním nástroje do praxe. Následně se také podílí na metodické podpoře procesů KMB.

V metodice KMB jsou následně ukotveny základní parametry fungování KMB, včetně návštěvních hodin, základních činností, cílové skupiny, nástrojů, které má KMB k dispozici a mnoho dalšího. V tomto kroku je velká část práce přenesena na partnery, tak aby metodika reflektovala jejich potřeby zvláště s ohledem na plánovanou realizaci KMB.

Další konkrétní příklad a zároveň vzorový popis, jak postupovat při poskytování odborné podpory v oblasti prevence ztráty bydlení je sdílen prostřednictvím zpráv pod názvem „Analýza nástrojů prevence ztráty bydlení v obecním bytovém fondu“ a prioritizace doporučení k budování systému prevence ztráty bydlení v obecním bytovém fondu.

Tyto zprávy s názvem Analýza procesů prevence ztráty bydlení v obecním bytovém fondu vznikly v obcích Písek, Chomutov, Moravská Třebová, Krnov a Děčín.

Postup je poskytován a probíhá v těchto fázích:

- Vytvoření pracovního týmu
- Analýza městské praxe
- Zpracování výstupů
- Doplnění o expertní doporučení
- Připomínkování a ověření
- Prioritizace opatření
- Vytvoření akčního plánu/ Vytvoření metodického postup

FÁZE 1: Vytvoření pracovního týmu:

Pro realizaci opatření je sestaven pracovní tým složený z výzkumníků. LK, EX a dalších odborníků. Tento tým si vytyčí klíčové oblasti zájmu, na které se zaměří v kontextu prevence ztráty bydlení.

FÁZE 2: Analýza městské praxe:

Výzkumníci provedou sběr informací o realizované praxi v oblasti PZB. Proces zahrnuje zjišťování interních postupů města a sběr dat pomocí kvantitativních a kvalitativních metod (desk research, rozhovory apod.).

Zpravidla probíhalo průměrně 10 rozhovorů se zástupci správy majetku, sociálního odboru, bytového odboru, kontaktních míst pro bydlení, neziskových organizací poskytující terénní práci či sociálně aktivizační službu. Velmi často bylo nezbytné také pracovat s pravidly či jinými dokumenty určující fungování přidělování obecních bytů.

FÁZE 3: Zpracování výstupů:

Sebraná data jsou zpracována deskriptivně formou popisu konkrétních procesů v oblasti přidělování obecních bytů, postupů v oblasti detekce a reakce na vzniklé dluhy, v oblasti řešení sousedských stížností a také v oblasti vystěhovávání, tzv. exit strategií.

FÁZE 4: Doplnění o expertní doporučení:

Výzkumná zpráva je doplněna o expertní doporučení týkající se možné aktualizace současné praxe v oblasti PZB. Doporučení obsahují konkrétní návrhy, jakým způsobem lze dané opatření realizovat efektivněji s ohledem na snižování rizika ztráty bydlení domácností, ale také perspektivou obce jako řádného hospodáře. Poradci kladou důraz na zohlednění efektivity administrativní zátěže referentů, kteří mají dané agendy na starost.

FÁZE 5: Připomínkování a ověření:

Zpráva je předložena městu k připomínkování a písemnému doplnění, je také představena pracovnímu týmu včetně vedení v obci. Fáze zahrnuje ověření popsaných postupů a zajištění jejich souladu s praxí a možnostmi města.

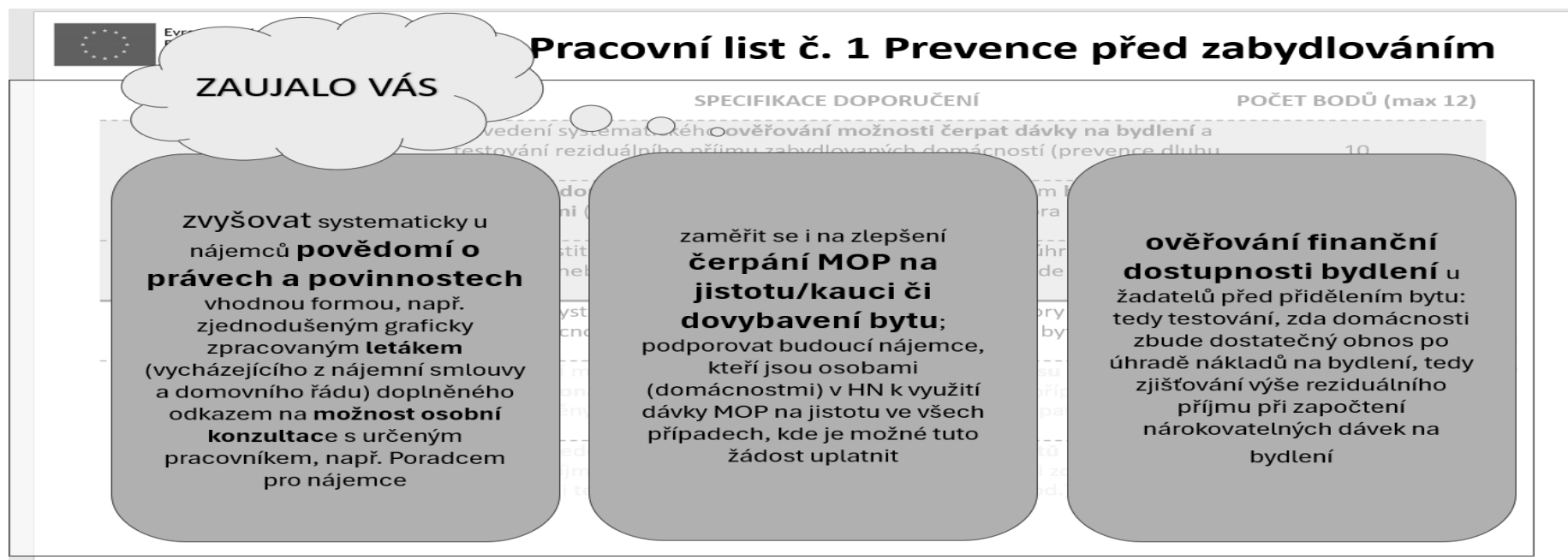
FÁZE 6: Prioritizace opatření:

Během fáze jsou jednotlivá doporučení představena v ještě konkrétnější podobě, včetně vysvětlení časové náročnosti implementace, příkladů dobré praxe z jiných měst a možností jejich využití v místním kontextu. Prioritizace probíhá formou udělování bodů jednotlivým námětům/ doporučením. V rámci prioritizace také poradci vyjadřují podporu některým klíčovým aspektům, které by bylo třeba změnit, ale záleží vždy na rozhodnutí pracovní skupiny, jak se k vybranému opatření aktivně přihlásí.

Pracovní list č. 1 Prevence před zabydlováním

DOPORUČENÍ	SPECIFIKACE DOPORUČENÍ	POČET BODŮ (max 12)
zvýšit informovanost a orientaci žadatelů o byt/nájemníků	zavedení systematického ověřování možnosti čerpat dávky na bydlení a testování reziduálního příjmu zabydlovaných domácností (prevence dluhu na nájmu) zejména u bytů IROP;	10
	podpořit domácnosti ve snížení nákladů / zodpovědném hospodaření s energiemi (zprostředkování energ. poradenství, podpora při nastavení záloh);	11
využívat doplňkové nástroje, opatření pro fin. stabilizaci nájemce	využití institutu zvláštního příjemce dávky nebo přímé úhrady dávky pro úvodní (nebo trvalou) stabilizaci při zabydlování, tam kde je to vhodné	10
vyhodnocovat finanční dostupnost bydlení a potřeby podpory u žadatelů o byt	zavedení systematictějšího vyhodnocování potřeb podpory zabydlovaných domácností v bydlení u obou (resp. všech) kategorií bytů /režimů pronájmů	2 (dvakrát x, jednou ?)
využívat doplňkové nástroje, opatření pro fin. stabilizaci nájemce	pro období mezi předáváním bytů zvážit uplatnění přepisu odběru energií na pronajímatele (město), např. u sociálních bytů, případně to v odůvodněných případech neumožnit jako preventivní opatření i v jiných typech městských pronájmů	0 (třikrát x, jednou ?)
	zvážit zavedení nástroje správce plateb/depozitních účtů u zranitelných (nízkopříjmových) domácností nájemců s roztříštěnými zdroji příjmů a různými termíny jejich výplat (dávky soc. systému apod.), zejména v sociálních bytech IROP	3 (dvakrát x)

FÁZE 7A. Vytvoření akčního plánu:

Výsledkem prioritizace je vytvoření akčního plánu, který obsahuje konkrétní opatření a kroky vedoucí k budování nebo vylepšení systému prevence ztráty bydlení. Akční plán může mít volnou podobu, je však důležité, aby lokální konzultant dohlížel na jeho plnění.

NEBO

FÁZE 7B. Vytvoření metodického postupu:

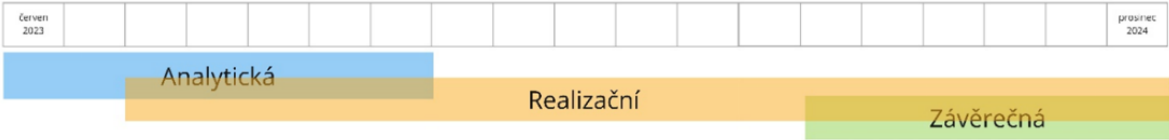
Výsledkem prioritizace může být tak metodické ukotvení procesů pro jasné stanovení odpovědností a kroků snižující

riziko ztráty bydlení. Metodika tak čerpá z analýzy, ukotvuje role a postupy jednotlivých aktérů v systému prevence ztráty bydlení. Zpravidla také zakládá tzv. tým prevence ztráty, který se vědomě podílí na fungování procesů.

Oblast prevence ztráty bydlení se během realizace odborné podpory v rámci PP ukázala jako klíčová. V rámci realizace výzkumných šetření se ukázalo, že například není nutné detailně popisovat stav a kapacity městského bytového fondu. V reakci je plánováno zjednodušení celého postupu do formy checklistu

ČASOVÝ ROZVRH REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Časový rozvrh realizace poradenského programu byl nastaven při jeho započítí jednotně, což se odrazilo ve vstupních zprávách PP.

Obrázek zobrazuje období od června 2023, kdy bylo nezbytné mít zahájeny všechny PP. Rámcově zobrazuje časovost fází, které programy zahrnují.

Tyto fáze jsou vodítkem pro aktéry, tak aby se časově zorientovali v realizaci PP a odhadli také formu intervencí, které po nich budou vyžadovány.

Ne v každém PP se podařilo tuto časovou osu dodržet. Návrh zpracovaný ve vstupní zprávě byl aktérům představen jako plánovaný předpoklad, který se může v realitě lišit.

Během realizace se ukázalo, že do jejího průběhu vstupuje řada proměnných, které není možné ovlivnit. Časový plán se tak ukázal ve většině programů jako neudržitelný.

Mezi tyto proměnné lze zařadit například vytíženost aktérů, které jsou pro realizaci PP stěžejní, alokace kapacit aktéry pro řešení dílčích aktivit během realizace programu, formální schvalovací procesy na straně obce nebo OSZ, absence klíčových partnerů s ohledem na zdravotní indispozice, plán vyhlásování výzev, kapacity na straně ASZ.

Během realizace PP se také ukázalo, že je možné realizovat 1-3 hromadné setkání čtvrtletně. Intenzivnější setkávání bylo organizováno výjimečně. Spíše se jednalo o individuální písemné, telefonické či online konzultace.

Pro aktéry bylo průběžně organizováno také vzdělávání reagující na poptávku z obcí nebo na aktuální příležitosti (např. zákon o podpoře bydlení, aktuální dotační výzvy), které bylo součástí realizace PP a časově vytížilo vybrané aktéry.

2.6 PROGRAM 7: DLUHOVÁ PREVENCE, PODPORA INFORMOVANOSTI A PODPORA SÍTĚ SLUŽEB V OBLASTI DLUHŮ

Anotace: Jde o komplexní podporu územního celku pro snížení a dalšího neprohlubování negativních dopadů předluženosti obyvatel. Jedná se zejména o aplikaci ověřených postupů – systémy práce s cílovou skupinou, soubory opatření na úrovni samospráv (vyhlášky, pobídky), vzdělávání v dluhové oblasti, odborná podpora ve všech oblastech práce s cílovou skupinou (prevence primární, sekundární, terciální).

Pro ÚC bude OSZ poskytovat konzultace a expertní odbornou podporu při:

- nastavení sítě služeb pro CS – tj. revize a zmapování současného stavu, návrh cílového stavu sítě služeb, odborná podpora při zavádění nových služeb;
- při zavádění legislativních změn na úrovni samospráv – tj. revize současného stavu, návrh možných opatření (např. vyhláška o podomním prodeji, hazardních hrách a podob);
- revizi a nastavení pravidel pro vymáhání pohledávek územního celku – tj. revize současného stavu, návrh opatření vč. předání zkušeností dobré praxe z jiných lokalit, odborná podpora při zavádění pravidel vymáhání pohledávek;
- práci odborných služeb s cílovou skupinou předlužených osob, včetně vzdělávání v této oblasti, tj. realizace pravidelného setkávání tzv. dluhových platforem, souběžné zmapování potřeb aktérů v dluhové oblasti územního celku, nastavení programu setkávání dluhových platforem podle potřeb územního celku (včetně potřeb rozvoje kvality poskytovaných služeb).

DEFINICE PROBLÉMU, NA KTERÝ PORADENSKÝ PROGRAM REAGUJE

Poradenský program reaguje na problém zadluženosti obyvatel obcí, které se nacházejí v socioekonomických slabých regionech.

Hlavní problémy zahrnují:

- velký počet obcí zatížených předlužením obyvatel, zejména v severozápadní části ČR a Moravskoslezském kraji, takto zatížená populace má trvalé problémy ve finanční oblasti a je stále v sociální tísní, což vede k prohlubování problému
- nízká úroveň vzdělání a kvalifikace vede k obtížnému uplatnění na pracovním trhu. V těchto lokalitách platí, že občané mají ztížený přístup k nalezení stabilní a dobře placené práci, což vede k jejich zadlužení a nemožnosti se ze zadlužení vymanit.
- nedostatečné příjmy nutí obyvatele spoléhat se na sociální podporu. Závislost na sociálních dávkách zhoršuje jejich schopnost splácet dluhy a vytváří začarovaný kruh a zadlužení. Mnoho obyvatel žije v nejistých bytových podmínkách, což dále komplikuje jejich finanční situaci. Nestabilní bydlení může vést k dalším finančním problémům, jako jsou dluhy na nájmu a poplatcích za energie, které jsou pro stabilitu sociální situace klíčové.
- obyvatelé často nemají dostatek informací o dluzích, exekucích a možných řešeních, což zhoršuje jejich schopnost efektivně řešit své finanční problémy. Nedostatečná informovanost vede ke špatnému finančnímu rozhodnutí a prohlubování dluhů.
- také vzájemná nedůvěra směrem k zástupcům obcí nebo při spolupráci s podpůrnými organizacemi vede s trvalé nestabilitě a prohlubování problémů nejen v oblasti dluhů, ale prohlubují se i další patologie.

POPIS ÚZEMNÍHO CELKU, JIMŽ JE PROGRAM URČEN

Program je určen pro obce, které se nacházejí v podobné socioekonomické situaci jako výše zmíněné v definici problému.

Cílovými obcemi jsou ty, které mají vysokou nezaměstnanost nízkou kvalifikaci obyvatel, jsou nejen geograficky vyloučené. Program je také určen pro obce, které se vyznačují vysokou mírou zadluženosti a materiální chudoby, mají nízkou kvalitu a nejistotu bydlení a čelí ztíženému přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a vysokému výskytu rizikového chování.

Program je navržen tak, aby pomáhal těmto obcím v různých fázích řešení problémů s dluhy a zadlužeností prostřednictvím systematické práce a dlouhodobého působení v terénu, při používání všech participačních a motivačních metod sociální práce a poradenství.

NEGATIVNÍ VYMEZENÍ SLUŽBY, PODMÍNKY A PŘEDPOKLADY REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Program je zaměřen na obce, které se aktuálně potýkají s vysokou mírou zadluženosti a potřebují komplexní podporu a intervence k jejímu řešení. Efektivní realizace PP lze využít za splnění určitých podmínek a předpokladů. Jsou to:

Program není určen pro obce, které již mají kompletně vyřešenou problematiku zadluženosti.

- Obce, které již mají efektivní systémy a postupy pro správu dluhů a exekuci, by neměly tento program využívat, protože by pro ně nepřinášel přidanou hodnotu.

Program není zaměřen na krátkodobou podporu.

- Cílem programu je poskytovat dlouhodobou a systematickou podporu, která umožní obcím a jejich obyvatelům trvale řešit problematiku zadluženosti.

Program není vhodný pro obce, které hledají pouze krátkodobá řešení nebo jednorázové intervence.

PODMÍNKY REALIZACE PROGRAMU

Pro úspěšnou realizaci programu řešení dluhové problematiky je nezbytná připravenost a ochota obcí k aktivní účasti. Obce musí být především ochotné zavést nové interní akty řízení a procesní dokumentaci.

Pro efektivní realizaci programu je žádoucí, aby obce byly připraveny přijmout a implementovat nové interní směrnice a procesní dokumenty. Tyto dokumenty jsou klíčové pro nastavení transparentních a spravedlivých postupů při správě dluhů a vymáhání pohledávek.

Neméně důležitá je aktivní spolupráce obcí při zavádění nových postupů. Úspěch programu závisí na aktivní spolupráci obcí při implementaci navržených postupů a intervencí. Obce musí být ochotné spolupracovat s poradci a odborníky na dluhovou problematiku a přijímat a realizovat doporučená opatření.

Třetím aspektem je základní povědomí obcí o zadluženosti svých obyvatel. Obce musí mít přehled o míře zadluženosti svých obyvatel a být schopny sbírat a analyzovat relevantní data. Tento přehled umožňuje obcím lépe cílit své úsilí a zdroje tam, kde jsou nejvíce potřeba, a tím maximalizovat účinnost programu.

PŘEDPOKLADY REALIZACE PROGRAMU

Pro úspěšnou realizaci programu řešení dluhové problematiky je rozhodující dostupnost odpovídajících finančních a lidských zdrojů.

Realizace programu vyžaduje, aby obce mohly být schopny alokovat dostatečné finanční prostředky na financování potřebných opatření, což může zahrnovat vytvoření nových pozic, školení personálu nebo investice do technologií a systémů pro správu dluhů.

Zároveň je adekvátní mít k dispozici dostatečný počet kvalifikovaných pracovníků, kteří budou program přímo realizovat.

Tito zaměstnanci musí mít potřebné znalosti a dovednosti v oblasti dluhového poradenství, finanční gramotnosti a sociální práce. Neméně důležitá je podpora ze strany vedení obce.

Úspěch programu závisí na aktivním zapojení a podpoře ze strany starostů, radních a dalších představitelů obce.

Tito lídři musí být ochotni nejen schválit program, ale také se aktivně podílet na jeho implementaci a poskytovat potřebné zdroje a politickou podporu při realizaci PP. Dílčí stránkou je také zapojení místních organizací a poskytovatelů služeb.

Program řešení zadluženosti nemůže fungovat izolovaně, tj. vyžaduje spolupráci s širokým spektrem místních aktérů.

To zahrnuje neziskové organizace, sociální služby, finanční poradce, právníky a další subjekty, které mohou poskytnout specializované služby a podporu zadluženým obyvatelům.

POPIS OBSAHOVÉHO ZAMĚŘENÍ PROGRAMU A JEHO DÍLČÍCH ČÁSTÍ

PP se zabývá komplexním řešením zadluženosti obyvatel obcí, které se nacházejí v oblasti socioekonomicky slabých regionů. Program je rozdělen do oblastí, které tvoří rámec podpory a pomoci zadluženým. Následující části PP jsou navrženy tak, aby postupně řešily různé aspekty zadluženosti a poskytovaly účinnou pomoc.

1. Obec aktivně přistupuje k problematice řešení předlužení obyvatel. Podporuje kvalitní síť služeb se zaměřením na předlužení obyvatel.

Je provedena revize a zmapování současného stavu služeb v obci. Na základě zjištěných informací je navržen cílový stav sítě služeb, který zahrnuje vytvoření a spolupráci mezi poskytovateli služeb, místními organizacemi a dalšími aktéry. Cílem je dosáhnout, aby obyvatelé získali přístup k podpůrným službám, které jim pomohou řešit jejich finanční problémy. Součástí aktivity je vytvoření PS zaměřených na dluhovou problematiku, které budou koordinovat situaci v obci a poskytovat požadované služby.

2. Zavádění legislativních změn na úrovni samospráv

Se zaměřuje na podporu obcí při revizi a aktualizaci opatření souvisejících s problematikou zadluženosti. Program zahrnuje návrh nových vyhlášek a opatření, ta mají vytvořit právní rámec podporující efektivní správu dluhů³⁰. Cílem je minimalizovat riziko dalšího zadlužování obyvatel a poskytnout jim ochranu před dalším propadem.

3. Revize a nastavení pravidel pro vymáhání pohledávek územního celku

Je prováděna revize pravidel pro vymáhání pohledávek a navržena nová opatření. Program zahrnuje analýzu stavu, identifikaci nedostatků a návrh efektivnějších postupů pro správu a vymáhání dluhů. Obce získávají odbornou podporu při zavádění těchto pravidel do praxe včetně školení zaměstnanců a vytvoření interních směrnic. Cílem je stav, kdy proces vymáhání pohledávek je transparentní, spravedlivý a účinný s ohledem na legislativní změny v exekučním řádu a dle principů řádného hospodáře.

4. Práce odborných služeb s cílovou skupinou předlužených

Jedná se o přímou práci s CS, obyvateli obcí a spolupracujícími organizacemi. Program podporuje realizaci pravidelných setkání tzv. dluhových platforem, ty zajišťují spolupráci mezi aktéry dluhové problematiky. Setkání slouží k výměně informací, mapingu potřeb a nastavování programů dle potřeb ÚC, vyhodnocování zavedených postupů a pravidelný sběr dat od spolupracujících NNO. Součástí je individuálního poradenství obyvatelům, kteří čelí zadluženosti nebo jí chtějí předejít. Program zahrnuje vzdělávací aktivity zaměřené na zvýšení kvality dluhového poradenství v různých formách služeb, ty cílí na oblast finanční gramotnosti, zlepšení schopnosti spravovat své finance v rámci hospodaření a předcházení vzniku nových dluhů.

³⁰ Příkladem může být vyhláška o prodeji nebo opatření zaměřená na regulaci hazardních her.

METODOLOGIE, METODICKÉ PŘÍSTUPY A LITERATURA

Poradenský program pro řešení zadluženosti v obcích využívá následující metodologické přístupy:

- 1) PP využívá data z výzkumů zadluženosti a SV prováděné přímo ASZ. Výzkumy poskytují porozumění faktorům, které patří k zadlužení, a pomáhají nalézt místa pro účinnou intervenci. Analýzy zahrnují socioekonomické studie, statistické přehledy a zjištění z dostupné dokumentace, výzkumu a veřejných dat.
- 2) Program zahrnuje strukturované rozhovory s obyvateli, zástupci obcí, TP a dalšími aktéry. Rozhovory slouží k identifikaci problémů, potřeb a očekávání obyvatel. Sběr dat zahrnuje dotazníky a průzkumy, ty poskytují kvantitativní údaje o zadluženosti, exekucích a dalších ukazatelích. Kvalitní rozhovory umožňují hlubší porozumění osobním zkušenostem a perspektivám obyvatel. Tyto rozhovory pomáhají identifikovat bariéry a motivace k řešení zadlužení.
- 3) Získaná data a informace jsou systematicky zpracovány a analyzovány. Tento proces zahrnuje kvalitativní a kvantitativní analýzy, které pomáhají identifikovat příčiny zadlužení a navrhnout účinné řešení na základě osobních zkušeností a příběhů obyvatel.
- 4) Analýza dokumentace zahrnuje přezkoumání existujících směrnic, legislativy a dalších relevantních materiálů, které ovlivňují správu dluhů a exekucí.
- 5) Program se zaměřuje na implementaci ověřených postupů a metodik, které byly úspěšné v jiných lokalitách. To zahrnuje osvědčené praktiky v oblasti prevence zadlužení, správu dluhů a intervence při exekucích. Tyto jsou přizpůsobeny specifickým podmínkám a potřebám.
- 6) Součástí metodologie je také zajištění pravidelného vzdělávání a odborné podpory pro TP, poradce a další klíčové aktéry. Jedná se o školení, workshopy a konzultace, které poskytují potřebné znalosti a dovednosti pro efektivní práci s dlužníky.

Pro realizaci poradenského programu je důležité se opírat o relevantní legislativu a odbornou literaturu. Současně je důležité sledovat aktuální vývoj legislativy a novelizace zákonů, které mohou mít dopad na správu dluhů a ochranu práv dlužníků. Klíčovými zákony a předpisy, které je nutné dodržovat a aplikovat, jsou:

- **Insolvenční zákon**
- **Exekuční řád**
- **Zákon o spotřebitelském úvěru + zákon o obci**
- **Občanský zákoník**

VYUŽITÉ (NEJEN) METODOLOGICKÉ POSTUPY

METODA	VYUŽITÉ POSTUPY
Výzkumy a analýzy:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Socioekonomické studie a statistické přehledy zaměřené na zadluženost a její dopady. ▪ Specifické výzkumy zaměřené na konkrétní aspekty zadlužení, jako jsou dopady exekucí a účinnost různých forem podpory.
Rozhovory a sběr dat:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Strukturované rozhovory s obyvateli, zástupci obcí, terénními pracovníky a dalšími klíčovými aktéry. ▪ Dotazníky a průzkumy poskytující kvantitativní údaje o zadluženosti a exekucích. ▪ Kvalitativní rozhovory pro hlubší porozumění osobním zkušenostem a perspektivám obyvatel.
Zpracování zjištění a analýza dokumentace:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kvalitativní a kvantitativní analýzy pro identifikaci hlavních příčin zadlužení a návrh účinných řešení. ▪ Analýza existujících směrnic, legislativy a dalších relevantních materiálů ovlivňujících správu dluhů a exekucí.
Implementace ověřených postupů:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Implementace osvědčených praktických postupů v oblasti prevence zadlužení, správu dluhů a intervencí při exekucích. ▪ Přizpůsobení těchto postupů specifickým podmínkám a potřebám jednotlivých obcí.
Vzdělávání a odborná podpora:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pravidelné vzdělávání a odborná podpora pro terénní pracovníky, poradce a další klíčové aktéry. ▪ Školení, workshopy a konzultace poskytující potřebné znalosti a dovednosti pro efektivní práci s dlužníky.

POPIS PODPŮRNÝCH ČINNOSTÍ, DÍLČÍCH KROKŮ, FÁZÍ ČI STÁDIÍ REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Daná kapitola je ilustrována prostřednictvím přehledových shrnutí, ta se zaměřují na popis dílčích fází a přehled využitých postupů.

Fáze 1: Příprava a analýza

Seznámení s aktéry a představení opatření:

- Identifikace a zapojení aktérů v obci, kteří se budou podílet na realizaci programu (zástupci obce, NNO, odborníci na dluhovou problematiku).
- Představení celkového rámce a cílů programu, včetně navržených opatření a očekávaných výsledků.

Sběr základních dat:

- Shromáždění dat o aktuálním stavu zadluženosti v obci (počet osob v exekuci, průměrná výše dluhů, socioekonomické ukazatele).
- Použití dotazníků, průzkumů a analýzy dostupných statistik a dokumentů.

Fáze 2: Plánování a návrh opatření

Zpracování analýzy a doporučení konkrétních opatření:

- Detailní analýza získaných dat k identifikaci hlavních příčin a důsledků zadluženosti.
- Návrh konkrétních opatření a intervencí (př. legislativní změny, nové postupy pro správu dluhů, ad.)
- Prezentace výsledků analýzy a navržených opatření aktérům pro schválení a další plánování.

Fáze 3: Implementace opatření

Realizace a implementace opatření:

- Implementace navržených opatření a intervencí, jako je zavedení nových pravidel pro vymáhání pohledávek a poskytování dluhového poradenství.
- Koordinace implementace PS složenou z klíčových aktérů, kteří zajišťují efektivní realizaci jednotlivých kroků.
- Pravidelné setkání pro monitorování pokroků a řešení případných problémů.

Fáze 4: Monitoring a vyhodnocení

Pravidelné setkávání poskytovatelů služeb:

- Pravidelná setkání poskytovatelů služeb a zástupců obce pro výměnu informací, hodnocení pokroků a plánování dalších kroků.
- Výstupy ze setkání slouží jako podklad pro plánování v dalších oblastech a zajištění aktuálních potřeb.

Zhodnocení podpory a realizace opatření:

- Komplexní zhodnocení efektivity programu a dosažených výsledků.
- Hodnocení naplnění stanovených cílů, dopadů na zadluženost a celkového přínosu pro obce.

POPIS, VZORY ČI PŘÍKLADY JEDNOTLIVÝCH, DÍLČÍCH I KONEČNÝCH VÝSTUPŮ

Součástí kapitoly jsou konkrétní příklady, které byly realizovány prostřednictvím PP ve městě Staré Křečany. Jedná se o doporučení obci sestavená po zhodnocení spolupráce v rámci PP a konkrétní popis způsobu pro zabezpečení kontinuity dluhového poradenství v obci i po ukončení projektu na dluhové poradenství. Příklad zohledňuje i nově přijatou směrnici obce k vymáhání pohledávek.

Příklad 1: Doporučení obci po zhodnocení spolupráce

Počet předlužených obyvatel v ČR konstantně klesá, avšak ve Starých Křečanech je podíl osob v předlužení stále nad republikovým průměrem. Zároveň počet osob, které využili institutu oddlužení je významně nízký.

Při rozhovorech se zástupci obce, dluhovým poradcem a TP bylo zjištěno, že zájem o dluhové poradenství výrazně poklesl, zj. z důvodu nedostatku příjmů CS, ty nedostačují ani na základní potřeby. Podpora ze strany ÚP je nedostačující a zkušenosti se spoluprací jsou spíše negativní. Dluhové poradenství se orientuje na jednotlivá řešení a jednorázové poradenství a poradenství vedené k oddlužení rychle končí se zjištěním, že zájemci nemají ani na minimální splátku v oddlužení.

V lokalitě pro nejvíce ohroženou CS nejsou vhodné pracovní příležitosti, některé se nově i uzavírají a nenabízejí dostatečně motivující výši ohodnocení. Tento systémový problém způsobuje zaplombování problematiky předlužení nejohroženější CS, která tak dlouhodobě ztrácí motivaci k řešení svého předlužení.

V rámci zjištění, kdy lokalita je zasažena především systémovými vlivy a geografickým vyloučením, jsou navržena tato řešení³¹:

Staré Křečany ORP Rumburk ve čtvrtletí Q1 2024		Staré Křečany ORP Rumburk ve čtvrtletí Q2 2024	
Podíl osob v exekuci		Podíl osob v oddlužení	
15,1 %		0,5 %	
Počet osob v exekuci z počtu osob starších 15 let (2023)		Počet osob v oddlužení z počtu osob starších 15 let (2023)	
159 z 1 053		5 z 1 053	
Průměrná vymáhaná částka na osobu		Podíl manželů	
419 533 Kč		0 %	
Celkový počet exekucí		Průměrný / mediánový věk	
829		36,4 / 36 let	
Průměrný počet exekucí na osobu		Osoby v oddlužení podle pohlaví	
5,2		Muži	
		2 osoby 40 %	
		Ženy	
		3 osoby 60 %	
Osoby v exekuci podle věku		Osoby v oddlužení podle věku	
Děti a mladiství	0 osob 0 %	18 až 29 let	0 osob 0 %
15 až 29 let	24 osob 15 %	30 až 39 let	4 osoby 80 %
30 až 39 let	32 osob 20 %	40 až 49 let	1 osoba 20 %
40 až 49 let	43 osob 27 %	50 až 64 let	0 osob 0 %
50 až 64 let	37 osob 23 %	65 a více let	0 osob 0 %
65 a více let	23 osob 14 %		

³¹ viz sdílené příklady níže v textu, resp. Analýza předlužení obyvatel obce Staré Křečany prostřednictvím aktuálních dat z mapypredluzeni.cz za 1. a 2. čtvrtletí 202

Příklad 2: Zajištění kontinuity dluhového poradenství

Projekt dluhového poradenství bude brzy ukončen, což může mít negativní dopad na obyvatele. Obec by měla realizovat tato opatření:

- **Napojení na službu:** Vyhledat/ navázat spolupráci s organizací poskytující dluhové poradenství, NNO/ státními institucemi.
- **Informování obyvatel:** Poskytnout občanům informace o nových kontaktech a službách dluhového poradenství prostřednictvím letáků, webových stránek obce, místních médií a veřejných setkání.
- **Dále by obec měla řešit opatření:**

Vzdělávání terénních pracovníků Vzdělávání pro poskytování podpory CS.	<ul style="list-style-type: none">▪ Organizovat pravidelné školení/ semináře + zajistit přístup k aktuálním informacím o změnách v legislativě dluhů a exekucí, také motivace k sebevzdělávání TP
Etické vymáhání dluhů Vytvoření směrnice k vymáhání dluhů.	<ul style="list-style-type: none">▪ Pokračovat v etických postupech při vymáhání dluhů a ukončovat nevymožitelné dluhy dle zásad řádného hospodáře.
Zvýšení zájmu o dluhové poradenství (informační kampaně) Zájem CS o poradenství klesá kvůli nedostatečným příjmům na oddlužení.	<ul style="list-style-type: none">▪ Informovat o možnostech podpory, včetně SSP ad. forem finanční pomoci.▪ Zorganizovat setkání s CS o významu/ výhodách dluhového poradenství▪ Podporovat zaměstnavatelnost s místními firmami a organizacemi vytvářením pracovních míst, která mohou pomoci obyvatelům zlepšit jejich finanční situaci.
Podpora při jednání s věřiteli Zavírání pracovních míst v lokalitě může výrazně ovlivnit schopnost obyvatel splácet dluhy.	<ul style="list-style-type: none">▪ Poskytovat podporu při jednání s věřiteli, zj. pokud dluhy ohrožují základní potřeby▪ Vytvořit mechanismy pro vyjednávání SK a dohod s věřiteli tak, aby bylo pro CS reálné se orientovat na dluhy, které jsou nejzásadnější³²
Informování o novele IZ Lze uhradit dluh z nezabavitelné částky.	<ul style="list-style-type: none">▪ Zajistit, aby informace byla distribuována obyvatelům zatíženým dluhy³³▪ Nabídnout pomoc při vysvětlení/ dopadu novely zákona na jednotlivce.
Prevence nových dluhů Podpora CS v rozumných finančních rozhodnutích.	<ul style="list-style-type: none">▪ Organizovat vzdělávací programy k finanční gramotnosti a správě financí³⁴▪ TP by měli získávat důvěru CS, bez důvěry je velmi těžké motivovat nejohroženější CS ke změně.

³² nejzásadnější dluhy = bydlení, energie, poplatky a dluhy ze zákona – postihující základní potřeby

³³ například prostřednictvím informačních letáků, místních médií a veřejných setkání.

³⁴ jak správně hospodařit, jaké jsou priority v rozpočtu, kdy a jak včas vyhledat podporu poradce.

Tímto způsobem může obec³⁵ efektivněji podporovat řešení dluhového zatížení svých obyvatel, předcházet vzniku nových dluhů a přispět k jejich finanční stabilitě. V rámci systémových opatření by měla směřem k výše postaveným strukturám státu komunikovat své problémy s nedostatkem pracovních míst, podpory vzdělávání obyvatel a problematiky patologických jevů v oblasti jako je například boj s problematikou drog.

Příklad 3: dokument, který obec přijala jako součást směrnic a způsob chování v rámci vymáhání pohledávek: **Směrnice**³⁶

ČASOVÝ ROZVRH REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Realizace programu probíhala i s přípravnou fází zhruba v rozsahu ročního období v následujících fázích, viz příklad:

POŘADÍ KROKŮ	POPIS	ČASOVÝ RÁMEC	TÝM/ ODPOVĚDNOST
1	Nastavení spolupráce	06/ 23	ÚC/ ASZ
2	Seznámení s cíli, zjišťování a sběr aktuálních dat v oblasti dluhů	06/-11/23	ASZ
3	Podpora při zavádění nových postupů	09/23–6/24	ÚC/ ASZ
4	Implementace vytvořených postupů	06/-08/24	ÚC
5	Zhodnocení podpory a dalších potřeb v ÚC	08/24	ÚC/ ASZ

³⁵ Zde se jednalo o konkrétní příklad – obec Staré Křečany.

³⁶ Směrnice je součástí přílohy metodiky odborné podpory.

2.7 PROGRAM 8: PODPORA ZAMĚSTNANOSTI, AKTIVIZACE DLOUHODOBĚ NEZAMĚSTNANÝCH

Anotace: Jde o zavedení procesní inovace, zefektivnění prostupů v konceptu prostupného zaměstnávání (PZ) s aktivním zapojením mentorů a peer konzultantů, tj. lidí s obdobnou životní zkušeností, jako má cílová skupina, pro zvýšení její motivace a aktivizace.

Ve spolupráci s ÚC bude OSZ nabízet odbornou podporu zejména:

- při tvorbě konceptu podpory zaměstnanosti a jeho jednotlivých složek,
- k uzpůsobení konceptu prostupného zaměstnávání potřebám sociálně vyloučených,
- při zapojování tzv. peer pracovníků/mentorů pro uchazeče o zaměstnání se sociálním znevýhodněním,
- k vedení a zefektivnění činnosti lokálních sítí zaměstnanosti apod. – síťová spolupráce, přenos informací apod.,
- navrhovat nové (inovativní) prvky podpory zaměstnanosti na základě přenosu dobrých praxí,
- podporovat a motivovat aktéry při realizaci rozvojových aktivit v rámci podpory zaměstnanosti (např. sociální podnikání, podporované zaměstnávání).

DEFINICE PROBLÉMU, NA KTERÝ PORADENSKÝ PROGRAM REAGUJE

Hlavní problémy tématu zahrnují obce zatížené vysokou nezaměstnaností osob se specifickými potřebami, zejména v severozápadní části ČR a Moravskoslezském kraji. Potřebnost obcí je měřena dle indexu sociálního vyloučení, pro PP 8 je doporučen index 12 a více bodů.

Takto zatížená populace má trvalé problémy s integrací na pracovní trh a musí překonávat vícečetné bariéry, což vede k prohlubování její dlouhodobé nezaměstnanosti.

Dalším ukazatelem je rovněž nízká úroveň vzdělání a kvalifikace, která vede k obtížnému uplatnění CS na pracovním trhu.

V těchto lokalitách platí, že občané mají ztížený přístup k nalezení stabilní a dobře placené práci, což vede k destabilizaci jejich životní situace (dluhy, zhoršení zdraví, přechod na nelegální trh práce, závislostní chování apod.). Nedostatečné příjmy nutí obyvatele spoléhat se na sociální podporu nebo volit alternativní životní styl v nelegální práci.

Také vzájemná nedůvěra směrem k zástupcům obcí nebo při spolupráci s podpůrnými organizacemi vede s trvalé nestabilitě a prohlubování problémů.

POPIS ÚZEMNÍHO CELKU, JIMŽ JE PROGRAM URČEN

Program je určen pro obce, které se nacházejí v podobné socioekonomické situaci jako výše zmíněné v definici problému. Program je také určen pro obce, které se vyznačují vysokou mírou zadluženosti a materiální chudoby, mají nízkou kvalitu a nejistotu bydlení a čelí ztíženému přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a vysokému výskytu rizikového chování.

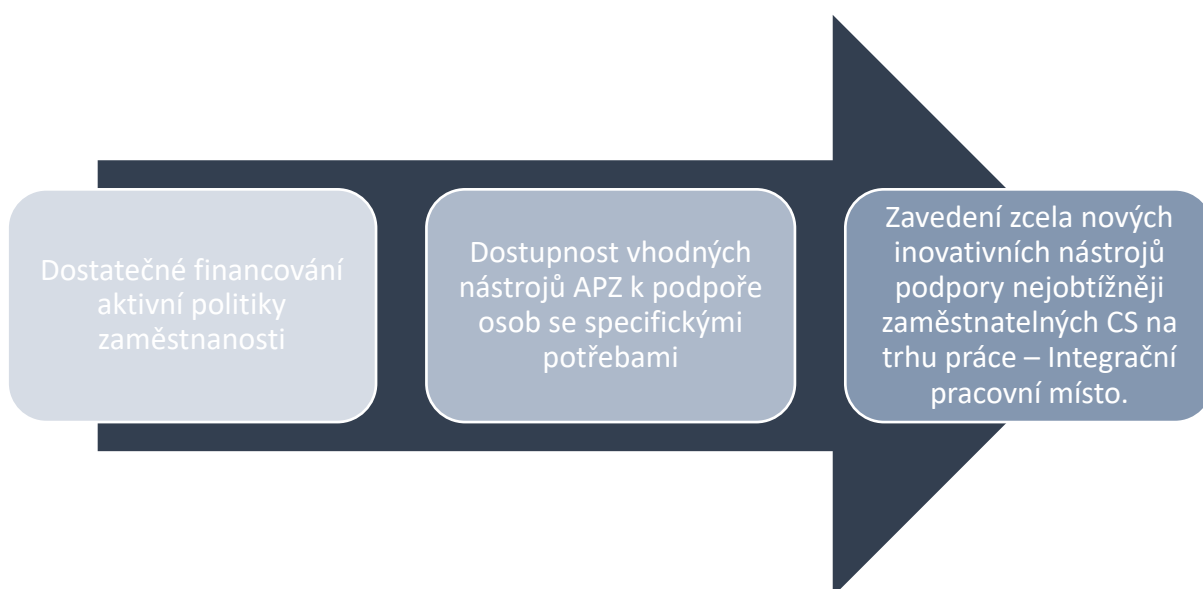
Poradenský program je navržen tak, aby pomáhal obcím v různých fázích řešení problémů s vysokou mírou nezaměstnanosti a zadlužeností prostřednictvím systematické práce a dlouhodobého působení v terénu, při používání všech participačních a motivačních metod sociální práce a poradenství.

V průběhu úvodních stupňů prostupného zaměstnávání je pro úspěch budoucího zaměstnance na pracovním trhu nad míru důležité doplnit podporu pracovního poradenství doprovodnými sociálními službami, které pomáhají celkově stabilizovat životní situaci uchazeče o zaměstnání nebo zájemce o zaměstnání.

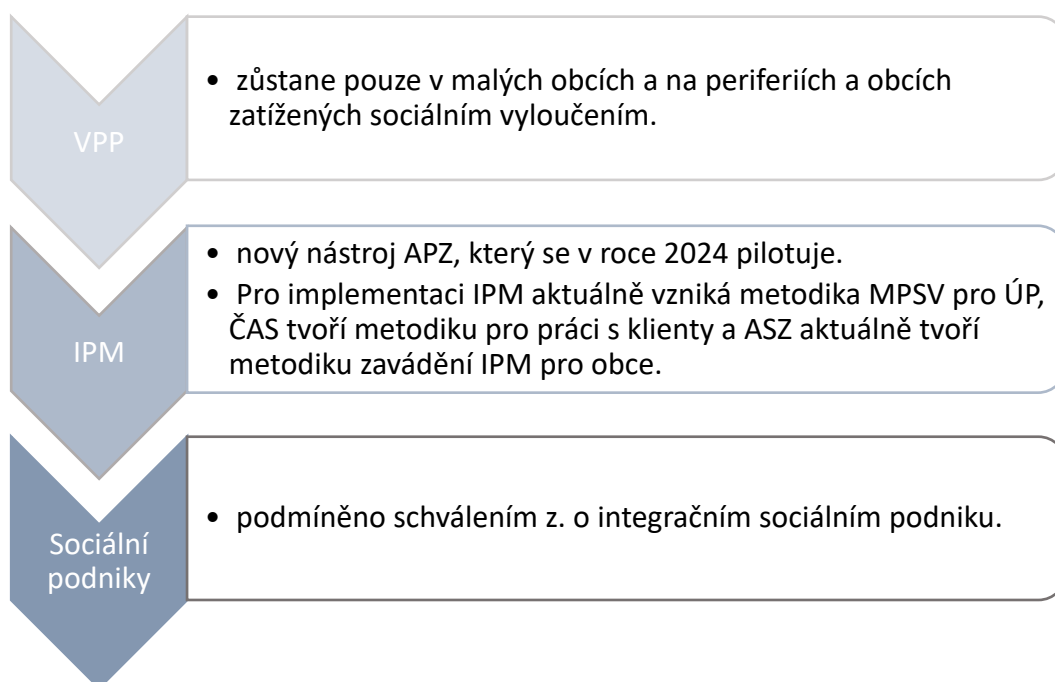
Realizace prostupného zaměstnávání vyžaduje komplexní spolupráci aktérů na více úrovních (úřad práce, zaměstnavatelé, NNO, obec). Odborná podpora je realizována dle individuálních potřeb ÚC.

NEGATIVNÍ VYMEZENÍ SLUŽBY, PODMÍNKY A PŘEDPOKLADY REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Poradenský program je navržen tak, aby poskytoval dlouhodobou a systematickou podporu cílové skupině. Nicméně existují určité podmínky a předpoklady, které musí být splněny, aby PP mohl být efektivně realizován. Jedná se o:

Stávající paleta nástrojů podpory zaměstnávání osob se specifickými potřebami se musí rozšířit do **vzájemně provázané a doplňující se triády (plán MPSV)**:

PORADENSKÝ PROGRAM SELHÁVÁ NEBO SE JEHO ÚČINNOST SNIŽUJE, POKUD:

- není nastaveno sdílení a předávání informací/ pravidla komunikace v rámci sítě. Je třeba zapojit autority, které mají ke stanovení pravidel spolupráce mandát. Problematické je předávání informací o klientech tak, aby nedocházelo k porušení zákonných norem (GDPR), vedení (sdílené) databáze a individuálních plánů (o poskytování sociálních služeb aj.)
- není zajištěno odborné poradenství na straně ASZ, ÚP a dostatečná kapacita služeb SP v obcích.
- je zaměřen na obce, které se potýkají s vysokou mírou nezaměstnanosti dle indexu SV 12 a více bodů. PP není určen k suplování interních zdrojů obce.
- obce již mají nastaveny efektivní systémy a postupy pro podporu zaměstnanosti a zaměstnatelnosti svých obyvatel nebo jsou dlouhodobě ve spolupráci s ASZ, PP by pro ně nepřinášel další přidanou hodnotu.
- obce čekají od Agentury řešení tzv. „na klíč“, jednosměrnou podporu expertů bez vlastní iniciativy.
- hledají experty jen na zpracování různých dotačních žádostí, studií proveditelnosti ohledně vytváření nových pracovních míst apod.
- u obcí, kde je vysoká míra nezaměstnanosti způsobena odlivem pracovní síly v příhraničních oblastech do zahraničí³⁷ kvůli vyšším platům.

- se snaží suplovat roli a kompetence ÚP. Agentura se v PP 8 zaměřuje na informační podporu, koordinaci a „síťování“ relevantních partnerů.
- je na úřadech práce nedostatečná nabídka volných pracovních míst pro CS se specifickými potřebami.
- musí striktně dodržovat omezení GDPR tam, kde je třeba sdílet informace o klientech.

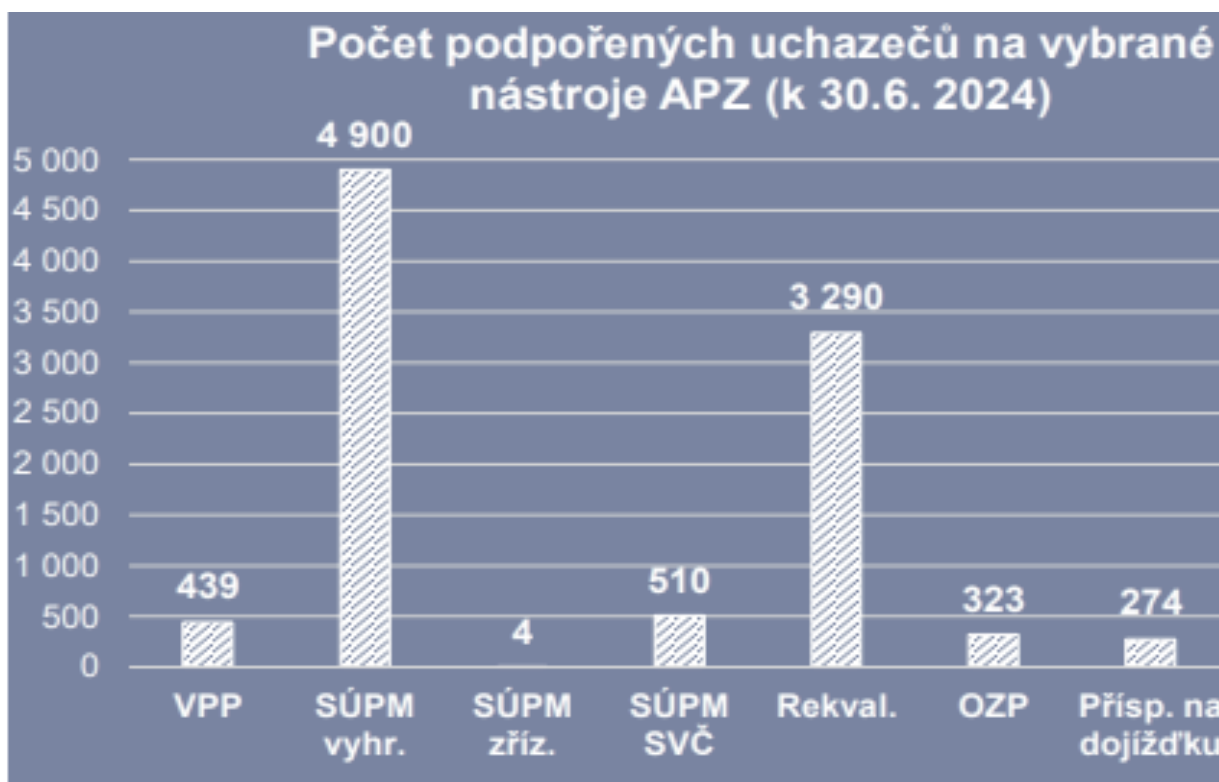
V minulosti byly Velké Hamry v pravidelném intenzivním kontaktu s místním úřadem práce v Jablonci nad Nisou a sdílely informace o občanech, kteří potřebují podporu. Kvůli GDPR byla spolupráce přerušena, protože úřad práce dle GDPR nesmí sdělovat informace o klientech třetím stranám. Ani novela z. o zaměstnanosti nepočítá se změnou a stává se systémovou bariérou potřebné spolupráce.

V Liberci, kde probíhal PP č.8, ubylo 53 pozic (především expertů na evropské výzvy na Krajském úřadu práce v Liberci.) Úřad byl pohlcen vlastní systemizací pracovních pozic, ke spolupráci s PP č. 8 měl formální přístup. V lokalitách chybí koordinátoři v území (např. RIP), odborníci se širokým rozhledem napříč projekty, což se projevuje v nedostatečné informovanosti partnerů v území o možnostech podpory ze strany státu.

³⁷ Např. město Aš

PŘEDPOKLADY REALIZACE PROGRAMU

Realizace PP8 ukázala na radikálně se snižující financování APZ. Došlo k zásadní změně v oblasti financování nástrojů APZ. Veřejně prospěšné práce (VPP) jako nejčastěji využívaný nástroj obcemi sice zůstávají součástí APZ, ale jen tam, kde objektivně neexistuje možnost jiného pracovního uplatnění. S ohledem na změnu vládní politiky došlo meziročně k poklesu počtu osob zaměstnaných prostřednictvím veřejně prospěšných prací o 91 %. Počet dalších nástrojů v tabulce níže. (Zdroj TZ, 9.7.2024, viz [TZ_nezaměstnanost červen 2024.pdf](#))

Zkušenost z Libereckého kraje k červnu 24. Dopady změny financování: Nachází se zde 215 počet obcí. Dle nových pravidel financování na VPP dosáhne jen 7 obcí.

Skutečnými předpoklady realizace PP z toho důvodu i nadále zůstávají:

- **Podpora dostatečných odborných poradenských kapacit:** na straně Úřadu práce i na straně Agentury pro sociálního začleňování.
- **Podpora ze strany vedení obce:** Pro úspěšnou realizaci programu je nezbytná podpora ze strany vedení obce, které musí být ochotné se aktivně podílet na implementaci navržených opatření a podporovat jejich realizaci.
- **Zapojení místních organizací a poskytovatelů služeb:** Program vyžaduje spolupráci s místními organizacemi a poskytovateli služeb, kteří mohou přispět k efektivnímu řešení zadluženosti obyvatel. Tyto organizace poskytují důležité služby a podporu, které jsou nezbytné pro komplexní řešení dluhové problematiky.

POPIS OBSAHOVÉHO ZAMĚŘENÍ PROGRAMU A JEHO DÍLČÍCH ČÁSTÍ

Program je obsahově rozdělen do dvou úrovní podpory (klíčových tematických oblastí), které společně tvoří komplexní rámec pro intervenci. Části PP jsou tematicky navrženy tak, aby se obce v rámci kroků postupně vypracovávaly na vyšší stupeň prostupného zaměstnávání. Prostřednictvím KQSZ a pro jejich plnění jsou stanovena pravidla pro obce menší velikosti – tj. obce I. a II. řádu, která jsou v dílčích částech kritérií zahrnuta. U těchto obcí není možné mít shodné požadavky (např. na existenci dotačního programu, vlastní realizaci sociální práce a depistáží) jako na obce III. řádu. Důvodem je, že tyto „malé“ obce nemají zázemí úřadu, zj. potřebné kapacity, nemívají zpravidla ani potřebné odborné kompetence. **Obsah PP shrnují dílčí kroky k jeho plnění:**

A: základní stavební prvky k nastartování PP:

Obec sleduje aktivity z oblasti zvýšení zaměstnanosti a zaměstnatelnosti na svém území, sbírá a vyhodnocuje informace o struktuře trhu práce a struktuře dlouhodobě, nebo cyklicky nezaměstnaných osob na svém území. Informuje, koordinuje a propojuje relevantní aktéry, za účelem zvýšení uplatnění CS na trhu práce. **Tematické okruhy A (obsah) jsou založeny na těchto předpokladech:**

- V obci existuje aktivní pracovní skupina nebo pověřená osoba, která má v gesci oblast zaměstnanosti a zaměstnatelnosti osob.
- V obci jsou pravidelně sbírána a vyhodnocována data o stavu a vývoji nezaměstnanosti a struktuře cílových skupin
- Obec (PS/ pověřená osoba) je v pravidelném kontaktu s ÚP a společně plánují/ koordinují efektivní využívání nástrojů zvyšujících zaměstnatelnost a zaměstnanosti osob (APZ, tréninková místa aj.)
- V obci je ustanovena funkční Lokální síť zaměstnanosti³⁸ (ÚP, obec, NNO, zaměstnavatelé, školy, PMS a další aktéři)
- Obec zprostředkovává občanům informace o volných pracovních místech a možnostech APZ (pracovníci obce, komunikační kanály obce)
- Obec umožňuje zaměstnavatelům informovat obyvatele obce skrze komunikační kanály obce o pracovních místech.

³⁸ Pro menší obce se osvědčuje zapojení do širšího svazku obcí nebo Místní akční skupiny (MAP), Paktu zaměstnanosti apod.

B: pro tuto úroveň je třeba, aby obec měla nastavené předchozí kroky stupně A. Následně může obec aktivně podporovat zaměstnanost a zaměstnatelnost dlouhodobě nebo cyklicky nezaměstnaných osob a dalších osob znevýhodněných na trhu práce, prostřednictvím přímé podpory cílových skupin, nebo přeneseně skrze podporu spolupracujících aktérů. **Tematické okruhy B (obsah) jsou založeny na těchto předpokladech:**

- Obec, či obcí zřízené organizace mají vytvořená pravidla k výběru vhodných osob na zřizování místa pro cílové skupiny znevýhodněných osob a osob dlouhodobě nezaměstnaných.
- Obec cíleně využívá možnost zřizovat tréninková, adaptační a jiná obdobná místa pro zvýšení zaměstnatelnosti CS. Zejména pak ve spolupráci s ÚP/ (APZ). Nejlépe v širší prostupného zaměstnávání.
 - (Finanční zdroje pro obce, viz příloha)
- Obec, či obcí zřízené organizace vytvářejí pracovní místa vhodná pro cílové skupiny.
- Obec zprostředkovává, podporuje nebo zajišťuje pracovně-právní poradenství pro cílové skupiny.
- Obec nebo obcí zřízené organizace se přihlásily k principům sociálního podnikání.

- Obec podporuje finančně, materiálně či metodicky NNO, sociální podniky či zaměstnavatele, kteří pracují s cílovými skupinami, nebo se podílí na jejich zaměstnávání
- Obec vyvíjí aktivity, které směřují k prevenci práce na černo
- Obec umožňuje zapojení CS formou dobrovolnictví
- Obec podporuje CS dlouhodobě nezaměstnaných i po uzavření pracovněprávního vztahu – snižování rizika ztráty zaměstnání.
- Pracovníci obce jsou schopni poskytnout nebo zprostředkovat podporu CS z různých oblastí podpory (dluhové poradenství, bydlení atp. – case management)
- Obec spolupracuje s dostupnými obcemi na podpoře oblastí, které ovlivňují zaměstnatelnost a zaměstnanost CS
- Obec, či obcí zřízené organizace využívají odpovědné zadávání veřejných zakázek
- Obec předchází cyklickému opakování osob na dotovaných pracovních místech (koloběh ÚP apod.)
- Obec aktivně vytváří podmínky pro rozvoj trhu práce na svém území

Obec podporuje místní pracovní trh například tím, že buduje školky pro děti a umožňuje tím rodičům vrátit se do zaměstnání. Příkladem programu je Liberec, který investoval do tohoto nástroje 86 milionů Kč. Dívčí Hrad investoval do vystavby sociálního bydlení, přičemž při stavbách a rekonstrukcích vznikají nová pracovní místa. Obec Velké Hamry využívají dotace v rámci IROP na demolice, při nichž vznikají nové prac. příležitosti.

METODOLOGIE, METODICKÉ PŘÍSTUPY A LITERATURA

Poradenský program pro řešení podpory zaměstnanosti, aktivizace dlouhodobě nezaměstnaných v obcích využívá následující metodologické přístupy.

PP využívá data z výzkumů zaměřených na problematiku zaměstnanosti a sociálního vyloučení prováděné přímo ASZ. Tyto výzkumy poskytují hluboké porozumění faktorům, které patří k řešení sociálního začleňování a pomáhají nalézt místa pro účinnou intervenci. Analýzy zahrnují socioekonomické studie, statistické přehledy a specifická zjištění z dostupné dokumentace, výzkumu a veřejných dat.

Program se zaměřuje na implementaci ověřených postupů a metodik, které byly úspěšné v jiných lokalitách, zejména Metodiku tvorby lokálních sítí zaměstnanosti + příklad dobré praxe níže.

- Manuál pro podporu zaměstnanosti v obci³⁹
- Metodika prostupného zaměstnávání⁴⁰
- Manuál pro podporu zaměstnanosti v obcích⁴¹

Manuál se zaměřuje na tři role obce:

Obec jako tvůrce a koordinátor lokálního partnerství – plánování programů zaměstnanosti v rámci obce (mikroregionu, svazku obcí atp.), vytvoření lokální sítě zaměstnanosti, popis jejích žádoucích prvků a obsahových cílů

Obec jako tvůrce a koordinátor podpůrné sítě – vytvoření sítě aktérů podpory a komunikace v rámci sítě, identifikace potřeb znevýhodněných osob, nastavení případové podpory

Obec jako zaměstnavatel a tvůrce podmínek ke vzniku pracovních míst – vytváření tréninkových, chráněných a standardních pracovních míst, nastavení spolupráce s komerčními zaměstnavateli a jejich podpora

³⁹ viz [Manual-pro-podporu-zamestnanosti-v-obci-final.pdf \(pracevobci.cz\)](#)

⁴⁰ viz [ASZ Metodika Prostupne zamestnavani FINAL.pdf \(socialni-zaclenovani.cz\)](#)

⁴¹ viz [Manual-pro-podporu-zamestnanosti-v-obci-final.pdf \(pracevobci.cz\)](#)

Přenos zkušenosti s tvorbou lokální sítě zaměstnanosti z Brna do Liberce

Tým Agentury volil předání metodiky a znalostí ohledně prostupného zaměstnávání a budování lokálních sítí zaměstnanosti formou sdílení dobré praxe. Přístup byl zvolen s ohledem na různou míru zkušeností aktérů zapojených do PP8. Šlo o edukaci partnerů projektu formou uspořádání Platformy velkých měst (PVM), kdy byli členové PS a zájemci edukováni formou sdílení zkušeností. Po absolvování PVM v tématu tvorby lokálních sítí zaměstnanosti mohli pokračovat na své úrovni, jak nováčci, tak zkušení realizátoři zaměstnaneckých projektů z Liberce. Experti navázali na předchozí zkušenost, kdy Agentura spolupracovala s městem Brno při nastavování lokální sítě zaměstnanosti. Pozvána na PVM byla Kateřina Gajdziokovou z Magistrátu města Brna, která zprostředkovala zkušenost z práce s cílovou skupinou osob se specifickými potřebami a nastavováním lokální sítě zaměstnanosti tamtéž. Mentorka je zároveň spoluautorkou metodiky v tomto tématu. Partneři v PP8 měli možnost si rovněž vyslechnout navazující zkušenosti manažerů sociálního začleňování z jiných měst, a to z Ostravy a Děčína. Následně byli účastníci vybaveni potřebnými metodikami i doporučeními a manuály Práce v obci z předchozích období.

Součástí kapitoly je také přehled literatury, který je sdílen formou jednoduchého přehledu níže. Jedná se o studie, koncepční a strategické materiály a další dostupné zdroje v gesci zaměstnanosti:

- Studie: Vyhodnocení veřejně prospěšných prací realizovaných v roce 2019⁴², O. Hora, M. Suchanec, 2024.
- HORA, O., HORÁKOVÁ M., RÁKOCZYOVÁ M., SIROVÁTKA T., SUCHANEC M.& TRBOLA R., 2021. Vyhodnocení nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti v letech 2019 a 2020, se zřetelem na dlouhodobě nezaměstnané: VÚPSV, v. v. i.⁴³
- KOTRUSOVÁ, M., J.KUBÁT, D. SCHEBELLE, H. MAREŠOVÁ, M. TÁBORSKÁ & J.VÁŇOVÁ, 2019. Podmínky realizace intervencí a (vybraných) programů APZ a způsoby hodnocení jejich účinnosti perspektivou zaměstnanců ÚP ČR v 2017: Praha: VÚPSV, v. v. i.⁴⁴
- Koncepční materiály z oblasti zaměstnanosti⁴⁵
- Strategický rámec politiky zaměstnanosti do roku 2023⁴⁶
- studie VÚPSV: Romské ženy a jejich ekonomická aktivita, související faktory T. Sirovátka, M. Suchanec⁴⁷
- TRLIFAJOVÁ, L., BÜCHLEROVÁ D.& E. SZÉNASSY, 2019. Jak využít zkušenost s veřejně prospěšnými pracemi? Zaměstnání v obci jako nástroj pro podpory dlouhodobě nezaměstnaných lidí. Praha: SPOT.⁴⁸

⁴² [vz_554.pdf \(vupsv.cz\)](#)

⁴³ https://katalog.vupsv.cz/fulltext/vz_499.pdf

⁴⁴ https://katalog.vupsv.cz/Fulltext/vz_455.pdf

⁴⁵ [Koncepční materiály z oblasti zaměstnanosti \(mpsv.cz\)](#)

⁴⁶ [Strategický rámec politiky zaměstnanosti do roku 2030 \(mpsv.cz\)](#)

⁴⁷ Viz [ZDE](#)

⁴⁸ <https://centrumspot.cz/wp-content/uploads/2015/07/Mezi-davkami-a-praci.pdf>

VYUŽITÉ (NEJEN) METODOLOGICKÉ POSTUPY

METODA	VYUŽITÉ POSTUPY
Výzkumy a analýzy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Socioekonomické studie a statistické přehledy zaměřené na nezaměstnanost a její dopady. ▪ Specifické výzkumy zaměřené na konkrétní aspekty nezaměstnanosti, jako jsou dopady exekucí a různých bariér v přístupu na volný trh práce
Rozhovory a sběr dat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Strukturované rozhovory s obyvateli, zástupci obcí, terénními pracovníky a dalšími klíčovými aktéry. ▪ Kvalitativní rozhovory pro hlubší porozumění osobním zkušenostem a perspektivám obyvatel.
Zpracování zjištění a analýza dokumentace	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kvalitativní a kvantitativní analýzy pro identifikaci hlavních příčin nezaměstnanosti a návrh účinných řešení.
Implementace ověřených postupů	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Implementace osvědčených praktických postupů v oblasti podpory zaměstnanosti ▪ Přizpůsobení těchto postupů specifickým podmínkám a potřebám jednotlivých obcí.
Vzdělávání a odborná podpora	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pravidelné vzdělávání a odborná podpora pro pracovní poradce, sociální pracovníky a další klíčové aktéry. ▪ Školení, workshopy a konzultace poskytující potřebné znalosti a dovednosti pro efektivní práci s dlužníky. ▪ Sledování a informování o aktuálním legislativním vývoji: <u>Právní předpisy (mpsv.cz)</u> (Např. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a další. ▪ K podpoře sociálního podnikání je důležitý z. o integrovaném sociálním podniku. (Předpokládané datum nabytí účinnosti je 1. leden 2025.)

POPIS PODPŮRNÝCH ČINNOSTÍ, DÍLČÍCH KROKŮ, FÁZÍ ČI STÁDIÍ REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Daná kapitola je ilustrována, obdobně jako PP7, prostřednictvím přehledových shrnutí, ta se zaměřují na popis dílčích fází a přehled využitých postupů.

Fáze 1: Příprava a analýza

Seznámení s aktéry a představení opatření:

- Identifikace a zapojení klíčových aktérů v obci, kteří se budou podílet na realizaci programu (zástupci obce, NNO, odborníci na dluhovou problematiku).
- Představení celkového rámce a cílů programu, včetně navržených opatření a očekávaných výsledků.

Sběr základních dat:

- Shromáždění dat o aktuálním stavu nezaměstnanosti v obci (počet osob v exekuci, průměrná výše dluhů, socioekonomické ukazatele) prostřednictvím využití dotazníků, průzkumů a analýzy dostupných statistik a dokumentů.

Fáze 2: Plánování a návrh opatření

Zpracování analýzy a doporučení konkrétních opatření:

- Detailní analýza získaných dat k identifikaci hlavních příčin a důsledků nezaměstnanosti včetně návrhu konkrétních opatření a intervencí

Fáze 3: Implementace opatření

Realizace a implementace opatření:

- Koordinace implementace PS složené z aktérů, kteří zajišťují efektivní realizaci jednotlivých kroků.
- Pravidelné setkání PS pro monitorování pokroků a řešení případných problémů.
- Spolupráce Agentury při testování nového pilotního nástroje APZ, a to IPM⁴⁹

Fáze 4: Monitoring a vyhodnocení

Pravidelné setkávání poskytovatelů služeb:

- Pravidelná setkání poskytovatelů služeb a zástupců obce pro výměnu informací, (vy)hodnocení pokroků a plánování dalších kroků dle zjištěných potřeb

Fáze 5: Zhodnocení podpory a realizace opatření:

- Komplexní zhodnocení efektivity programu a dosažených výsledků.
- Hodnocení naplnění stanovených cílů, dopadů na nezaměstnanost a celkového přínosu pro obce.

⁴⁹ testováno na Osoblažsku ve spolupráci s MPSV, kde rovněž probíhal PP8

POPIS, VZORY ČI PŘÍKLADY JEDNOTLIVÝCH, DÍLČÍCH I KONEČNÝCH VÝSTUPŮ

Agentura pro sociální začleňování využívá různé nástroje a metody pro efektivní podporu sociálního začleňování. Jedním z důležitých zdrojů jsou vzory a formuláře pro jednotlivé Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti (APZ), které lze nalézt na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí ČR v sekci Formuláře⁵⁰.

Agentura se opírá o vlastní výzkumy, ty jí pomáhají lépe porozumět situaci v konkrétních lokalitách.

Příkladem takového výzkumu je studie provedená v obci Velké Hamry v roce 2023 s názvem " Vícenásobné bariéry – příčiny bránící sociálně znevýhodněným obyvatelům Velkých Hamrů ve vstupu na trh práce"⁵¹. Tento výzkum byl přínosný při řešení zakázky v poradenském programu 8 a poskytl cenné informace o překážkách, kterým čelí znevýhodnění obyvatelé při hledání zaměstnání.

Dalším nástrojem, který lze využít, je dotazník pro mapování potenciálu sociálního podnikání. Tento dotazník pomáhá identifikovat možnosti rozvoje sociálního podnikání v regionu a zároveň zjišťuje potřeby a překážky, které brání jeho rozšíření.

Pro rozvoj sociálního podnikání se osvědčuje síťování v rámci větší jednotky, než je samotná obec. Osvědčuje se propojení s Krajem, který může oblast účinněji podpořit metodicky, personálně i finančně.

⁵⁰ Zdroje naleznete zde: naleznete, viz: [Formuláře \(mpsv.cz\)](https://www.mpsv.cz)

⁵¹ [Vícenásobné bariéry – příčiny bránící sociálně znevýhodněným obyvatelům Velkých Hamrů ve vstupu na trh práce – Velké Hamry – 2023 – Agentura pro sociální začleňování \(socialni-zaclenovani.cz\)](https://www.socialni-zaclenovani.cz)

ČASOVÝ ROZVRH REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Realizace programu probíhala i s přípravnou fází zhruba v rozsahu roku a půl, byť se délka PP může jevit pro řešení komplexních problémů zejména na základě získané zkušenosti krátká. Poradenský program je určen k řešení konkrétní zakázky obce, která je jasně definovaná. **Příklad z realizace PP8 na Osoblažsku:**

POŘADÍ KROKŮ	POPIS	ČASOVÝ RÁMEC	TÝM/ ODPOVĚDNOST
1	Přípravná fáze: vyjednávání s obcí, mapování potřeb. Realizační fáze. Vyjednávání s Krajským úřadem práce o možné spolupráci v lokalitě a o prevenci dublování aktivit v lokalitě, posílení role regionálního projektu Šance na práci, zvýšení variety nástrojů APZ a možností jejich modifikace	03-05/ 2023	EXP/ splněno 10.5.2023 - potvrzena spolupráce
2	Projednání PP a vstupní zprávy se zástupci obcí	05/ 2023	LK
3	První setkání Multidisciplinárního týmu Osoblažsko	06/ 2023	LK/EXP/MET
4	Vytvoření platformy zaměstnanosti a zajištění její činnosti	06/ 2023	EXP/ LK
5	Přenos dobré praxe do lokality: síťování v oblasti zaměstnanosti, tréninková místa, sociální podnikání a další témata dle potřeby	Od 06/ 2023	EXP
6	Reflexe činnosti, evaluace: Podpora projektových aktivit zaměřených na oblast zaměstnanosti případně dluhovou problematiku	Od 06/ 2023	EXP
7	Účast na vzdělávacích akcích realizovaných ASZ	09/ 2023–08/ 2024	EXP
8	Systémové zakotvení a rozvoj sociální ekonomiky, vyhledávání nových příležitosti v oblasti sociální ekonomiky, propojování s nově vznikajícími SPointy	09/ 2023–08/ 2024	EXP
9	Ve spolupráci s MPSV ASZ spolupracuje při pilotování nového nástroje APZ – IPM	09/ 2023–09/ 2024	EXP, LK
10	Reflexe činnosti, evaluace	09/ 2023–12/ 2024	OVE

DOPORUČENÍ OBCI PO ZHODNOCENÍ SPOLUPRÁCE V RÁMCI ZAJIŠTĚNÍ KONTINUITY PORADENSTVÍ

Projekt poradenství končí, což může mít negativní dopad na obyvatele. Obec by měla zachovat spojení s Úřadem práce a organizacemi poskytujícími pracovní poradenství, například nevládními organizacemi nebo státními institucemi.

- Zajištění informovanosti o dostupnosti nových nástrojů APZ, a to zejména novém pilotovaném nástroji, což je Integrovaný pracovní místo
- Doporučení návazných finančních zdrojů pro podporu zaměstnanosti a zaměstnatelnosti CS/zajištění udržitelnosti aktivit, viz příloha Finanční zdroje
- Podpora zaměstnanosti: V rámci možností spolupracovat s místními firmami a organizacemi na vytváření pracovních míst, která mohou pomoci obyvatelům zlepšit jejich finanční situaci. V praxi se osvědčuje se zaměřovat spíše na malé a střední firmy, které lépe integrují osoby se specifickými potřebami.
- Informování obyvatel: Poskytnout občanům informace o nových kontaktech a službách pracovního poradenství prostřednictvím letáků, webových stránek obce, místních médií a veřejných setkání.
- Vzdělávání terénních pracovníků

Terénní pracovníci jsou klíčoví pro poskytování podpory obyvatelům a měli by se vzdělávat i v oblasti základního pracovního poradenství:

- Školení a semináře: Organizovat pravidelná školení a semináře zaměřené na pracovní poradenství.
- Aktuální informace: Zajistit přístup k aktuálním informacím o změnách v legislativě.
- Průběžné vzdělávání: Motivovat sociální pracovníky k průběžnému sebevzdělávání a účasti na relevantních konferencích a workshopech.
- Zvýšení zájmu o sociální poradenství.

2.8 PROGRAM 9: AKTIVITY V OBLASTI PREVENCE KRIMINALITY A BEZPEČÍ

Anotace: V rámci programu OSZ nabídne ÚC expertizu a podporu při řešení dílčích problémů bezpečnosti v obci, vyhodnocování rizik i celkové koordinaci aktivit jednotlivých aktérů tak, aby dopad jejich intervencí byl v územním celku co největší. OSZ podpoří ÚC při řešení problémů prioritizovaných podle jejich aktuálních zkušeností a potřeb, včetně plánování, vzdělávání, předávání odborného know-how, provázení obce při realizaci opatření a podpory při vytváření podpůrných sítí a koordinaci relevantních aktérů. Díky programu přibudou obce nové kompetence v oblasti řešení bezpečnostních problémů a dovednost aplikovat je v praxi.

Ve spolupráci s ÚC bude OSZ nabízet odbornou podporu na základě výběru témat z těchto okruhů:

- zmapování bezpečnostních problémů obce, jejich stavu, možností a reálných kapacit/zdrojů řešení,
- podpora aktivit zaměřených na předcházení problémového chování dětí a mladých dospělých žijících v SVL,
- plánování městské infrastruktury/urbánních řešení podporujících (nejenom pocit) bezpečí obyvatel,
- vyhodnocení rizik abúzu návykových látek v dané obci, zjišťování příčin i síťování partnerů k identifikaci a realizaci řešení,
- nastavení způsobu včasného zachytu zranitelných obyvatel.

Vlastní činnost experta je poskytována formou poradenství, metodického vedení a cílených vzdělávacích aktivit. Konkrétně se může jednat o:

- podporu při zapojování aktérů do pracovních skupin, definování jejich možné role s cílem dosažení zastoupení všech relevantních aktérů do procesu plánování
- informačně vzdělávací setkání za účelem předání informací o možných nástrojích na podporu a rozvoj prevence rizikového chování
- podporu při nastavování vhodné struktury sběru dat a při její implementaci
- podpora při vyhodnocování a interpretaci dat
- podporu při zapojování osob z CS
- zajištění propojování aktérů z různých lokalit za účelem přenosu dobré praxe
- podporu a edukace aktérů v zajišťování předávání informací směrem k CS a směrem ke spolupracujícím aktérům.

Obecný cíl oblasti: Cílem podpory obce a aktérů v lokalitě je zavedení, zkvalitnění, zefektivnění či rozšíření aktivit/ procesů v lokalitě, které se specificky zaměřují na oblast řešení prevence rizikového chování. Podpora programu navazuje na již existující koordinační mechanismy v obci a navazuje na již zpracované strategické a koncepční dokumenty. Dále je cílem programu zvýšit využívání dostupných zdrojů obce ze strany obce k řešení problematiky rizikového chování.

DEFINICE PROBLÉMU, NA KTERÝ PORADENSKÝ PROGRAM REAGUJE

V České republice se města a obce zabývají bezpečnostními otázkami a prevencí kriminality různými způsoby. Na národní úrovni se mj. orientují dle současně platné celonárodní Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022 – 2027, která navazuje na strategické dokumenty vlády ČR obecnější povahy, jako jsou Strategický rámec ČR 2030, Bezpečnostní strategie ČR, Strategie vnitřní bezpečnosti a ochrany obyvatelstva ČR, aj. Tato strategie je zaměřena na obecnou kriminalitu, tedy kriminalitu, která byla na základě pravidelně vedených statistik kriminality⁵² a různých vědeckých výzkumů a odborných průzkumů vyhodnocena jako nejběžnější a nejvíce ohrožující, resp. má největší vliv na rozvoj vnímání pocitu bezpečnosti obyvatel ČR ve svém okolí.

Bezpečnostní výzvy, které města a obce řeší, mohou být ovlivněny lokálními specifiky, demografickými faktory a sociálně-ekonomickými podmínkami. Vedle běžně uvedenými a statisticky podloženými problémy je na úrovni trestní i přestupkové roviny uváděná majetková protiprávní činnost, narušování veřejného pořádku a občanského soužití. Tyto oblasti zahrnují též sousedské vztahy, bezdomovectví a drogovou problematiku. Z průzkumů provedených mezi obyvateli lokalit vyplývá společný ukazatel, jímž je snížený pocit bezpečí, což je fenomén ovlivněný různými faktory. Obyvatelé lokalit se necítí bezpečně z různých důvodů, které se vyskytují, jak na viditelné úrovni⁵³, tak v rovině latentní⁵⁴.

Jednou z hlavních příčin je zvýšená míra kriminality v některých urbanizovaných oblastech, kde hustota obyvatelstva a anonymita mohou usnadnit páchání trestných činů. Dalším významným faktorem je pocit nejistoty vyvolaný nedostatečnou nebo neefektivní městskou infrastrukturou, jako jsou špatně osvětlené ulice, neudržované parky, opuštěné nebo zanedbané budovy, které mohou být percepcí jako potenciální místa pro nebezpečné aktivity. Mediální zpravodajství a sociální sítě také často zvýrazňují případy násilí a kriminality, což může vést k pocitu, že je kriminalita vyšší, než je ve skutečnosti. Kombinace těchto aspektů vede k tomu, že obyvatelé měst a obcí mohou pociťovat nižší úroveň osobní bezpečnosti, což ovlivňuje jejich každodenní život a chování.

Odbor (Agentura) pro sociální začleňování MMR se nejen prostřednictvím PP9 podílí na komplexním a koordinovaném přístupu k bezpečnosti v rizikových lokalitách. Současně (spolu)vytváří nástroje pro řešení různých sociálně-ekonomických problémů, přičemž se zaměřuje na příčiny těchto problémů a partnerskou spolupráci všech participujících subjektů v lokalitách. Úzká provázaná spolupráce místních sítí samosprávy, orgánů veřejné správy, poskytovatelů služeb, komunit a dalších obyvatel lokalit je klíčem k postupnému zlepšování všech oblastí veřejného života v lokalitách. ASZ ve všech podporovaných oblastech prevence kriminality poskytuje svá odborná poradenství.

⁵² viz e-portály <http://www.mvcr.cz> , <http://www.policie.cz>

⁵³ např. pociťovaný vyšší výskyt osob závislých na návykových látkách, osob bez domova, předluženost, nejistota bydlení, hluchost některých místních obyvatel, problémové chování dětí a mládeže apod.

⁵⁴ Šikana/ kyberšikana, domácí násilí, týrání, zneužívání dětí apod.

POPIS ÚC, JIMŽ JE PROGRAM URČEN

Poradenský program 9 Aktivita v oblasti prevence kriminality a bezpečí je určen zj. obcím a městům, které mají zájem o:

A) spolupráci na tématech prevence s přesahem do zapojování obyvatel a dalších relevantních aktérů do řešení bezpečnostních otázek,

B) mapování příčin problémů, sběr a vyhodnocování relevantních dat, vzdělávání aktérů a širšího kontextu problematiky sociálního vyloučení.

Poradenský program prevence kriminality mohou využít všechny typy obcí a měst, které mají zájem o prohloubení spolupráce s dalšími aktéry, chtějí využívat partnerský přístup, věří, že nulová tolerance a represe nejsou jedinými východisky pro řešení prevence kriminality. Program prevence kriminality je vhodný zj. pro obce, které se potýkají jak s vysokou kriminalitou, tak i pro ty, jejichž obyvatelé se setkávají s pocitem strachu, i když není podložen vysokou přestupkovostí/ kriminalitou. Dále pak pro obce, kde se realizuje nebo je v plánu realizovat komunitní práci a v obci již existují zástupci CS, kteří mají zájem spolupracovat, ale chybí nástroje a zkušenosti se spoluprací.

NEGATIVNÍ VYMEZENÍ SLUŽBY, PODMÍNKY A PŘEDPOKLADY REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Tento program není vhodný pro řešení aktuálně probíhajících konfliktů v obci⁵⁵. Součástí programu je zapojování CS do hledání a realizace opatření, které vzhledem k fenoménu sociálního vyloučení, může trvat několik měsíců a je zapotřebí součinnost aktérů od pracovníků městského úřadu a NNO až po politickou reprezentaci v obci. Podmínkami pro spolupráci jsou politická shoda na potřebnosti nových opatření v prevenci kriminality, dostatek času aktérů pro účast na PS, ochota zapojovat veřejnost včetně marginalizovaných skupin, aktivní účast politické reprezentace obce, dále prostor pro evaluaci dosavadních opatření, otevřenost a respektující partnerský přístup ke všem zainteresovaným subjektům. Sám PP by měl být protiváhou k opatřením represivního charakteru, nebo jiným opatřením, která ohrožují, či mají vliv na porušení lidských práv.

⁵⁵ Pro tento případ je vhodnější využít např. projektu ASZ Obec pro všechny, jehož dílčí aktivita se věnuje krizové komunikaci v reakci na eskalaci konfliktních situací.

POPIS OBSAHOVÉHO ZAMĚŘENÍ PROGRAMU A JEHO DÍLČÍCH ČÁSTÍ

Poradenský program se zaměřuje na předání expertízy a zvýšení kompetencí obcí v oblasti prevence a bezpečnosti. Cílem je, aby obce byly schopny samostatně řešit bezpečnostní otázky. Program poskytuje odbornou podporu v těchto základních oblastech:

OBLAST	POPIS OBSAHOVÉHO ZAMĚŘENÍ PP A JEHO DÍLČÍCH ČÁSTÍ
Řešení bezpečnostních problémů	Program nabízí expertízu a podporu při řešení konkrétních bezpečnostních problémů v obci. To zahrnuje vyhodnocování rizik a koordinaci aktivit různých aktérů takovým způsobem, aby dopad jejich intervencí byl v územním celku co největší.
Prioritizace a plánování	Podporuje územní celky (ÚC) při identifikaci a řešení prioritních problémů na základě aktuálních zkušeností a potřeb. Součástí je pomoc s plánováním, vzděláváním a předáváním odborných znalostí.
Realizace opatření	Program provází obce při implementaci bezpečnostních opatření a pomáhá vytvářet podpůrné sítě a koordinovat relevantní aktéry.
Budování kompetencí	Důraz je kladen na rozvoj nových kompetencí v oblasti řešení bezpečnostních problémů a schopnost aplikovat je v praxi.
Tematické okruhy podpory	Ve spolupráci s ÚC nabízí ASZ odbornou podporu v následujících oblastech: a) (Z)Mapování bezpečnostních problémů obce, včetně hodnocení stavu, možností a dostupných zdrojů pro řešení. b) Podpora aktivit zaměřených na prevenci problémového chování u dětí a mladých dospělých ze sociálně vyloučených lokalit (SVL). c) Plánování městské infrastruktury a urbanistických řešení pro zvýšení bezpečnosti a (nejenom pocitu) bezpečí obyvatel. d) Vyhodnocení rizik abúzu návykových látek, zjišťování příčin i síťování partnerů k nalezení a implementaci řešení. e) Nastavení systému pro včasnou identifikaci zranitelných obyvatel.

Téma prevence kriminality je primárně zacíleno na zvyšování pocitu bezpečí, neboť za podpory⁵⁶ či přímé pomoci ASZ⁵⁷ bylo provedenými průzkumy v lokalitách zjištěno, že obyvatelé se z různých důvodů obávají právě o svou bezpečnost, neboť podmínky prostředí, v nichž žijí, jim navozují pocit sníženého bezpečí.

V České republice se prevence kriminality řídí řadou zákonů a předpisů, které jsou navrženy tak, aby pomáhaly předcházet trestným činům a zvyšovaly celkovou bezpečnost. **Zde jsou některé nejvýznamnější legislativní nástroje používané v ČR v oblasti prevenci kriminality:**

- **Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii.** Tento zákon definuje pravomoci obecní policie, která má na starosti dohled nad veřejným pořádkem a může působit preventivně proti drobným přestupkům a kriminalitě na místní úrovni.
- **Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za právní přestupky a o soudnictví ve věcech mládeže.** Tento zákon se zaměřuje na mladé lidi a zavádí speciální režim pro řešení jejich přestupků a trestných činů s důrazem na reedukaci a prevenci.
- **Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.** Kromě definování trestných činů a trestů trestní zákoník obsahuje také ustanovení týkající se prevence kriminality, včetně možností podmíněného odsouzení a dalších alternativních trestů.
- **Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách.** Tento zákon řeší problematiku drog a jiných návykových látek, stanovuje pravidla pro jejich legální užívání, distribuci a výrobu a má za cíl omezit drogově podmíněnou kriminalitu.
- **Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů,** je zaměřený na zlepšení postavení obětí v trestním řízení a zvýšení úrovně jejich ochrany. Tento zákon definuje práva obětí a stanoví, jaké služby a podporu mají oběti dostávat. Oběť má právo na informace, na ochranu, na spravedlivé a důstojné zacházení, na odškodnění a právní pomoc. Zákon dále obsahuje speciální opatření pro zranitelné oběti, což jsou děti, osoby se zdravotním postižením, oběti sexuálního násilí a zavádí institut tzv. „osvědčených pracovníků“, kteří mají za úkol poskytovat obětem první pomoc, informace o jejich právech a o možnostech náhrady škody. Celkově tento zákon klade důraz na proaktivní přístup k obětem trestných činů a na zlepšení jejich situace v trestním řízení.

⁵⁶ prostřednictvím externích organizací, přičemž ASZ poskytuje svá expertní doporučení

⁵⁷ šetření je prováděno přímo výzkumným týmem ASZ

- **Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2030.** Jedná se o aktuálně platný dokument, který je pravidelně aktualizován a definuje hlavní priority a cíle v oblasti prevence kriminality na národní úrovni. Strategie zahrnuje spolupráci mezi různými státními orgány, neziskovým sektorem a dalšími institucemi, včetně ASZ.
- **Strategie restorativní justice pro Českou republiku.** Strategie restorativní justice pro Českou republiku je dokument, který vychází z mezinárodního projektu "Restorative Justice: Strategies for Change" a podílí se na něm různé české instituce včetně Ministerstva spravedlnosti a Probační a mediační služby. Tento strategický dokument se zaměřuje na široké začlenění restorativních principů do českého právního a vězeňského systému s cílem podporovat spravedlnost, pochopení a uzdravení v kontextu trestních činů. Zdůrazňuje důležitost spolupráce s komunitami a veřejností pro efektivní restorativní praxi, dále podpory obětí a pachatelů, aby obětem bylo umožněno vyjádřit své potřeby a pachatelům převzít odpovědnost za své činy.
- **Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů pro období 2021-2030** je dokument, který si klade za cíl zlepšit sociální a ekonomickou situaci Romů a podpořit jejich zapojení do společnosti.
- **Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027, MŠMT.** Tento dokument se zaměřuje na snižování rizikového chování u dětí a mládeže prostřednictvím efektivního systému primární prevence. Strategie klade důraz na spolupráci různých institucí a poskytuje metodické vedení, aby se minimalizovaly rizikové faktory a podpořilo zdravé chování u mladých lidí.
- **Národní strategie ochrany práv dětí 2021–2029, MPSV** se orientuje na posílení ochrany práv dětí, zlepšení podmínek pro jejich vývoj a zajištění adekvátní podpory ohrožených dětí a rodin. Strategie klade důraz na prevenci zneužívání a zanedbávání dětí a usiluje o zlepšení systému ochrany dětí v České republice.

Tato legislativa je podporována dalšími programy a projekty financovanými jak z národních, tak z evropských fondů, které se snaží adresovat specifické problémy a rizikové skupiny v rámci prevence kriminality.

Mezi nejběžnější nerepresivní nástroje používané v praxi v oblasti bezpečnosti jsou mimo jiné:

Mezi nejvýznamnější nástroje současnosti, implementované v zemích Evropy, lze zařadit:

neboť mnoho iniciativ na lokální úrovni zaměřených na budování důvěry a spolupráce mezi policií a komunitami, pomáhá včas identifikovat a řešit bezpečnostní hrozby.

Dalšími významnými dokumenty s orientací oblast prevence kriminality vytvořené ASZ jsou také:

- Analýza nástrojů určených k prevenci a řešení sociálního začleňování na úrovni obce
- Komunitní práce v obcích s koncentrací sociálního vyloučení
- Metodika participace v sociálním začleňování.

V České republice se prevence kriminality opírá o několik dalších metodických přístupů a dokumentů, které jsou vytvářeny a aktualizovány různými státními i nevládními organizacemi. **Zde je přehled některých klíčových metodik spadajících do prevence kriminality:**

- Metodický standard pro výběr obcí zařazených do projektu domovník – preventista, MV (na stránkách mvcr.cz)
- Metodika výběru, přípravy a činnosti Asistentů prevence kriminality, MV (na stránkách mvcr.cz)
- Metodika Evropské kurikulum prevence – Příručka pro rozhodovatele, tvůrce názorů a tvůrce politik v oblasti vědecky podložené prevence užívání drog, Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti, Úřad vlády ČR

Významným v této oblasti je též pravidelně čtvrtletně vydávané periodiku Sociální práce, Expertní a participativní přístup.

VYUŽITÉ (NEJEN) METODOLOGICKÉ POSTUPY

Mezi metodologické přístupy v rámci PP9 lze zohlednit:

METODA	VYUŽITÉ POSTUPY
Analytické služby	Součástí podpory ze strany ASZ jsou její analytické služby. Zejména v nových lokalitách přijímaných do spolupráce je prováděna vstupní analýza, která je založena zejména na datech získaných metodami kvalitativního výzkumu přímo v lokalitě. ASZ využívá výzkumy zaměřené na evidence-based politiky, což znamená, že jsou založeny na pevných datech a výzkumných poznatcích. Tyto výzkumy slouží k podpoře a koordinaci sociálního začleňování na všech úrovních veřejné správy a pomáhají identifikovat, jak nejlépe řešit sociální vyloučení v různých lokalitách. ASZ aplikuje různá šetření a výzkumy dle konkrétních aktuálních a specifických potřeb lokality jako jsou mikroanalýza, výzkumná sonda, krátkodobé výzkumné šetření, dlouhodobé výzkumné šetření, tematický výzkum, situační analýza, průřezový výzkum.
Multidisciplinátní přístup	Ve všech oblastech podpory obcí spolupracujících s ASZ je zcela nesporně významný multidisciplinární přístup, který ve vztahu k prevenci kriminality zahrnuje spolupráci mezi různými sektory na úrovni obcí a krajů, včetně školství, sociálních služeb, policie, zdravotnických zařízení a neziskových organizací, včetně zapojení komunit. Zapojení komunit v oblasti jejich lokálních iniciativ, zvyšování jejich povědomí o problematice kriminality hraje podstatnou roli v úspěšnosti preventivních programů a ve vytváření bezpečného prostoru pro všechny obyvatele, kteří v něm žijí.
Monitoring a evaluace	Nedílnou součástí poradenských programů ASZ je MONITORING A EVALUACE . Implementované programy jsou průběžně hodnoceny proto, aby se zjistila jejich efektivita a umožnilo se případné přizpůsobení metod a použitých přístupů podle aktuálních potřeb a výsledků. Uvedené zahrnuje sběr kvantitativních a kvalitativních dat, včetně zúčastněného pozorování. Evaluace poskytuje výstupy a dopady programů. Poskytování kontinuální odborné podpory účastníkům programů je zásadní pro prevenci recidivy. Prostředkem je mentorování, poradenství a pomoc při vytváření sítí spolupracujících aktérů v lokalitě poskytujících služby zacílených na integraci členů společnosti.

Metodologie PP ASZ	<p>Spolupráce ASZ spočívá rovněž v metodické podpoře při vytváření různých dokumentů obcí, např. Plánů prevence kriminality, Plánů sociálního začleňování, různých Akčních plánů apod. Za pomoci ASZ se rovněž provádí SWOT analýza, což je analytická metoda, která pomáhá identifikovat slabé a silné stránky, hrozby a příležitosti v lokalitě, od nichž se dále odvíjí stanovené cíle a opatření. V průběhu celé implementace projektů je ze strany ASZ poskytována obcím a dalším lokálním partnerům odborná podpora v oblasti řízení a koordinování aktivit zaměřených na rozvoj fungujících vztahů a poskytovaných služeb v oblasti sociálního začleňování.</p> <p>Metodologie poradenských programů ASZ v rámci prevence kriminality zahrnuje řadu přístupů a technik, které jsou zaměřené na snižování rizik a preventivní intervence. Mezi klíčové aspekty patří orientace poradenských programů na pomoc specifickým skupinám obyvatel, které jsou považovány za více zranitelné a častěji se stávají obětí (též pachateli) kriminální činnosti a sociálně patologických jevů, jako jsou děti a mládež, osoby po VTOS, osoby invalidní, osoby důchodového věku, osoby žijící v prostředí sociálně znevýhodněném či sociálním znevýhodněním ohrožené (z důvodů předluženosti, dosažení nízkého vzdělání, omezené možnosti k uplatnění se na pracovním trhu, substandardní bydlení, aj.). Zj. u rodin s dětmi je zásadním prvkem raná intervence zahrnující programy ve školách, rozvoj efektivního zapojení dětí a mládeže v lokalitách za účelem efektivnějšího využívání volného času, rodinné poradenství, a programy rozvíjející participaci při řešení místních problémů všech aktérů z lokalit. Dále programy vzdělávání všech věkových skupin, které se zaměřují na rozvoj dovedností, sebeúcty, vzájemného respektu a odpovědného rozhodování, zahrnující též profesní školení, podporu v oblasti zaměstnání a osvětu v podobě různých přednášek a školení s různorodými tématy prevence kriminality. Tato metodologie je vždy přizpůsobena specifickým potřebám a podmínkám dané lokality nebo cílové skupiny.</p>
---------------------------	---

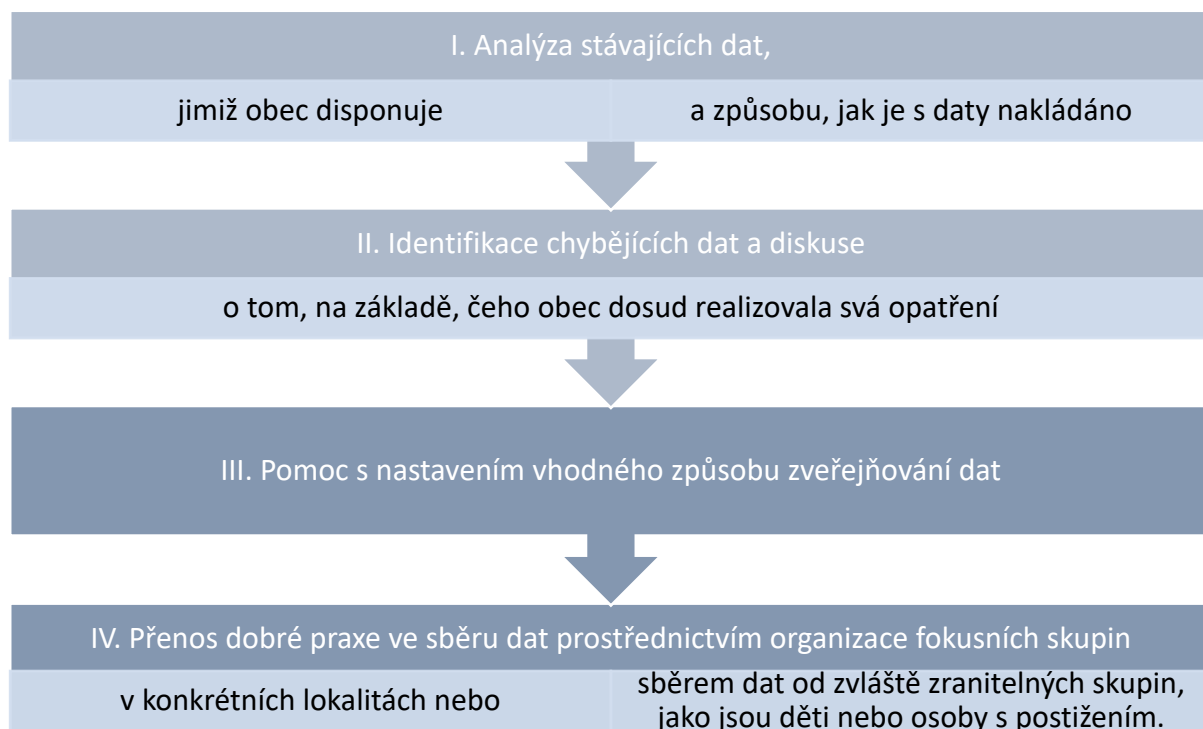
POPIS PODPŮRNÝCH ČINNOSTÍ, DÍLČÍCH KROKŮ, FÁZÍ ČI STÁDIÍ REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Realizace poradenského programu byla rozčleněna do několika konkrétních fází, jednalo se o tyto podpůrné činnosti a dílčí kroky, jimž je věnována pozornost níže v textu:

- Podpora obce v nastavení sběru dat týkajících se bezpečí
- Cílené zapojení různých aktérů z dané lokality
- Podpora aktérů při analýze bezpečnostní situace v obci a nastavování opatření pro oblast bezpečí
- Podpora v oblasti personálního zajištění oblasti bezpečí
- Podpora obce v oblasti osvěty o prevenci a bezpečí s cílem předcházet vzniku sociálního napětí

Podpora obce v nastavení sběru dat týkajících se bezpečí se zaměřuje na podporu obce při vytváření komplexního systému sběru dat týkajícího se bezpečí. Cílem je získat komplexní pohled na situaci v obci pomocí různých metod a zdrojů.

Obec je vedena k využívání širokého spektra nástrojů pro sběr dat. Ty zahrnují statistická sledování, vlastní šetření, tvorbu pocitových map a organizaci fokusních skupin s různými cílovými skupinami a zainteresovanými aktéry. Důraz je kladen na systematický přístup k práci s daty, který umožňuje sledovat vývoj situace v čase a identifikovat potenciální rizika. Podpora obce zahrnuje několik klíčových kroků:

Hlavním cílem tohoto přístupu je předejít jednostranné interpretaci dat, kdy jsou data o kriminalitě nesprávně interpretována, což může vést k neadekvátním represivním opatřením. Typickým příkladem je interpretace dat o míře kriminality v SVL, která ale není páchána obyvateli SVL, a přesto jsou na území přijímána represivní opatření typu OOP.

Místo toho se podporuje komplexní pohled na situaci, který bere v úvahu různé faktory a perspektivy, a tak umožňuje přijímat efektivnější a spravedlivější opatření pro zlepšení bezpečnosti v obci.

Při řešení bezpečnostní situace v obci je klíčové CÍLENÉ ZAPOJENÍ RŮZNÝCH AKTÉRŮ Z DANÉ LOKALITY. Tento přístup zahrnuje několik důležitých aspektů:

- Nejprve je nutné zmapovat, kteří aktéři se již podílejí na řešení bezpečnostních otázek. Zvláštní pozornost se věnuje zapojení obyvatel sociálně vyloučených lokalit (SVL) a zranitelných skupin. Zároveň je důležité si uvědomit, že v některých oblastech může být téma bezpečnosti tradičně spojováno pouze s jedním aktérem, například městskou policií.
- Při zapojování různých aktérů je zásadní zajistit bezpečné prostředí a rovnocenný přístup ke všem účastníkům.
- Pro efektivní spolupráci je nezbytné jasně definovat cíle a role jednotlivých aktérů. Tím se předchází nedorozuměním a zajišťuje se, že každý účastník chápe svůj přínos k celkovému úsilí.
- Zvláštní důraz se klade na zapojení skupin, které jsou běžně vyloučeny z veřejného dění, ale mohou být zvláště ohroženy v oblasti bezpečnosti.
- Je třeba, aby činnost aktérů byla koordinována (nikoliv řízena) jedním subjektem, nejde o direktivní řízení, ale spíše o facilitaci a zajištění plynulé komunikace mezi všemi zapojenými stranami.
- Nakonec je důležité podporovat participativní metody zapojení aktérů. Obci by měla být představena škála participativních metod, včetně způsobů, jak zapojit děti a mladistvé.

PODPORA AKTÉRŮ PŘI ANALÝZE BEZPEČNOSTNÍ SITUACE V OBCI A NASTAVOVÁNÍ OPATŘENÍ PRO OBLAST BEZPEČÍ zahrnuje tyto aspekty:

- Obci se doporučuje provést komplexní analýzu sbíraných dat v kombinaci s praktickými poznatky z lokality.
- Je třeba si uvědomit, že v obcích se sociálně vyloučenými lokalitami (SVL) může být snaha o řešení kriminality dlouhodobá a možnosti jsou často omezené, ať už jde o personální, materiální nebo prostorové kapacity. Proto se klade důraz na efektivní využití dostupných zdrojů, propojení aktérů a nalezení vhodných řešení přímo v komunitě.
- Mezi doporučená opatření patří vytváření samosprávných skupin obyvatel, aktivní zapojení dětí a mladistvých do řešení bezpečnostní situace, podpora bezpečnostních rolí v lokalitě (např. domovníci, asistenti prevence kriminality) a vzdělávání aktérů, ideálně mezioborové pro komplexní pochopení oblasti bezpečí.

- Doporučení by měla být primárně zaměřena na prevenci a včasný záchyt rizik. To zahrnuje nástroje pro včasnou identifikaci ohrožení dětí, systémy včasné intervence a vzájemného informování aktérů, nástroje pro posilování vlastního bezpečí a předcházení rizikovému chování. Důležité je také zajištění bezpečných prostor pro trávení volného času dětí a mládeže, nabídka volnočasových aktivit a volně přístupných sportovišť, to vše participativně s cílovou skupinou.
- Neméně důležitá je osvětová činnost zaměřená na různé cílové skupiny a podpora "ambasadorů bezpečí" pro různé komunity.

Obec získává **podporu v oblasti personálního zajištění oblasti bezpečí**, se zvláštním zaměřením na terénní a sociální práci. Tato podpora se soustředí na pomoc obci při vymezení potřebných personálních kapacit pro tyto klíčové oblasti. Cílem je zajistit dostatečný počet kvalifikovaných pracovníků, kteří budou schopni efektivně působit v terénu a včas identifikovat potenciální ohrožení.

Proces zahrnuje analýzu současné situace v obci, určení optimálního počtu terénních a sociálních pracovníků vzhledem k velikosti a specifickým potřebám komunity. Tato podpora může zahrnovat pomoc s definováním pracovních náplní, stanovením kvalifikačních požadavků, a případně i asistenci při náboru a zaškolování nových pracovníků.

PODPORA OBCE V OBLASTI OSVĚTY O PREVENCI A BEZPEČÍ S CÍLEM PŘEDCHÁZET VZNIKU SOCIÁLNÍHO NAPĚTÍ opět zohledňuje několik dílčích složek, které jsou součástí závěrečné fáze celého procesu:

- Obec je vedena k nastavení vhodných způsobů komunikace o bezpečnostní situaci. To zahrnuje pravidelné sdílení informací, které nejsou vázány na konkrétní bezpečnostní události. Důraz je kladen na prezentaci výsledků statistických šetření a subjektivních map bezpečí srozumitelným způsobem.
- Důležitou součástí je podpora obce v aktivním přístupu k dezinformacím. To může zahrnovat pravidelné ověřování faktů a rychlé vyvracení nepravdivých informací, které by mohly vyvolat zbytečné obavy nebo napětí v komunitě.
- Pravidelná setkávání v rámci komunity jsou podporována jako platforma pro otevřený dialog o bezpečnostních otázkách.
- Obec je také vedena k aktivní prezentaci pozitivních informací o lokalitě navenek. Cílem je vytvářet a udržovat pozitivní obraz obce, který může přispět k celkovému pocitu bezpečí a hrdosti místních obyvatel.

Jak ukazuje příklad z Frýdlantu, subjektivní vnímání bezpečnosti může být často v rozporu s reálnou situací. V tomto případě obavy z již neexistujících budov negativně ovlivňovaly život v centru města. Proto je důležité zaměřit se na průběžnou, nenápadnou osvětu například prostřednictvím místního tisku. Tímto způsobem lze uvádět na pravou míru skutečný stav bezpečnosti v různých částech obce a postupně měnit mylné představy obyvatel.

POPIS, VZORY ČI PŘÍKLADY JEDNOTLIVÝCH, DÍLČÍCH I KONEČNÝCH VÝSTUPŮ

Příklad jednotlivých kroků je popsán s důrazem vůči zaměření na zapojení komunity a se zvláštní pozorností věnovanou dětem a mládeži. Souhrn zohledňuje celkový proces činnosti s konkrétní CS, jak s ní bylo pracováno zj. ve městech Frýdlant, Nové Město pod Smrkem, nebo v Jihlavě a Litvínově. Příklad je přenositelný a lze jej využít s ohledem na modifikaci i na další cílové (ohrožené) skupiny. Jeho přínos může být promítnut do revize/ aktualizace strategického plánu prevence kriminality, (vzniku) ustálené pracovní skupiny nebo při zapojení CS do aktivní účasti na PS. Tabulka popisuje několik strategií pro zefektivnění opatření prevence a bezpečnosti, které se mohou propsat do výše zmíněných výstupů a zároveň ovlivnit realizaci aktivit za zachování stávajících kapacit obce, není-li možné kapacity navyšovat:

DÍLČÍ KROKY	DOPORUČENÍ K REALIZACI DÍLČÍCH KROKŮ V PRAXI
VYTVÁŘENÍ MÍSTNÍCH TÝMŮ PREVENCE SE ZASTOUPENÍM KOMUNITY	
Aktivizace zástupců CS do bezpečnostních iniciativ + podpora společných jednání	př. facilitace, pomoc s nastavením pravidel a rolí, hlídáním dětí rodičů apod.
Vznik týmů (včetně podpory vzniku zvláštního týmu dětí a mládeže)	Lze doporučit v rámci komunity v okruhu osob napojených na komunitní centrum, rodičů dětí místního klubu nebo NZDM apod.
Zapojení zástupců CS do městských struktur prevence	Pro jednotlivce z řad místních zástupců může vznikat riziko nerovného postavení vůči zástupcům města.
Popis rizik v lokalitě, návrhy řešení a jejich přenos do městských struktur prevence	Týmy mohou formulovat a popsat rizika v lokalitě, samy navrhovat jejich řešení.
Podpora účasti v městských strukturách prevence	Týmy jsou podporovány, aby se účastnili setkání, lze je na jednání doprovázet.
Týmy identifikují rizika a navrhují řešení	Týmy mohou přinášet skrze zástupce podněty k oficiálním strukturám města.
PODPORA PARTICIPACE DĚTÍ A MLÁDEŽE	
Využití participativních metod jako "dětské" mapy bezpečí	Do map lze dětmi označit riziková místa a situace v lokalitě a navrhovat opatření, která by podle nich mohla fungovat.
Zapojení mladých zástupců do bezpečnostních struktur města	Děti mohou mít své zástupce, kteří se pravidelně účastní jednání bezpečnostních struktur města a sdělují svůj pohled, vyjadřují se k návrhům.

EDUKACE AKTÉRŮ V OBLASTI PREVENCE, NÁSTROJE VČASNÉ IDENTIFIKACE A SPOLUPRÁCE	
Sdílení informací o rolích a pravomocích, které je vhodné hledat způsoby, jak se mohou prolínat	např. preventivní opatření na úrovni školy a v době, kdy děti tráví volný čas po škole, rozšiřování kompetencí APK a TP do oblasti sociální ochrany a sociálních služeb, edukace sociálních pracovníků pro oblast bezpečí.
Zavedení nástrojů včasné identifikace rizik u dětí nebo dospělých	Např. checklisty, vodítka, indikátory rizik a včasné aktivní napojení ohrožené osoby na podpůrnou síť (postupy včasné intervence, viz např. týmy pro mládež)
Sjednocení postupů případové práce	Pozn. může fungovat až tak efektivně, že nebude třeba navyšovat kapacity.
Programy na posílení rodič. kompetencí	Bezpečí dětí lze zajistit i formou konzultačních nebo svépomocných skupin.
BUDOVÁNÍ ZÁZEMÍ PRO BEZPEČNÉ TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	
Vytvoření prostorů pro mládež (lavičky, wifi, sportovní vybavení) v rámci řešení „problému“ se shlukující se mládeží“	Prostor k posezení – lavičky, zastřešení, wifi, případně rampy, basketbalový koš je ideální umístit mimo bezprostřední dosah domů, ale v dohledu a zj. v dobré dostupnosti pro děti/ mládež (např. postranní část parku apod.)
Zapojení mládeže do plánování a realizace	Zástupce dětí a mládeže je vhodné zapojit v rámci návrhu, výběru dodavatele (včetně ceny), také do úprav a údržby.
ZPŘÍSTUPNĚNÍ SPORTOVIŠŤ	
Nastavení pravidel pro veřejné využívání školních a místních sportovišť (školní hřiště, místní sportovní klub)	Např. prostřednictvím participace lze řešit, v jakých časech je na hřiště přístup, jaká jsou pravidla užívání, zapůjčení pomůcek, symbolický poplatek apod.
Možnost využití asistentů PK pro správu	Správou hřiště je pověřená osoba, lze využívat i součinnost např. APK.
ZAJIŠTĚNÍ VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT DLE POTŘEB CÍLOVÉ SKUPINY	
Zaměření na děti s omezeným přístupem k běžným aktivitám (dětí z CS bez přístupu do běžných kroužků ve školách nebo DDM)	Neosvědčuje se jednorázové šetření, které může ovlivnit momentální zájem, reklama. Je nezbytné zohlednit i důvody (př. finanční, děti se necítí vítány).
Dlouhodobá práce s dětmi pro zjištění zájmů	Potřeby vyplynou skrze práci s dětmi v NZDM, klubu, komunitním centru.
Zapojení dětí do plánování aktivit	Plánování a zajištění aktivit zvyšuje pravděpodobnost využití služby dětmi.
Překonávání bariér v přístupu k aktivitám	např. provázením dětí, diskusí o časové dostupnosti aktivit apod.

ČASOVÝ ROZVRH REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Standardní délka programu je 18 měsíců. Program lze však podle potřeb obce a očekávaných výstupů spolupráce nastavit na 12 až 36 měsíců.

2.9 PROGRAM 10: PODPORA PREVENCE A ŘEŠENÍ ZDRAVOTNÍCH RIZIK SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH OSOB

Anotace: Jde o podporu ÚC v oblasti podpory zdraví, která se zaměřuje na primární, ale částečně i sekundární prevenci, se zvýšeným fokusem na zdravotní problematiku specifickou územnímu celku, např. v území je kritický počet mladých rodin bez přístupu k pediatrovi, zvýšené riziko předčasných těhotenství (u nezletilých), rozšíření drogové závislosti atd.

Ve spolupráci s ÚC bude OSZ především:

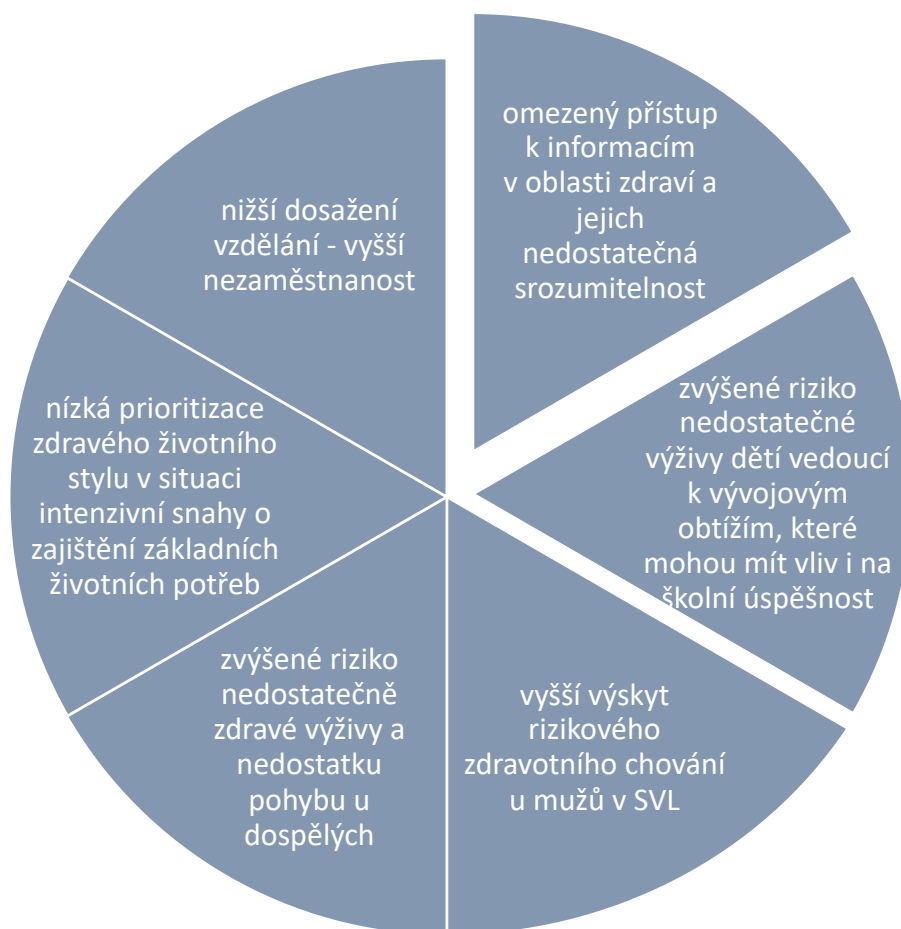
- řešit aktuální systémové problémy ve zdraví,
- nastavovat systém a postupy pro mapování potřebnosti nejvíce deficitních oblastí zdravotní gramotnosti,
- zaškolovat pracovníky územního celku a podporovat je při rozvíjení podpory zdraví a prevence.

Spolupráce bude zahrnovat podporu při realizaci:

- zmapování situace zdravotní gramotnosti cílové skupiny v základních oblastech jako je znalost práv a povinností pojištěnce (efektivní postupy při registraci do primární zdravotní péče) a podmínek dané lokality (geografickou a místní dostupností primární zdravotní péče),
- řešení nedostupnosti primární zdravotní péče,
- zvyšování zdravotní gramotnosti,
- emancipace sekundární cílové skupiny při péči o vlastní zdraví,
- využívání nástrojů vedoucích ke zvyšování přístupu k primární zdravotní péči sociálními pracovníky,
- přenosu dobré praxe při zajištění vzdělávání sociálně vyloučených osob v oblasti zdravotní prevence a zdravého životního stylu,
- vyhodnocení a revizi nastavených a implementovaných postupů a aplikovaných programů,
- nastavení systému vyhodnocování aplikovaných programů prevence/podpory zdraví.

DEFINICE PROBLÉMU, NA KTERÝ PORADENSKÝ PROGRAM REAGUJE

Zvláštní pozornost zdraví obyvatel sociálně vyloučených lokalit (dále jen „SVL“) je dle Státního zdravotního ústavu⁵⁸ třeba věnovat pro prokazatelné dopady sociálního vyloučení na zdravotní stav obyvatel, zejména romské populace, mimo jiné z hlediska níže citovaných důvodů a příčin:

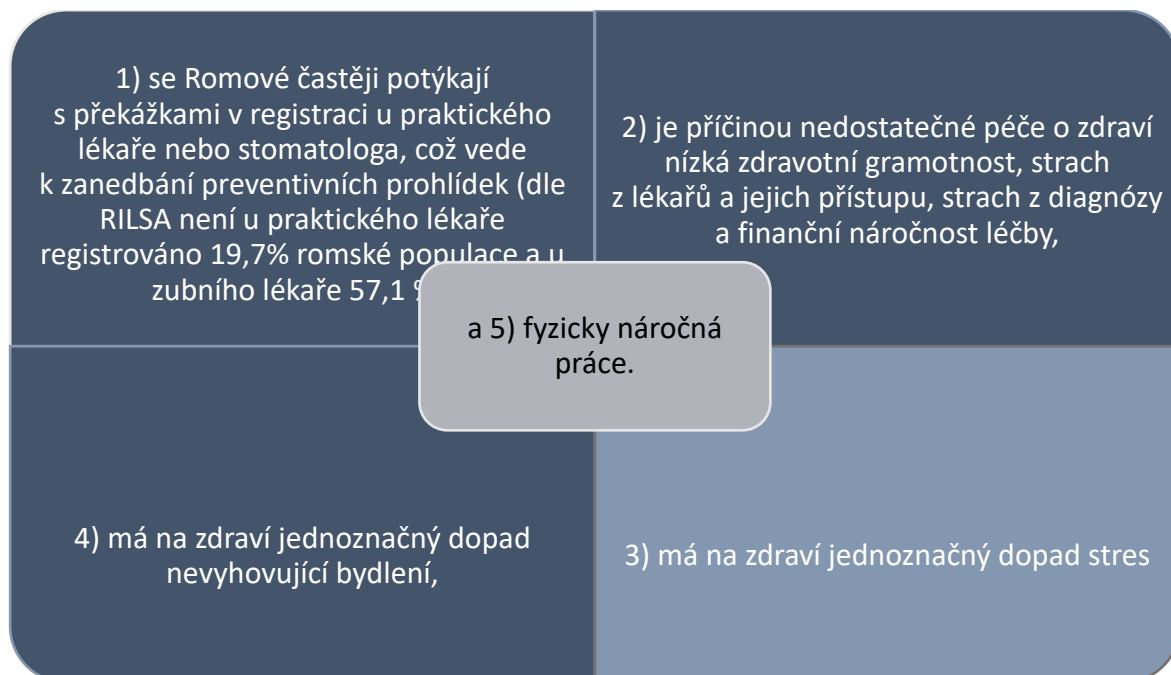

Celkově horší zdravotní stav obyvatel SVL je potom charakterizován těmito faktory:

- výskytem chronických chorob v dřívějším věku,
- vyšší předčasnou úmrtností v průměru o 10–15 let,
- častější výskyt onemocnění kardiovaskulárního systému, diabetu, onemocnění dýchacího a trávicího traktu,
- kojenecká úmrtnost je dvojnásobná oproti majoritní populaci

⁵⁸ <https://epoz.szu.cz/zdravotni-aspekty/>

Ze zprávy o stavu romské menšiny za rok 2022⁵⁹ vyplývá mimo jiné, že:

POPIS ÚZEMNÍCH CELKŮ, JIMŽ JE PROGRAM URČEN

Poradenský program je určen obcím, které řeší specifický problém v oblasti zdraví,

- jako je nepříznivý zdravotní stav obyvatel,
- statisticky vyšší počet výskytu onemocnění,
- obtíží s duševním zdravím, epidemií,
- nedostatečným využitím preventivní péče apod.

V ideálním případě obce řeší problematiku zdraví obyvatel komplexně – podporou prevence, zdravého životního stylu, dostupnosti lékařských služeb, motivací obyvatel a cíleným řešením případných rizikových jevů, jako je výskyt závislostí, přenosných chorob, parazitů v nevhodném ubytování apod.

Je zároveň nezbytné, aby téma zdraví bylo v rámci obce veřejnou prioritou a navazovaly na něj další aktivity, např. v oblasti sociálních služeb, vytváření zázemí pro sport a volný čas, životní prostředí apod.

⁵⁹ https://vlada.gov.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/03_Zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2022.pdf

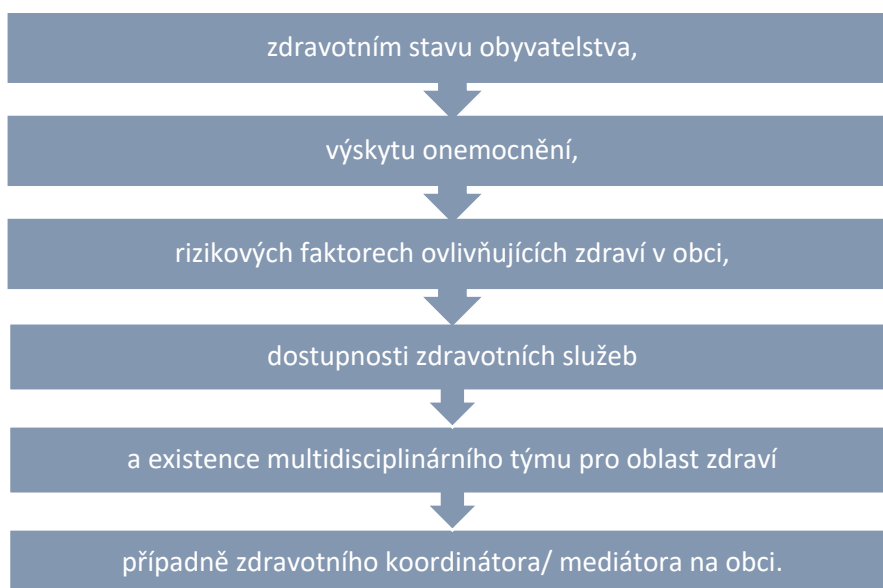
NEGATIVNÍ VYMEZENÍ SLUŽBY, PODMÍNKY A PŘEDPOKLADY REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Poradenský program není využitelný pro obce, které usilují pouze o dílčí opatření v oblasti zdraví, např. řešení chybějícího poskytovatele zdravotních služeb (lékaře, stomatologa). Program není určen ani obcím, jejichž záměrem je výhradně přijímání opatření represivního a kontrolního charakteru v oblasti zdraví (např. vymáhání preventivních kontrol, očkování, omezování osob s rizikovým chováním apod.).

Realizace programu je možná za podmínek, kdy existuje:

Předpokladem realizace programu je i proto základní povědomí obce o:

POPIS OBSAHOVÉHO ZAMĚŘENÍ PROGRAMU A JEHO DÍLČÍCH ČÁSTÍ

Poradenský program je svým obsahem zaměřen na komplexní přístup ke zdraví obyvatel se zvláštním zaměřením na obyvatele ohrožené sociálním vyloučením.

PP zahrnuje aktivní zjišťování potřeb obyvatel v oblasti zdraví, motivaci obyvatel k péči o vlastní zdraví a prevenci, nastavování opatření na podporu zdraví a osvětu týkající se ochrany zdraví a zdravého životního stylu.

Program je soustředěn na aktivity, které může činit sama obec, bez ohledu na systémové bariéry (např. regionální nedostupnost některých zdravotních služeb). Viz konkrétněji tady:

1. Zjišťování potřeb obyvatel v oblasti zdraví

Součástí poradenského programu je zmapování dosavadních aktivit obce ve zjišťování potřeb obyvatel v oblasti zdraví. Potřeby v oblasti zdraví lze mapovat skrze veřejně dostupná data o zdravotním stavu populace v obci/ kraji (UZIS, zprávy KHS apod.) a o dostupnosti zdravotní péče (VZP) a přímou poptávku potřeb od cílové skupiny. V rámci PP lze doporučit vhodné nástroje ke zjišťování potřeb CS, a to s ohledem na její dostupnost, komunikační schopnosti, schopnosti porozumění, orientaci v systému zdravotních služeb apod. S ohledem na specifika některých CS (osoby sociálně vyloučené, osoby s postižením, osoby s duševním onemocněním apod.) se bude jednat obvykle o kombinaci těchto nástrojů.

2. Nastavování opatření v oblasti zdraví

Poradenský program je zaměřen na přímé působení v lokalitách, proto jsou možná opatření v oblasti zdraví zaměřena na možnosti na úrovni obce. (Případný přesah do systémových opatření na úrovni kraje nebo státu – jako je např. obecná dostupnost zdravotní péče – může být jedním z výstupů aktivit obce.) V rámci PP lze doporučit opatření v oblasti zvýšení kapacit a dostupnosti zdravotních služeb, zpřístupnění služeb ohroženým cílovým skupinám (poskytování zdravotních služeb v terénu, doprovázení, vymezené ordinační hodiny apod.), propojování zdravotních a sociálních nebo jiných navazujících služeb, motivace cílové skupiny, preventivní akce.

3. Osvěta o zdraví a zdravém životním stylu

Osvětové akce plošné nebo cílené přispívají ke zvýšení povědomí obyvatel v oblasti zdraví a ukotvují zdraví jako prioritu. V rámci PP lze doporučit nástroje osvěty typu komunitních akcí, akcí pro školy, volnočasových akcí, poskytování zdravotních vyšetření v terénu (měření tlaku, cukru v krvi, měření BMI, prohlídka znamének apod.), společné ukázky zdravého a levného nakupování a vaření apod.

V rámci realizace poradenského programu lze využít:

- skupinové konzultace k získání obecných informací z oblasti zdraví,
- individuální konzultace s poskytovateli zdravotních služeb, sociálních nebo navazujících služeb,
- individuální konzultace s cílovou skupinou,
- nepřímé zjišťování potřeb cílové skupiny – umožnění i anonymních sdělení (zdraví jako subjektivní a soukromá záležitost)
- ověřování metod dotazování a informování
- fokusní skupiny s cílovou skupinou
- veřejné setkání
- analýzu statistických sledování pro oblast zdraví.

Poradenský program 10 zároveň využívá následující **metodologické zdroje**:

- Zdraví 2030 – metodický rámec rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030⁶⁰
- Národní síť Zdravých měst České republiky⁶¹
- Zdravotní péče o osoby bez domova, Armáda spásy⁶²
- Národní zdravotnický informační systém⁶³
- Manuál o zdraví a zdravotní péči v sociálně vyloučených lokalitách, MMR⁶⁴

⁶⁰ <https://zdravi2030.mzcr.cz/zdravi-2030-strategicky-ramec.pdf>

⁶¹ <https://www.zdravamesta.cz/>

⁶² https://mzd.gov.cz/wp-content/uploads/2021/11/11_Pekarkova-Andrea-2.pdf

⁶³ <https://www.uzis.cz/index.php?pg=nzis>

⁶⁴ https://mmr.gov.cz/getmedia/4e82a626-0e19-47bb-9c38-04c77382dddf/0_Manual_zdravi_a_zdravotni_peci_ZOR3_1.pdf.aspx?ext=.pdf

POPIS PODPŮRNÝCH ČINNOSTÍ, DÍLČÍCH KROKŮ, FÁZÍ ČI STÁDIÍ REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

V rámci dlouhodobého zacílení je žádoucí dosažení stavu, kdy obec podporuje zdraví obyvatel a vytváří podmínky pro prevenci v oblasti zdraví a ochranu zdraví. **Specificky je v rámci dlouhodobého zacílení doporučeno využít těchto kroků a fází:**

1. **analýza/ mapování** zdravotního stavu obyvatelstva, tj. statistická sledování, údaje z registrů
2. **kvalitativní zjištění potřeb obyvatel**⁶⁵, náhled CS na vlastní zdravotní stav a péči o zdraví, také vhodné způsoby, jak komunikovat informace týkající se zdraví
3. **sestavení MDT** zdraví, se zastoupením poskytovatelů zdravotních a sociálních služeb, samosprávy a CS⁶⁶
4. **sestavení plánu podpory zdraví** s ohledem na zjištění potřeb CS, informace odborníků (poskytovatelů zdrav. péče) a dostupná data (statistická sledování a studie). **Plán je zpracován s odborníky a CS**, zahrnuje cíle + opatření k zajištění/ zvýšení dostupnosti lékařské péče, osvětě⁶⁷, prevenci/ a motivaci CS, se zřetelí k CS se zvýšenými potřebami⁶⁸. **Plán zahrnuje** opatření k podpoře odborníků k poskytování služeb CS, využívání zdravotní péče alternativními formami⁶⁹, doprovázení CS,
5. **realizace plánu zdraví** ve spolupráci s odborníky⁷⁰ a CS
6. **průběžné vyhodnocování a aktualizace** plánu,
7. **zpracování plánu zapojování CS (participace)**, včetně dětí/ mladistvých/ osob ohrožených znevýhodněním do řešení vlastní situace v oblasti zdraví, tvorby a realizace plánu podpory zdraví + hodnocení jeho efektivity,
8. **zpracování plánu osvěty a informovanosti** CS
9. **zpracování způsobu získávání zpětné vazby** od CS a tím ověření vhodných/ srozumitelných způsobů komunikace,
10. **realizace plánu plošné kampaně, ale i cílených informací týkajících se CS** nebo konkrétních oblastí zdravotní péče⁷¹

⁶⁵ s premisou, že zdraví je subjektivní stav

⁶⁶ např. různé skupiny z hlediska zdravotních potřeb – senioři, osoby se zdravotním postižením, rodiče malých dětí osoby ohrožené sociálním vyloučením apod.

⁶⁷ včetně kurzů vaření a výživy, prostoru pro pohyb a sport (děti a mladiství, senioři), hygieny (veřejné sprchy), využití veřejných akcí a kampaní (měření krevního tlaku, prevence karcinomu kůže apod.), doprovázení (zdravotní mediace),

⁶⁸ senioři, děti a mladiství, rodiče na mateřské nebo rodičovské, osoby se zdravotním postižením, chronicky nemocné, ohrožené závislostmi, sociálně vyloučené

⁶⁹ online služby a poradny psychosociální pomoci, medicí v ulici apod.

⁷⁰ poskytovatelé zdravotních, sociálních a dalších služeb,

⁷¹ Např. prevence karcinomu, obezity, srdečních onemocnění, šíření infekčních chorob, zneužívání alkoholu a návykových látek

POPIS, VZORY ČI PŘÍKLADY JEDNOTLIVÝCH, DÍLČÍCH I KONEČNÝCH VÝSTUPŮ

Konečným výstupem poradenského programu může být mimo výstupů běžně uváděných v jiných PP také sada doporučení pro obec s uvedením konkrétních nástrojů k jednotlivým částem poradenského programu.

I tento poradenský program bývá podpořen skupinovými a individuálními konzultacemi v rámci realizace jednotlivých částí PP, zprostředkováním příkladů dobré praxe, nebo přenosy systémových podnětů. Součástí naplňování PP je rovněž zpětná vazba/ evaluace aktivit obce, nebo konzultace v podpoře participace cílové skupiny apod.

ČASOVÝ ROZVRH REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Je obdobně jako i u jiných programů uveden prostřednictvím přehledové tabulky harmonogramu realizace konkrétního PP.

POŘADÍ KROKŮ	POPIS	ČASOVÝ RÁMEC	TÝM/ ODPOVĚDNOST
1	Dohoda na realizaci PP programu	06/2023	LK, obec
2	Zmapování situace v lokalitě – postupy obce v oblasti prevence zdraví, legislativní pravidla, vyhlášky, uskutečněné výzkumy a strategické dokumenty obce	07–09/2023	LK, obec, expert na zdraví
3	Stanovení cílů PP, projednání cílů s vedením města a zástupci spolupracujících odborníků	06–08/2023	LK, obec, expert na zdraví
4	Implementace navržených změn	od 09/ 2023	LK, expert na zdraví, zástupci pracovních skupin
5	Evaluace a aktualizace cílů a opatření	2023/2024	Obec, ASZ

2.10 PROGRAM 11: PODPORA REALIZACE PRORODINNÝCH OPATŘENÍ

Anotace: Cílem je podpora při zavádění koordinované multidisciplinární spolupráce aktérů v území se zaměřením na ohrožené rodiny a děti. Jejím účelem je propojování jednotlivých segmentů, které se s tématem řešení situace ohrožených rodin setkávají, a jejich zpřehlednění v území a podpora při vzájemné orientaci v systému služeb směřující k udržení dítěte v jeho přirozeném rodinném prostředí, včetně tvorby prorodinných strategií v území.

Ve spolupráci s ÚC a jeho partnery bude OSZ zejména realizovat kontinuální pracovní setkávání, tematické kulaté stoly podporující vzájemnou informovanost o potřebách rodin s dětmi, identifikaci dobré praxe při práci s rodinami, identifikovat problémové oblasti, které se nedaří zajišťovat, a hledat řešení a společné postupy v zájmu rodin s dětmi.

Spolupráce s ÚC bude zahrnovat podporu při realizaci následujících návazných kroků:

- zmapování situace v oblasti prorodinných služeb a aktivit,
- zavádění nástrojů, postupů při řešení situace rodin s dětmi,
- identifikaci a přenosu dobré praxe v území,
- nastavení systému pravidelného sběru anonymizovaných dat o počtu ohrožených rodin s dětmi v lokalitě,
- vyhodnocování opatření v oblasti podpory rodin s dětmi,
- navrhování a tvorby prorodinných strategií

PODPORA REALIZACE PRORODINNÝCH OPATŘENÍ

Program se zaměřuje na zavádění koordinované multidisciplinární spolupráce aktérů v území se zaměřením na ohrožené rodiny a děti.

Účelem podpory je propojování jednotlivých segmentů, které se s tématem řešení situace ohrožených rodin setkávají, a jejich zpřehlednění v území.

Součástí PP11 je také podpora při vzájemné orientaci v systému služeb směřující k udržení dítěte v jeho přirozeném rodinném prostředí, a to včetně tvorby prorodinných strategií v území.

DEFINICE PROBLÉMU, NA KTERÝ PORADENSKÝ PROGRAM REAGUJE

Poradenský program se zaměřuje na komplexní multidimenzionální podporu rodin, včetně těch sociálně vyloučených nebo ohrožených sociálním vyloučením, s cílem vytvářet a rozvíjet příznivé podmínky pro jejich život.

Program rozlišuje mezi potřebami větších obcí a menších municipalit. U větších obcí je kladen důraz na posílení jejich koncepční a koordinační role v oblasti rodinné politiky. Naproti tomu u menších obcí, zejména obcí I. a II. typu, které často disponují omezenými personálními kapacitami, se program zaměřuje na podporu při realizaci konkrétních opatření a aktivit cílených na rodiny s dětmi. Klíčovým aspektem programu je uznání průřezové povahy potřeb rodin s dětmi.

Tyto potřeby zasahují do různých oblastí života, včetně bydlení, školství, zdravotnictví, trhu práce a infrastruktury. Program si klade za cíl překonat běžnou praxi, kdy je podpora ohrožených rodin často omezena pouze na sektor sociálních služeb. Místo toho podporuje komplexní přístup, který bere v úvahu širší spektrum možností a opatření pro zlepšení životní situace rodin. V rámci svých aktivit program podporuje obce v schopnostech a dovednostech zmapování situace v oblasti prarodinných služeb a aktivit, zavádění nástrojů, postupů při řešení situace rodin s dětmi, vyhodnocování opatření v oblasti podpory rodin s dětmi.

POPIS ÚC, JIMŽ JE PROGRAM URČEN

PP je určen zj. pro obce, které chtějí podporovat rodiny provázanými a koordinovanými aktivitami a zároveň mají zájem o koncepční přístup k plánování. Jedná se o obce, které hodlají iniciovat i realizovat prarodinné aktivity, zapojovat do tohoto procesu občany a propagovat prarodinné opatření a aktivity, a tak plnit informační roli o těchto aktivitách v obci.

NEGATIVNÍ VYMEZENÍ SLUŽBY, PODMÍNKY A PŘEDPOKLADY REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

PP nelze realizovat v obci, v níž nelze naplnit jeho účel. tzn. PP není vhodný pro obec, která:

- nedisponuje personální kapacitou k zajištění spolupráce, jež je předmětem PP
- nemá zájem být iniciátorem prarodinných aktivit zaměřených na ohrožené rodiny
- nemá zájem spoluvytvářet podmínky pro realizaci prarodinných aktivit a podporovat aktéry v území
- nemá zájem o participativní zapojování rodin do přípravy a realizace prarodinných aktivit
- je připravena koncepční a koordinační roli realizovat pouze formálně

POPIS OBSAHOVÉHO ZAMĚŘENÍ PROGRAMU A JEHO DÍLČÍCH ČÁSTÍ

Poradenský program se zaměřuje na strategickou a koncepční roli obce v prarodinné oblasti s akcentem na nejohroženější rodiny, koordinační roli při síťování aktérů zaměřených na podporu rodin a iniciační a realizační roli obce v oblasti prarodinných opatření a aktivit.

1. STRATEGICKÁ A KONCEPČNÍ ROLE OBCE V PRARODINNÉ OBLASTI

PP v oblasti strategické a koncepční role obce v prarodinné politice se zaměřuje na komplexní přístup k podpoře rodin s dětmi, s důrazem na aktivní zapojení všech relevantních aktérů a CS.

Tato část poradenského programu se člení na:

▪ **1A) Aktivní získávání informací o potřebách rodin**

Tento aspekt programu zahrnuje identifikaci klíčových subjektů zaměřených na rodiny s dětmi a aktivní zapojení různých skupin obyvatel obce. Důraz je kladen na podporu vzniku a fungování neformálních platforem a zapojení osob, kterých se řešená problematika přímo týká. Cílem je vytvořit systém kontinuálního sledování a vyhodnocování potřeb ohrožených dětí a rodin, což umožňuje obci pružně reagovat na měnící se podmínky a potřeby.

▪ **1B) Koncepční přístup obce v oblasti podpory rodiny**

Zde se podpora zaměřuje na zmapování a popis sítě služeb pro rodiny s dětmi dostupných na území obce. Tato analýza zahrnuje identifikaci potřeb, na které služby reagují, rozsah poskytovaných služeb a podmínky jejich poskytování. Podpora se také zaměřuje na vytvoření nástrojů pro sběr dat a informací o službách a aktivitách pro rodiny v území, což umožňuje obci mít přehled o aktuální situaci a efektivně plánovat další kroky. Současně je obec podporována při tvorbě koncepčního dokumentu s prointegračním charakterem. Dokument zohledňuje potřeby různých typů rodin, včetně rodin se specifickými potřebami a rodin s ohroženými dětmi. Důležitým aspektem je zapojení zástupců CS do tvorby tohoto dokumentu, což zajišťuje jeho relevanci a účinnost.

Podpora při tvorbě strategického dokumentu je poskytována prostřednictvím:

FÁZE	ÚČEL FÁZE
Analytické fáze	Zaměřuje se na shromáždění/ analýzu informací o potřebách rodin v obci, viz část „Aktivní získávání informací o potřebách rodin“.
Strategické fáze	Poskytuje metodickou podporu při definování vize, globálních a specifických cílů nebo další úrovně prioritních oblastí strategie. Zahrnuje také identifikaci možných opatření k naplnění těchto cílů a výběr nejlepších řešení v prorodinné oblasti.
Implementační fáze	Pomáhá s vypracováním plánu implementace, včetně určení odpovědných subjektů, definováním výstupů, nastavením systému monitorování naplňování cílů, vytvořením rozpočtu a identifikací zdrojů financování. Součástí je také stanovení časového harmonogramu implementace.

2. KOORDINAČNÍ ROLE PŘI SÍŤOVÁNÍ AKTÉRŮ ZAMĚŘENÝCH NA PODPORU RODIN

V oblasti koordinační role při síťování aktérů zaměřených na podporu rodin se PP soustředí na vytváření efektivní spolupráce mezi různými subjekty v dané lokalitě a poskytuje metodickou a facilitační podporu ve dvou hlavních oblastech:

- **nastavování a realizaci cílené spolupráce s aktéry na konkrétních kasuistikách** jako reflexe a sběr podnětů pro tvorbu prorodinné strategie/koncepce či jako reflexe existujících opatření.
- **koordinaci a síťování mezi relevantními aktéry** z oblasti podpory rodin v regionu a koordinaci a realizaci aktivit včasné intervence zaměřené na potenciálně ohrožené skupiny.

3. INICIAČNÍ A REALIZAČNÍ ROLE OBCE V OBLASTI PRORODINNÝCH OPATŘENÍ A AKTIVIT

PP v oblasti iniciační a realizační role obce v prorodinných opatřeních a aktivitách se zaměřuje na komplexní podporu obcí při vytváření a implementaci konkrétních opatření pro zlepšení života rodin. Program se dělí do několika klíčových oblastí, kdy je podpora poskytována v rámci:

3A) Vytváření podmínek pro realizaci prorodinných aktivit

- přípravě konkrétních opatření a aktivit obce (např. poradenství pro rodiny zajišťované na úrovni obce, tematické vzdělávací aktivity pro rodiny apod.)
- zpracování návrhů dotačních programů podporujících realizaci opatření pro rodiny s dětmi
- vytváření nástrojů pro informovanost cílové skupiny o možnostech regionální podpory rodin
- přípravě a realizaci participačních aktivit pro rodiny s dětmi
- nastavování zásad a pravidel, postupů na úrovni obce a zřizovaných organizací podporujících integraci znevýhodněných a ohrožených rodin

3B) Podpora při vytváření místní sítě podpůrných služeb pro děti a rodiny

- identifikace a aktivizace aktérů, propojování aktérů
- identifikace neformálních komunitních zdrojů (dobrovolníci, aktéři komunity)
- zprostředkování nebo zajištění odborné pomoci pro řešení „bílých“ míst lokální sítě
- vytváření podmínek pro rozvoj sítě s ohledem na měnící se potřeby cílové skupiny

3C) Podpora participace cílové skupiny

- aktivní zapojování cílových skupin dětí a rodin se zvláštním důrazem na rodiny ohrožené sociálním vyloučením, rodiny s členem s postižením, samoživitele apod.
- podpora vzniku svépomocných a neformálních skupin
- podpora fungování komunitních (neformálních center) pro rodiny
- podpora participace samotných dětí a mladých lidí – prostřednictvím vytváření bezpečného prostředí, zapojení dětí do peer programů, podpůrných skupin
- podpora posilování mezigeneračních vazeb

3D) Vytváření zázemí pro rodiny a děti

- vytváření zázemí pro trávení volného času pro děti a rodiny, neformální prostor vnitřní a venkovní
- vytváření zázemí pro poskytování externích odborných služeb a konzultací
- vytváření bezpečného prostředí pro děti a mládež – klubovny a venkovní plácky a hřiš

METODOLOGIE, METODICKÉ PŘÍSTUPY A LITERATURA

Poradenský program 11 využívá komplexní metodologický přístup k zjišťování potřeb osob a síťování aktérů v oblasti rodinné politiky a podpory dětí. Tento přístup vychází z osvědčených metod a nástrojů, které jsou také využívány v jiných poradenských programech, zejména v PP2. Klíčovými metodami jsou platformy aktérů, které umožňují efektivní síťování a sdílení informací mezi různými zainteresovanými stranami. Tyto platformy často zahrnují skupinové diskuse a fokusní ohniskové skupiny⁷², což umožňuje hlubší vhled do problematiky a identifikaci specifických potřeb v dané lokalitě. Vedle kvalitativních metod program využívá také sběr kvantitativních dat a realizaci výzkumů⁷³. PP11 se specificky zaměřuje na rodinnou politiku a práva dětí, přičemž čerpá z několika klíčových metodologických zdrojů:

- Rodinná politika⁷⁴: Využívá koncepční rámec definovaný Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR, který stanovuje základní principy a cíle podpory rodin.
- Právo na dětství⁷⁵: Tento přístup zdůrazňuje význam ochrany práv dětí a zajištění jejich optimálního vývoje.
- Principy komunitního plánování⁷⁶: Tyto principy jsou zásadní pro zapojení všech relevantních aktérů do procesu plánování a rozhodování o místních politikách a službách.
- Metodiky pro plánování sociálních služeb⁷⁷: Tyto metodiky poskytují strukturovaný přístup k identifikaci potřeb, plánování a implementaci sociálních služeb.

Využití těchto metodologických přístupů umožňuje PP11 komplexně adresovat problematiku rodinné politiky a podpory dětí, s důrazem na participativní přístup a zohlednění lokálních specifik. Kombinace kvalitativních a kvantitativních metod, spolu s využitím osvědčených postupů v oblasti rodinné politiky a plánování sociálních služeb, vytváří solidní základ pro efektivní implementaci poradenského programu a dosažení jeho cílů v oblasti podpory rodin a dětí v dané lokalitě.

⁷² Viz platformy aktérů, popsáno v rámci PP2 včetně doplnění ke skupinovým diskusím a fokusním ohniskovým skupinám

⁷³ Viz platformy aktérů, rovněž popsáno v rámci PP2 prostřednictvím textu uvozeného „Sběr kvantitativních dat“ a „Výzkumy.“

⁷⁴ [Rodinná politika \(mpsv.cz\)](https://www.mpsv.cz/rodinnapolitika)

⁷⁵ [Dokumenty – Právo na dětství \(pravonadetstvi.cz\)](https://www.mpsv.cz/dokumenty-pravo-na-detstvi)

⁷⁶ [Komunitní plánování – věc veřejná \(průvodce\) \(mpsv.cz\)](https://www.mpsv.cz/komunitni-planovani)

⁷⁷ [Metodiky pro plánování sociálních služeb \(mpsv.cz\)](https://www.mpsv.cz/metodiky-pro-planovani-sociálních-sluzeb)

POPIS PODPŮRNÝCH ČINNOSTÍ, DÍLČÍCH KROKŮ, FÁZÍ ČI STÁDIÍ REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Poradenský program pro podporu rodin a dětí je strukturován do čtyř hlavních fází, které na sebe logicky navazují a vytvářejí komplexní rámec pro efektivní implementaci prorodinných opatření v obci. Celý proces je charakterizován důrazem na participaci CS, využívání lokálních zdrojů, inovativních přístupů a průběžné hodnocení situace v komunitě. Součástí je také osvěta veřejnosti o dostupných službách a možnostech jejich využití, přizpůsobená potřebám obyvatel ohrožených sociálním vyloučením, dětí i mládeže.

VSTUPNÍ ANAMNÉZA

Úvodní fáze je klíčová pro pochopení výchozí situace v obci, je žádoucí jí věnovat dostatečnou pozornost, kapacitu a čas. Zaměřuje se na detailní zmapování stávajících procesů zjišťování potřeb rodin, identifikaci aktérů poskytujících podporu rodinám a analýzu informačních toků mezi obcí a rodinami. Zkoumá se rozsah a charakter aktivit, které jsou obcí pro rodiny s dětmi realizovány, s důrazem na jejich integrační potenciál. Prostřednictvím mapování jsou řešeny otázky:

- zda a případně jakým způsobem jsou zjišťovány potřeby rodin,
- jací aktéři, poskytující podporu rodinám, jsou v území zastoupeni,
- zda a jakým způsobem obec poskytuje informace pro rodiny s dětmi, včetně obsahu,
- jaká data a informace má obec o dostupných aktérech/ službách v území,
- jaké aktivity sama obec pro rodiny s dětmi realizuje,
- zda mají tyto aktivity integrační charakter,
- jakou podporu v oblasti prorodinných aktivit a opatření obec poskytuje.

STRATEGICKÁ A KONCEPČNÍ ROLE OBCE V PRORODINNÉ OBLASTI

Fáze se soustředí na vytváření a vedení platform pro sběr informací o potřebách rodin, s důrazem na participativní zapojení samotných rodin.

Jedná se o přímé zapojení, fokusní skupiny, ankety zaměřené na rodiny, diskusní platformy apod.

Následuje **analytická fáze**, která zahrnuje zmapování sítě služeb a sběr relevantních dat o CS z hlediska její velikosti a struktury. Ta je podpořena kvantitativními daty o identifikovaných potřebách, které doplňují kvalitativní informace a výstupy získané z platform.

Na základě těchto informací se pak v **strategické a implementační fázi** podporuje tvorba obecní strategie, definování konkrétních opatření a stanovení indikátorů.

SÍŤOVÁNÍ AKTÉRŮ ZAMĚŘENÝCH NA PODPORU RODIN

Tato fáze se zaměřuje na zmapování sítě služeb, vymezení rolí jednotlivých aktérů v místní síti podpory rodin, zmapování možností, hranic jejich (i vlastní) role v síti podpory rodin a sběru relevantní dat popisujících velikost a strukturu cílové skupiny.

Zároveň se věnuje nastavení vzájemné spolupráce, odpovědnosti, kompetencí, sdílení informací dle zákona a principu respektu k integritě rodiny a dítěte.

Pro tyto účely využívá případové spolupráce. Sladováním cílů případové (spolu)práce dosahuje sladění přístupu k potřebám dětí a rodin a vymezení rizik, která je mohou ohrožovat.

Důležitou součástí je identifikace "bílých míst" v síti podpůrných služeb prarodinného charakteru a mapování dostupných externích zdrojů (doplňující služby) nebo zdrojů v rámci komunity k pokrytí sítě.

Fáze se věnuje nastavení průběžné evaluace fungování sítě v rámci podpory rodin, včetně participativní zpětné vazby cílovou skupinou.

Také podporuje osvětu veřejnosti o fungování a možnostech využití podpůrné sítě, včetně motivace cílové skupiny.

INICIACE A REALIZACE PRARODINNÝCH OPATŘENÍ A AKTIVIT

Poslední fáze se soustředí na konkrétní implementaci opatření.

Zahrnuje sestavení místní platformy pro děti a rodiny, nastavení spolupráce pro včasný záchyt možného ohrožení dítěte, a sjednocení postupů v podpoře ohrožených dětí a rodin.

Důraz je kladen na zavádění inovativních programů, posilování rodičovských kompetencí, a vytváření zázemí pro vhodné trávení volného času dětí a mládeže.

Program také podporuje rozšiřování a posilování místní sítě služeb, včetně jednání na úrovni kraje o rozšíření služeb v rámci střednědobého plánování.

jsou shrnuta prostřednictvím strukturovaného výčtu:

- Podpora v sestavení místní platformy pro děti a rodiny
- Spolupráce pro včasný záchyt možného ohrožení dítěte se zapojením školy, podpůrných služeb, dětí a rodin, lékařů, OSPOD, policie
- Sjednocení postupů v podpoře ohrožených dětí a rodin na bázi případové práce
- Podpora zavádění inovativních programů na podporu rodin a dětí s využitím lokálních zdrojů (inovativní postupy, rozšíření stávajících služeb), programů trávení volného času apod.
- Průběžné hodnocení situace v komunitě participativní formou
- Zavádění programů na podporu kompetencí rodičů v oblasti výchovy a zajištění bezpečí dětí
- Posilování místní sítě služeb síťováním aktérů na úrovni ORP, jednání na úrovni kraje k rozšíření nebo zavedení služeb v rámci střednědobého plánování, posílení kapacit služeb formou zavádění inovativních služeb využitím dobrovolnických služeb, participativním zapojením dětí a mladistvých (peer programy), dostupné online pomoci, spoluprací s univerzitami apod.
- Podpora v budování zázemí pro vhodné trávení volného času dětí a mládeže s participací dětí s využitím stávajících prostor a plánu na vybudování vhodných venkovních prostor (např. posezení, zastřešení, wifi, rampa, workout, apod.).
- Zavádění podpůrných programů pro děti a mládež s využitím stávajících zdrojů školy, komunity, dobrovolníků, peer programů, využití již zavedených funkčních programů
- Posílení nabídky volnočasových aktivity participativní formou dle potřeb dětí a mladistvých.
- Posilování místní sítě služeb síťováním aktérů na úrovni ORP, jednání na úrovni kraje k rozšíření nebo zavedení služeb v rámci střednědobého plánování, posílení kapacit služeb formou zavádění inovativních služeb využitím dobrovolnických služeb, participativním zapojením dětí a mladistvých (peer programy), dostupné online pomoci, spoluprací s univerzitami apod.
- Osvěta veřejnosti o dostupných službách a možnosti jejich využití, formou dostupnou obyvatelům ohroženým sociálním vyloučením, dětem i mládeži.

ČASOVÝ ROZVRH REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Realizace poradenského programu 11 probíhá i s přípravnou fází v rozsahu 1 až 2letého období, a to vždy s vazbou na rozsah činností a výchozí situaci v lokalitě.

POŘADÍ KROKŮ	POPIS	ČASOVÝ RÁMEC
1	Vstupní anamnéza	1-3 měsíce
2	Strategická a koncepční role obce v prarodinné oblasti	12 měsíců
3	Síťování aktérů zaměřených na podporu rodin	12 měsíců
4	Iniciace a realizace prarodinných opatření a aktivit	12 měsíců

2.11 PROGRAM 12: REALIZACE KOMUNITNÍ PRÁCE, PODPORA LOKÁLNÍCH AKTÉRŮ, SKUPIN A AUTORIT

Anotace: Cílem je seznámit ÚC s komunitní prací a podpořit její rozšíření, podpořit členy místního společenství, aby se komunitně aktivizovali, posilovali svoji sounáležitost a vyrovnávali nerovnováhu mezi potřebami lidí a zdroji.

Dále jde o rozvoj metody komunitní práce a ověření podmínek vhodnosti metody komunitní práce v dané lokalitě na úrovni místních samospráv a aktérů (tento program bude nabízen pouze u lokalit, které nebudou ve spolupráci v rámci komplementárního projektu OSZ zaměřeného na komunitní práci).

Ve spolupráci s ÚC a jeho partnery bude OSZ realizovat zejména:

- krátkodobou podporu ÚC při rozšíření komunitní práce prostřednictvím individuální a skupinové konzultace k přípravě na územní rozšíření komunitní práce,
- střednědobou metodickou podporu při zavádění nástrojů/postupů komunitní práce prostřednictvím podpory partnerů při zmocňování členů komunity odspodu,
- dlouhodobou podporu při realizaci komunitní práce prostřednictvím metodické podpory při evaluaci a výzkumech pro využití komunitní práce v obcích se SVL,
- podporu vzájemného učení z praxe, šíření know-how a dobré praxe, tematické mikrotýmy realizátorů komunitní práce.⁷⁸

⁷⁸ Poradenský program 12: Realizace komunitní práce, podpora lokálních aktérů, skupin a autorit nebyl prostřednictvím projektu RSSZ v období 2023 až 2024 pilotován. K doplnění PP12 dojde na základě pilotáže prostřednictvím revize dotčené metodiky.

2.12 PROGRAM 13: SYSTÉM PRO KOMUNIKACI A ZAPOJOVÁNÍ VEŘEJNOSTI, PODPORA PARTICIPATIVNÍCH AKTIVIT

Anotace: Jde o podporu ÚC při zapojování obyvatel obce do rozhodování, přičemž zvláštní pozornost bude věnována zastoupení a zapojení marginalizovaných skupin. Příprava a opakovaná realizace veřejných setkání se zapojením marginalizovaných skupin obyvatel do přípravy povede k postupnému vytváření vhodných podmínek pro jejich občanské zapojování do tvorby lokální politiky a realizace aktivit na místní úrovni. Aktivita povedou k horizontální i vertikální participaci. Ve spolupráci s ÚC bude OSZ poskytovat podporu při:

- jednorázových veřejných setkáních s využitím participativních metod – jde o podporu při přípravě a realizaci veřejných setkání se zapojením marginalizovaných skupin obyvatel,
- realizaci participačního cyklu zapojování marginalizovaných skupin obyvatel,
- dlouhodobé podpoře občanské participace ve stanovených tématech,
- pokročilém pilotování a vyhodnocení dlouhodobého komplexního programu, např. pilotování a ověření participativních projektů, zapojení marginalizovaných skupin obyvatel do struktur ÚC,
- zaměstnávání peer pracovníků a svépomocných skupin.

DEFINICE PROBLÉMU, NA KTERÝ PORADENSKÝ PROGRAM REAGUJE

Jedním z problémů při realizaci aktivit a opatření směřujících k SZ na úrovni obcí je absence aktivní participace obyvatel, zj. těch marginalizovaných, na tvorbě a realizaci těchto opatření. Nedostatek účasti pak často vede k odtrženosti lokálních politik měst⁷⁹ od reálných zkušeností a potřeb jejich CS. To má za následek neefektivitu přijatých opatření a prohloubení nedůvěry mezi obyvateli a místní samosprávou. Absence zapojování obyvatel do místního dění nebývá většinou způsobena neochotou samospráv, ale nedostatkem zkušeností s procesy participace a předchozími negativními zkušenostmi s participací na straně samosprávy i obyvatel. Mezi další příčiny lze zařadit nevhodně zvolenou formu spolupráce s CS, nedostatek času a prostoru pro adekvátní přípravu a realizaci participace, absenci kontaktů mezi CS nebo odlišná a nevyjasněná očekávání účastníků participace. Tyto faktory vedou k neefektivnímu nebo zcela absentujícímu zapojování obyvatel, což se negativně odráží na kvalitě veřejného života v obcích. Absence participace na veřejném životě je jedním z ukazatelů sociálního vyloučení. Tento stav nelze změnit pouze tím, že radnice „otevře dveře“ veřejnosti, neboť samotná otevřenost nevede automaticky k aktivnímu zapojení zj. u obyvatel z marginalizovaných skupin, které se potýkají s kumulací sociálních problémů. Pro úspěšné začlenění nejen marginalizovaných skupin do lokálních procesů je třeba pracovat na úrovni obyvatel prostřednictvím zplnomocňování a vzdělávání a na úrovni systémů skrze tvorbu inkluzivních procesů.

⁷⁹ např. bytová politika, agenda dlužníků, rozvojové a sociální projekty

POPIS ÚC, JIMŽ JE PROGRAM URČEN

Územní celek vhodný pro tento program lze obecně charakterizovat jako obec, ve které existují bariéry mezi marginalizovanými skupinami obyvatel, místními institucemi a většinovou společností.

Tyto bariéry mohou být:

a často vedou k marginalizaci určitých skupin obyvatel s omezeným přístupem k veřejným službám, informacím a možnostem zapojení do komunitního života.

Klíčové pro úspěšnou realizaci tohoto programu je, aby v obci existovala politická vůle a konsenzus mezi vedoucími představiteli a přesvědčení, že je potřeba aktivně zapojovat všechny relevantní aktéry do dění na úrovni obce.

To by mělo zahrnovat nejen jejich účast na tvorbě místních politik, včetně tvorby, implementace a vyhodnocování plánu sociálního začleňování, ale také na realizaci konkrétních aktivit a projektů, které se odehrávají na místní úrovni, a na aktivním zapojení do každodenního života obce.

Obce, ve kterých již probíhá realizace komunitní práce nebo jsou využívány preventivní nástroje jako jsou asistent prevence kriminality nebo domovník-preventista, mohou mít v tomto ohledu jistou výhodu.

Tyto nástroje totiž mohou sloužit jako důležitý prostředník při navazování prvotního kontaktu s marginalizovanými skupinami obyvatel. Díky nim je možné lépe porozumět kontextu a specifickým potřebám těchto skupin, což může výrazně usnadnit proces jejich začlenění do širšího komunitního života.

Důležitou součástí tohoto přístupu je také budování důvěry mezi všemi zúčastněnými stranami a postupné odstraňování bariér, které brání plnému zapojení marginalizovaných obyvatel do rozhodovacích procesů a společenského dění v obci. Takto nastavený proces může přispět k udržitelnému rozvoji obce, kde se budou všichni obyvatelé cítit respektováni a zapojeni do utváření společného prostoru pro život.

NEGATIVNÍ VYMEZENÍ SLUŽBY, PODMÍNKY A PŘEDPOKLADY REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Program není vhodný pro obce, ve kterých nepanuje jasná a jednotná shoda na nutnosti aktivního zapojování obyvatel, včetně těch marginalizovaných, do dění v obci. Tento nedostatek konsensu často vede k tomu, že participace je vnímána spíše jako formální povinnost než jako skutečný a upřímný zájem o názory a potřeby obyvatel.

Program rovněž není určen pro zástupce veřejné správy, kteří participaci vnímají primárně jako prostředek k získání „politických bodů“ nebo jako nástroj ke zlepšení svého veřejného image, aniž by skutečně měli zájem vnímat zástupce veřejnosti jako rovnocenné partnery. Pokud se tito čelní představitelé nechtějí vzdát paternalistického přístupu, kdy sami rozhodují o tom, co je pro obyvatele nejlepší, aniž by s nimi vedli opravdový dialog, může to vést ke konfliktům, neefektivnímu využití programu, či přímo jeho selhání.

Spolupracující obec musí být připravena opustit tradiční paternalistický přístup ke znevýhodněným skupinám obyvatel a otevřít se skutečné spolupráci, která vyžaduje respektování různorodých pohledů a názorů.

Je nezbytné, aby byla obec připravena na situace, kdy se názory a potřeby obyvatel mohou zásadně lišit od politických vizí a plánů zástupců obce. Takové rozdíly mohou být náročné, ale jsou klíčové pro rozvoj inkluzivní politiky a pro budování důvěry mezi veřejnou správou a občany.

Obec, která se rozhodne do programu zapojit, musí být tedy:

- otevřená kritickému dialogu,
- flexibilní v přístupu
- a odhodlaná k tomu, aby se všechny skupiny obyvatel cítily skutečně slyšeny a respektovány.

To znamená nejen přijímat názory obyvatel, ale také je být připravena integrovat do rozhodovacích procesů, i když to může znamenat přehodnocení některých zavedených politických postojů nebo priorit.

POPIS OBSAHOVÉHO ZAMĚŘENÍ PROGRAMU A JEHO DÍLČÍCH ČÁSTÍ

Prostřednictvím programu lze dosáhnout významného posílení zapojení veřejnosti do rozhodovacích procesů na místní úrovni, což povede k prohloubení občanské sounáležitosti a vytvoření silnějšího pocitu spoluzodpovědnosti za rozvoj obce.

Program zároveň umožňuje klíčovým aktérům získat cenné praktické zkušenosti a rozvinout dovednosti potřebné pro efektivní aplikaci participativních metod.

To nejen zvýší odbornou způsobilost, ale také podpoří motivaci k aktivnímu zapojení místní veřejnosti včetně marginalizovaných skupin obyvatel. Tímto způsobem jsou vytvořeny příznivější podmínky pro účast na komunitním životě a rozhodování o záležitostech, které se přímo týkají příslušné skupiny/ skupin.

Program rovněž přispívá k efektivnější implementaci komunikačních plánů obce, zj. prostřednictvím organizace veřejných setkání, která jsou otevřená a přístupná všem obyvatelům.

Zapojení marginalizovaných skupin obyvatel do těchto setkání umožňuje jejich aktivní účast na komunitním plánování sociálních služeb a na realizaci projektových záměrů, které vycházejí z plánů sociálního začleňování (PSZ) a tematických akčních plánů (TAP).

Tyto projekty jsou díky PP přizpůsobeny skutečným potřebám veřejnosti, včetně potřeb těch, kteří jsou často na okraji společenského dění.

Snížením bariér pro účast marginalizovaných skupin na akcích pořádaných obcí a zajištěním bližší dostupnosti místní radnice a dalších veřejných institucí dochází k výraznému zlepšení přístupu těchto skupin k informacím a službám a posílení občanského zapojení obyvatel. Skupinám je umožněno aktivně přispívat k tvorbě místní politiky.

Program tak podporuje široce pluralitní veřejnost, ve které mohou být slyšet hlasy všech obyvatel, včetně těch, kteří jsou často přehlíženi. To vede k rozvoji inkluzivního prostředí, kde se každý cítí být respektován a kde jsou názory všech skupin brány v úvahu při rozhodování v procesu o budoucnosti obce.

Existuje řada veřejně dostupných metodik a příruček, které se zaměřují na způsoby, jakými mohou obyvatelé aktivně přispívat k rozvoji a správě své obce. Tyto dokumenty poskytují nástroje a postupy, jak efektivně zapojit občany do plánování a realizace projektů, ať už se jedná o veřejné diskuse, konzultace nebo participativní rozpočty. Na druhou stranu, pokud jde o zapojování ohrožených nebo marginalizovaných skupin obyvatelstva, nabídka metodik a příruček je již výrazně omezenější. Tyto skupiny zahrnují například osoby s nízkými příjmy, etnické menšiny, osoby se zdravotním postižením, seniory, nebo jiné znevýhodněné osoby, které mohou mít omezený přístup k participaci nebo čelí specifickým překážkám v zapojení. Mezi metodikami a příručkami, které se snaží přiblížit problematiku zapojování těchto skupin a nabízejí konkrétní příklady dobré praxe rozhodně patří:

- **Metodika občanské participace v obcích s koncentrací sociálního vyloučení⁸⁰** – tento dokument se zaměřuje na specifické strategie a metody pro efektivní zapojení marginalizovaných skupin do místních rozhodovacích procesů. Poskytuje přehled o technikách, které mohou pomoci překonat bariéry a zlepšit participaci těchto skupin.
- **Příručka dobré praxe** – Občanská participace v obcích s koncentrací sociálního vyloučení⁸¹ – Příručka obsahuje konkrétní příklady projektů a iniciativ, které úspěšně zahrnují ohrožené skupiny do obcí a komunitních aktivit. Zahrnuje studie případů a doporučení pro efektivní zapojení.
- **Metodická příručka participace obyvatel při řešení problematiky bydlení⁸²**
- **Metodika pro práci s komunitami: Jak zahrnout různé hlasy** – tento dokument nabízí metodické postupy pro práci s různorodými komunitami, včetně rad a technik, jak zajistit, že i méně slyšet hlasy marginalizovaných skupin jsou zahrnuty v diskusi a rozhodování.
- **Metodika posilování občanské společnosti a rozvoj sousedství v sociálně vyloučených lokalitách⁸³** – studie zkoumá konkrétní překážky, které mohou bránit zapojení marginalizovaných skupin, a navrhuje řešení a strategie pro jejich překonání.

Tyto dokumenty mohou poskytnout cenné informace a nástroje pro lepší porozumění a efektivní zapojení ohrožených a marginalizovaných skupin v rámci vaší obce nebo komunity.

⁸⁰ [Metodika občanské participace v obcích s koncentrací sociálního vyloučení](#) (ASZ, 2021)

⁸¹ [Příručka dobré praxe – Občanská participace v obcích s koncentrací sociálního vyloučení](#) (ASZ, 2021)

⁸² [Metodická příručka participace obyvatel při řešení problematiky bydlení](#) (Platforma pro sociální bydlení, 2017)

⁸³ [Metodika posilování občanské společnosti a rozvoj sousedství v sociálně vyloučených lokalitách](#) (ASZ, 2014)

POPIS PODPŮRNÝCH ČINNOSTÍ, DÍLČÍCH KROKŮ, FÁZÍ ČI STÁDIÍ REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Popis je představen prostřednictvím jednoduchého přehledu:

SETKÁNÍ S VEDENÍM OBCE K VYJASNĚNÍ CÍLŮ A OBLASTÍ PARTICIPACE
JEDNÁNÍ S MÍSTNÍMI AKTÉRY ZA ÚČELEM SBĚRU DAT A POTŘEB
ANALÝZA DOKUMENTŮ A DOSAVADNÍCH ZKUŠENOSTÍ OBCE
NASTAVENÍ PLÁNU SPOLUPRÁCE A NÁVRHU OPATŘENÍ, USTANOVENÍ PS
REALIZACE OPATŘENÍ

MONITORING A PRŮBĚŽNÉ SCHŮZKY PRACOVNÍCH SKUPIN

VYHODNOCENÍ, KTERÝ JE ROZVEDEN PROSTŘEDNICTVÍM KRÁTKÝCH ILUSTRATIVNÍCH PŘÍSPĚVKŮ.

SETKÁNÍ S VEDENÍM OBCE K VYJASNĚNÍ CÍLŮ A OBLASTÍ PARTICIPACE

Prvním krokem je organizace úvodního setkání s vedením obce, kde jsou představeny a projednány základní cíle PP. Krok je zásadní pro nastavení společné vize, která zahrnuje obecné zapojení obyvatel do rozhodovacích procesů i specifické začlenění marginalizovaných skupin obyvatel, jako jsou etnické menšiny, lidé s nízkými příjmy, osoby se zdravotním postižením nebo senioři. Během tohoto setkání se vyjasní, jaké konkrétní oblasti participace budou klíčové a jakým způsobem bude PP přispívat k tomu, aby se znevýhodněné skupiny staly plnohodnotnými aktéry ve veřejném životě obce. Diskuse se zaměří na překážky, které skupinám brání v účasti, a na možnosti, jak je překonat. Důležité je, aby vedení obce projevilo jasnou politickou vůli k aktivnímu zapojení těchto CS, a aby byly definovány konkrétní cíle, které má PP naplnit.

JEDNÁNÍ S MÍSTNÍMI AKTÉRY ZA ÚČELEM SBĚRU DAT A POTŘEB

Dalším krokem je organizace jednání s místními aktéry, kteří jsou dobře obeznámeni s problémy a potřebami komunity. Tito aktéři zahrnují zástupce NNO, komunitních center, škol, zdravotnických zařízení, sociálních služeb ad. relevantních institucí. Cílem těchto jednání je shromáždit data o aktuálních problémech a potřebách obce a identifikovat specifické výzvy, kterým čelí marginalizované skupiny. Pro tuto fázi může být využita metoda "Problem Tree" (strom problémů), ta umožňuje vizualizovat a analyzovat hlavní problémy v obci, jejich příčiny a důsledky. Tato metoda je obzvláště užitečná při zjišťování, jaké strukturální a sociální bariéry brání marginalizovaným skupinám v zapojení do rozhodovacích procesů. Výstupy z této analýzy poskytují cenné informace pro následné kroky programu a pomáhají definovat specifická opatření, která budou cílit na odstranění těchto bariér.

ANALÝZA DOKUMENTŮ A DOSAVADNÍCH ZKUŠENOSTÍ OBCE

Následuje fáze, ve které se provádí detailní analýza relevantních dokumentů a dosavadních zkušeností obce s participací veřejnosti, se zvláštním zaměřením na začleňování marginalizovaných skupin. Tato analýza zahrnuje přezkum místních strategických plánů, rozvojových dokumentů, výsledků předchozích projektů a jiných materiálů, které mohou poskytnout přehled o tom, jak obec dosud přistupovala k problematice zapojování znevýhodněných obyvatel. Zároveň je zkoumána efektivita dosavadních opatření zaměřených na sociální začleňování. Analýza pomůže identifikovat, které přístupy byly úspěšné, které nikoliv, a jaké mezery je třeba zaplnit, aby se dosáhlo skutečného zlepšení situace marginalizovaných skupin. Získané poznatky pak poslouží jako podklad pro formulaci návrhů na další postup.

NASTAVENÍ PLÁNU SPOLUPRÁCE A NÁVRHU OPATŘENÍ, USTANOVENÍ PRACOVNÍ SKUPINY

Po provedení analýzy je dalším krokem vytvoření detailního plánu spolupráce mezi obcí a všemi zapojenými aktéry. Tento plán by měl obsahovat konkrétní opatření a strategie, jak zvýšit zapojení obyvatel, včetně těch marginalizovaných, do veřejného života obce. Zvláštní pozornost je věnována tomu, jak odstranit nebo zmírnit identifikované bariéry, které těmto skupinám brání v aktivní účasti. Plán zahrnuje například organizaci inkluzivních veřejných setkání, vytvoření informačních kampaní přizpůsobených potřebám znevýhodněných skupin, nebo zavedení podpůrných služeb, jako je tlumočení, asistence při dopravě nebo hlídání dětí během akcí. Součástí tohoto procesu je také ustanovení pracovní skupiny, která bude složena z reprezentantů různých zainteresovaných stran, včetně členů marginalizovaných skupin. Tato pracovní skupina bude hrát klíčovou roli při koordinaci a realizaci navržených opatření a zajišťování, aby byly hlasy všech obyvatel slyšeny a respektovány.

REALIZACE OPATŘENÍ

Po schválení plánu a ustanovení pracovní skupiny následuje fáze realizace jednotlivých opatření. V této fázi jsou uvedeny do praxe konkrétní aktivity zaměřené na zvýšení participace obyvatel a zlepšení komunikace mezi obcí a marginalizovanými skupinami. Může se jednat například o organizaci veřejných setkání, workshopů, komunitních akcí, ale také o pilotní projekty zaměřené na konkrétní potřeby znevýhodněných skupin. Důležité je, aby tyto aktivity byly inkluzivní, dostupné a přizpůsobené specifickým potřebám všech zúčastněných. Při realizaci opatření se také dbá na to, aby byly zohledněny kulturní, jazykové nebo sociální odlišnosti, které mohou ovlivnit účast marginalizovaných obyvatel.

MONITORING A PRŮBĚŽNÉ SCHŮZKY PRACOVNÍCH SKUPIN

Monitoring je klíčovým aspektem realizace programu a zajišťuje, že implementovaná opatření skutečně vedou k zamýšleným cílům. Pracovní skupina se pravidelně schází, aby sledovala pokrok, hodnotila účinnost jednotlivých opatření a diskutovala o případných problémech nebo potřebách úprav. Monitoring zahrnuje nejen kvantitativní sledování účasti obyvatel na akcích, ale také kvalitativní hodnocení, jak se změnil postoj a zapojení marginalizovaných skupin do veřejného života. Průběžné schůzky pracovní skupiny jsou důležité pro udržení dynamiky projektu, pro řešení případných komplikací a pro zajištění, že se program přizpůsobuje aktuálním potřebám obce a jejích obyvatel.

VYHODNOCENÍ

Závěrečná fáze programu zahrnuje komplexní vyhodnocení celého procesu a jeho výsledků. Během této fáze se shromáždí a analyzují data získaná během monitoringu, včetně zpětné vazby od obyvatel, místních aktérů a členů pracovní skupiny. Vyhodnocení se zaměřuje na to, do jaké míry se podařilo dosáhnout stanovených cílů, jaký byl dopad programu na zapojení veřejnosti, a zvláště na participaci marginalizovaných skupin. Analyzuje se také, jak byla překonána identifikovaná úskalí a bariéry. Na základě této analýzy jsou formulována doporučení pro budoucí projekty a programy, které budou stavět na získaných zkušenostech a pokračovat v úsilí o zlepšení inkluzivity a participace v obci. Tímto způsobem je zajištěno, že výsledky programu budou dlouhodobě udržitelné a přispějí k rozvoji komunity, kde se všechny skupiny obyvatel budou cítit respektovány a zapojeny.

POPIS, VZORY ČI PŘÍKLADY JEDNOTLIVÝCH, DÍLČÍCH I KONEČNÝCH VÝSTUPŮ

Kapitola obsahuje popis příkladů, které ilustrují cestu k dílčím i konečným výstupům PP. Příklady poskytují praktický pohled na to, jak PP 13 funguje v reálných situacích a jak přispívá k rozvoji komunity a participativního přístupu k správě věcí veřejných. Zásadním prvkem těchto aktivit je uplatnění principu, který zahrnuje praktickou demonstraci občanské participace, podporu rozvoje komunitních setkání a zlepšování facilitačních dovedností. Důraz je kladen na práci se zdroji a pomoc při formulaci cílů. Program se zaměřuje na přenos dovedností mezi účastníky a průběžnou aktualizaci metodických materiálů. Součástí je organizace veřejných setkání, která přispívají ke zvýšení kompetencí a otevřenosti místní radnice. Zároveň tyto aktivity podporují větší zapojení veřejnosti do rozhodovacích procesů. Příklady, které detailně ilustrují tyto principy a aktivity, jsou vysvětleny v následujícím textu.

PRAKTICKÁ UKÁZKA APLIKACE PRINCIPŮ OBČANSKÉ PARTICIPACE

Jedním z výstupů PP je praktická ukázka, jak lze aplikovat principy občanské participace na obci. Výstup zahrnuje realizaci konkrétních aktivit, ty demonstrují, jak mohou občané, včetně marginalizovaných skupin, aktivně přispívat k rozhodovacím procesům.

Ukázky mohou mít podobu pilotních projektů, jako jsou participativní rozpočty, kde mohou obyvatelé spolurozhodovat o přidělení části obecních financí. Jiné příklady zahrnují veřejná fóra nebo workshopy, kde se obyvatelé setkávají, diskutují o konkrétních problémech a navrhují řešení, která obec zohlední ve svých rozhodnutích. Aktivity slouží jako příklady dobré praxe a inspirace pro obce a instituce, které chtějí zavést participativní přístupy do své práce.

⁸⁴ Facilitační dovednosti zahrnují schopnost moderovat diskuse, zvládat konflikty a zajistit, že každý účastník má možnost vyjádřit svůj názor.

ROZVOJ KOMUNITNÍCH SETKÁNÍ, FACILITACE, PRÁCE SE ZDROJI, POMOC S FORMULACÍ CÍLŮ, PŘENOS DOVEDNOSTÍ, VEŘEJNÁ SETKÁNÍ, AKTUALIZACE METODICKÝCH MATERIÁLŮ

PP podporuje rozvoj komunitních setkání, ty se stávají platformou pro dialog mezi obyvateli, místní radnicí a dalšími aktéry. Setkání jsou facilitována odborníky, kteří zajišťují, že diskuse probíhají efektivně a inkluzivně⁸⁴. V rámci PP se pracuje s dostupnými zdroji⁸⁵, aby byla setkání co nejefektivnější. Součástí je i pomoc s formulací realistických/dosažitelných cílů dle potřeb komunity. Výstupem je přenos těchto dovedností na místní aktéry, což zajišťuje udržitelnost aktivit i po skončení PP. Kromě toho program aktualizuje metodické materiály a postupy pro organizaci a realizaci veřejných setkání, aby reflektovala aktuální potřeby a trendy v participativním řízení.

⁸⁵ jako jsou data, informace a materiální podpora,

ZVÝŠENÍ KOMPETENCE A OTEVŘENOSTI MÍSTNÍ RADNICE A VEŘEJNOSTI SMĚREM K VĚTŠÍ PARTICIPACI

Dalším významným výstupem programu je zvýšení kompetence a otevřenosti místní radnice a veřejnosti vůči participativním metodám. Tento výstup je dosažen prostřednictvím různých vzdělávacích aktivit, jako jsou přednášky, semináře a workshopy, které jsou zaměřeny na zástupce obce, ale také na širší veřejnost. Témata těchto vzdělávacích aktivit zahrnují základní principy participace, techniky zapojování občanů, efektivní komunikaci a práci s různými skupinami obyvatel.

V rámci programu se také vytvářejí tzv. mikrotýmy, které jsou složeny z menších skupin zástupců obce a občanů, kteří společně pracují na konkrétních participativních projektech. Tyto mikrotýmy slouží jako inkubátory pro nové nápady a přístupy, které mohou být následně rozšířeny na celou obec. Výsledkem těchto aktivit je nejen zlepšení odborných znalostí a dovedností členů radnice, ale také větší otevřenost a připravenost radnice aktivně spolupracovat s veřejností. Zvýšení kompetence a otevřenosti místní radnice vede k tomu, že obec začne vnímat participaci občanů nikoli jako překážku, ale jako cenný nástroj pro zlepšení veřejné správy a rozvoj komunity. To přispívá k vytvoření kultury spolupráce a dialogu, kde se všechny skupiny obyvatel cítí respektovány a zapojeny do rozhodovacích procesů.

ČASOVÝ ROZVRH REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

Standartní délka programu je 18 měsíců. Program lze však podle potřeb obce a očekávaných výstupů spolupráce nastavit na 12 až 36 měsíců.

2.13 PROGRAM 14: PODPORA POSKYTOVATELŮ SOCIÁLNÍCH, NÁVAZNÝCH A KOMUNITNÍCH SLUŽEB ZEJMÉNA V OBLASTI KOORDINACE ČINNOSTI, ŘÍZENÍ A NASTAVENÍ SLUŽEB

Anotace: Cílem je zvyšování efektivity subjektů poskytujících podporu osobám v území prostřednictvím metodické podpory při reflexi nastavení stávajících případně nových služeb, podpora vzniku platforem užší spolupráce mezi jednotlivými aktéry v území.

Ve spolupráci s ÚC bude OSZ poskytovat podporu:

- prostřednictvím individuálních konzultací poskytovatelům služeb při jejich nastavování (primárně pro poskytovatele nových služeb),
- při nastavování nových služeb v území,
- při nastavování a implementaci způsobů vlastního vyhodnocování služeb ze strany poskytovatelů služeb,
- při zajišťování přenosu dobré praxe do poskytování konkrétní služby.⁸⁶

2.14 PROGRAM 15: PODPORA INOVACÍ A PROCESŮ STRATEGICKÉHO PLÁNOVÁNÍ PŘI ŘÍZENÍ POLITIKY SOCIÁLNÍHO ZAČLEŇOVÁNÍ

Anotace: Jedná se o podporu ÚC při nastavení či zavádění inovativních postupů či procesů strategického plánování a řízení politiky sociálního začleňování. Bude tak podporováno zavádění nejen nových nástrojů a metod pro plánování a řízení, ale také postupy pro zajištění propojení plánovacích a řídicích postupů dosud ne řádně propojených agend.

Ve spolupráci s ÚC bude OSZ zejména:

- mapovat stávající postupy strategického plánování a řízení politiky sociálního začleňování v území,
- navrhovat zavedení nového systémového inovativního prvku (postupu, metody) v oblasti strategického plánování a/nebo řízení politiky sociálního začleňování (např. nastavení plánovacích a řídicích struktur, jejich začlenění do struktury řízení ÚC, nastavení maticového řízení, nastavení reportingu aj.),
- průběžně podporovat ÚC při jeho zavádění a vyhodnocení,
- zaškolovat dotčené pracovníky do procesů strategického plánování.
- podporu při iniciaci a nastavení rozvojových projektů⁸⁷

⁸⁶ Poradenský program 14: Podpora poskytovatelů sociálních, návazných a komunitních služeb zejména v oblasti koordinace činnosti, řízení a nastavení služeb nebyl v období 2023 až 2024 prostřednictvím projektu RSSZ pilotován. K doplnění PP14 dojde na základě pilotáže prostřednictvím revize dotčené metodiky.

⁸⁷ Poradenský program 15: Podpora inovací a procesů strategického plánování při řízení politiky sociálního začleňování nebyl v období 2023 až 2024 prostřednictvím projektu RSSZ pilotován. K doplnění PP15 dojde na základě pilotáže prostřednictvím revize dotčené metodiky.

ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ

Metodika odborné podpory představuje komplexní a systematický přístup k poskytování poradenství územním celkům v oblasti sociálního začleňování.

Její těžiště spočívá v poradenských programech, které pokrývají klíčové oblasti jako je bydlení, zaměstnanost, dluhy, bezpečnost, zdraví a další témata důležitá pro sociální integraci.

Důležitým aspektem metodiky je její praktická orientace, sama metodika vychází z reálných zkušeností získaných při pilotním ověřování programů v terénu.

Pro každý program jsou jasně definovány cíle, cílové skupiny, předpoklady realizace i konkrétní postupy a nástroje. Metodika zároveň klade důraz na individuální přístup k potřebám jednotlivých územních celků a poskytuje jednotný rámec při zabezpečení odborné podpory.

Součástí metodiky jsou také podrobně rozpracované procesy pro nastavení spolupráce, koordinaci mezi aktéry, monitoring a vyhodnocování. Velký prostor je věnován roli a odpovědnostem jednotlivých členů realizačního týmu, stejně tak dokumentaci celého procesu.

Metodika je koncipována jako živý dokument, tj. počítá se s její průběžnou aktualizací na základě nových poznatků z praxe. Některé programy (PP3, PP12, PP14 a PP15) budou doplněny po jejich pilotním ověření v praxi.

Pro úspěšnou implementaci je klíčové dodržování stanovených principů a postupů, aktivní zapojení všech relevantních aktérů a průběžná reflexe dosahovaných výsledků. Jen tak může metodika skutečně přispět k systematickému řešení problematiky sociálního vyloučení na místní úrovni.

Za kolektiv expertů Agentury pro sociální začleňování,
Lucie Kopšo,
gestorka projektu

SEZNAM PŘÍLOH

OBECNÁ ČÁST

PŘÍLOHA 1 VZOR KARTY LOKALITY

PŘÍLOHA 2 VZOR POPISU SPOLUPRÁCE – DOPLŇKOVÁ ČÁST K PORADENSKÉMU PROGRAMU A VÝZKUMU

PŘÍLOHA 3A VZOR VSTUPNÍ ZPRÁVY Z REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

PŘÍLOHA 3B VZOR HARMONOGRAMU PORADENSKÉHO PROGRAMU

PŘÍLOHA 4A VZOR ZÁVĚREČNÉ ZPRÁVY Z REALIZACE PORADENSKÉHO PROGRAMU

PŘÍLOHA 4B VZOR ZÁVĚREČNÉ ZPRÁVY K PORADENSKÉMU PROGRAMU – CHECKLIST

PŘÍLOHA 5 MAPA ODPOVĚDNOSTÍ ANEB ROZDĚLENÍ ROLÍ A ZODPOVĚDNOSTÍ V REALIZAČNÍM TÝMU PORADENSKÝCH PROGRAMŮ

SPECIFICKÁ ČÁST

PŘÍLOHA 6 PŘÍKLAD 2. DOKUMENT, KTERÝ OBEC PŘIJALA JAKO SOUČÁST SMĚRNIC A ZPŮSOB CHOVÁNÍ V RÁMCI VYMÁHÁNÍ POHLEDÁVEK: SMĚRNICE

SEZNAM ZKRATEK

A – analytik

ASZ/ OSZ – Odbor pro sociální začleňování (Agentura) Ministerstva pro místní rozvoj

E – evaluátor

ET – expertní tým

EX – expert (odborných/ průřezových témat)

Checklist – karta opatření

G – gestor

GR – garant

KPSV+ –

KQSZ – Kritéria kvality sociálního začleňování

LK – lokální konzultant

MET – metodik

MET RC – metodik regionálního centra

MET V – metodik výzkumu

MDT – multidisciplinární tým

MT – mikrotým

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

NNO – nestátní neziskové organizace

OPDBR – Oddělení podpory dostupnosti bydlení v regionech

OOPUSK – Oddělení odborné podpory, územní spolupráce a komunikace

OPZ+ - Operační program Zaměstnanost+

ORC – Oddělení regionálního centra

OVE – Oddělení výzkumů a evaluace

PP – poradenský program

PSZ – plán sociálního začleňování

RC – regionální centrum

RT – realizační tým

RSSZ – Rozvoj systémů sociálního začleňování

ŘO – řídicí orgán

SC – specifický cíl

SH – sharepoint/ úložiště

SI – specifický indikátor

SVL – sociálně vyloučená lokalita

SV – sociální vyloučení

SZ – sociální začleňování

ÚC – Územní celek

ÚSC – územní samosprávný celek